

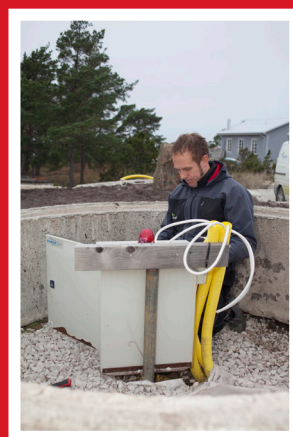
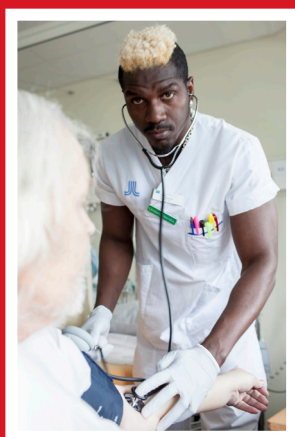

Vi får Sverige
att fungera

LOs 30e kongress

Motioner och utlåtanden Punkt 15. Arbetsmarknad och hållbar tillväxt

Beslutsunderlag till LOs kongress 17–20 maj 2024

© Landsorganisationen i Sverige 2024

Foto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Produktion och tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2024

ISBN 978-91-566-3676-9

LO 24.04 100

Innehåll

15. Arbetsmarknad och hållbar tillväxt.....	4
15.a Ekonomisk politik.....	9
Motionerna 15.1–15.3	
15.a.1 Skatter.....	19
Motionerna 15.4–15.13	
15.b Lönebildning och lönepolitik.....	29
Motionerna 15.14–15.22	
15.c Arbetsmarknadspolitik.....	44
15.c.1 Arbetslöshetsförsäkringen.....	44
Motionerna 15.23–15.31	
15.c.2 Arbetsplatsförlagda insatser.....	54
Motionerna 15.32–15.37	
15.d Utbildningspolitik.....	62
Motionerna 15.38–15.45	
15.e Klimat- och miljöpolitik.....	78
Motionerna 15.46–15.50	
15.f Näringspolitik.....	92
Motionerna 15.51–15.59	
15.f.1 Bostäder.....	105
Motionerna 15.60–15.67	
15.f.2 Arbetslivskriminalitet.....	116
Motionerna 15.68–15.70	
15.g Migration.....	124
Motionerna 15.71–15.72	

15. Arbetsmarknad och hållbar tillväxt

Dagordningspunkt 15 Arbetsmarknad och hållbar tillväxt behandlar frågor om ekonomisk politik, lönepolitik, arbetsmarknad, utbildning, klimat, näringspolitik och migration. I kongresshandlingarnas inledningstext Vi får Sverige att fungera beskrivs att LO både är en part på arbetsmarknaden och en politisk kraft. Inom de frågor som hanteras under denna dagordningspunkt agerar LO utifrån båda dessa roller. LO ställer krav på politiken och utvecklar politiska förslag. LO utvecklar även lösningar genom ökad partssamverkan.

LOs mål för den ekonomiska politiken är full sysselsättning, ett ökat välstånd och en jämlik fördelning av ekonomiska resurser. Oavsett om du är kvinna eller man ska du kunna försörja dig själv, ha goda villkor på jobbet och kunna kombinera arbete och omsorgsansvar. Människors arbete är det som skapar ekonomisk tillväxt och bygger vårt lands välfärd. Arbetslösheten ska bekämpas med full kraft.

För att Sverige ska nå full sysselsättning krävs en aktivare finanspolitik där staten kan låna till viktiga investeringar. I dag har Sverige en av Europas lägsta offentliga skulder. Sverige borde använda det offentliga finansiella utrymme som svenska löntagare har byggt upp under de senaste årtiondena. LO anser att det är dags att slopa överskottsmålet till förmån för ett ramverk som bättre svarar upp mot dagens utmaningar och skapar nya och bättre jobb.

Nya jobb skapas också genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. LO har tillsammans med andra arbetsmarknadspolitiska parter under de senaste åren medverkat till flera viktiga reformer. Genom det nya omställningsstudiestödet stärks löntagarnas möjlighet till att ställa om mitt i livet. Med Etableringsjobb, en kollektivavtalsmodell som kombinerar arbete och utbildning i högst två år, får långtidsarbetslösa och nyanlända förbättrade möjligheter till etablering på svensk arbetsmarknad.

Under de kommande åren vill LO pröva att ta nya steg för att utveckla arbetsmarknadens parter roll för att skapa fler jobb och en bättre omställning. Som beskrivs i kongresshandlingarnas inledningstext pågår en översyn av LOs roll som part på arbetsmarknaden, inom ramen för utredningen Nya tvärfackliga löften, NTL. Ett område som utretts inom NTL är möjligheterna till en ökad partssamverkan kring kompetensförsörjning. I utlåtandet över de utbildningspolitiska motionerna föreslår LOs styrelse att en sådan partssamverkan mellan centralorganisationerna ska genomföras.

LO har medverkat till att få till stånd en statlig utredning om förutsättningarna för en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. I svaren över motioner kring arbetslöshetsförsäkringarna så pekar LOs styrelse på att målet med utredningen om en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring är att utreda möjligheterna till en mer generös försäkring som omfattar en större andel arbetslösa än i dag, samt ger en minskad risk för att politiska svängningar ska påverka skyddet vid arbetslöshet. En stark arbetslöshetsförsäkring är en omistlig del för en fungerande politik för omställning på arbetsmarknaden.

Öka de offentliga investeringarna

Sverige är ett öppet exportorienterat land med yrkesskicklig arbetskraft och innovativa företag. Detta goda utgångsläge måste nyttjas.

Att ligga långt framme i den industriella utvecklingen är ett framgångsrecept för Sverige.

En hög sysselsättningsgrad med välbetalda jobb och goda arbetsvillkor förutsätter en hållbar strukturomvandling.

Sverige står också inför stora utmaningar. Pandemin synliggjorde stora luckor i samhällsbygget, inte minst underinvesteringarna i äldreomsorgen. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har visat på behovet av ökade investeringar i militär och civil beredskap. Den inflationskris som Sverige genomlidit är tätt förknippad med skenande priser på energi och visar på behovet av ökade investeringar i kraftproduktion och överföringskapacitet. Klyftorna i Sverige har vuxit kraftigt när kapitalinkomsterna ökar mycket snabbare än inkomsterna från arbete. Sverige präglas fortsatt av en strukturell ojämställdhet mellan kvinnor och män som både drivs av jämställda inkomster från kapital och från lönearbete.

Arbetslösheten sjönk påtagligt efter pandemin, men stiger nu igen. De nivåer på arbetslösheten som rått sedan 1990-tals krisen är oförenligt med ett jämlikt samhälle. Fler jobb och lägre arbetslöshet är avgörande om vi ska kunna knäcka den växande otryggheten och den grova kriminalitet som blivit alltför tydlig under de senaste åren.

Men Sverige behöver inte bara fler jobb, vi behöver också fler bra jobb. Vi behöver utvecklande jobb med löner som man kan leva på och med goda arbetsvillkor och en hållbar och säker arbetsmiljö.

LOs styrelse vill se ett brett investeringsprogram. Staten behöver genomföra omfattande offentliga investeringar som ger förutsättningar för stora nya privata investeringar.

Ökade låneinvesteringar räcker inte. Vi behöver också ett ökat skatteuttag, inte minst för att säkra kvaliteten i vår gemensamma välfärd. LOs styrelse vill se en bred skattereform som skapar en bättre balans mellan beskattning av kapital och arbete.

Sverige har stora eftersatta behov på flera områden. Ett sådant område är bostadsinvesteringarna. Boverket har konstaterat att Sverige saknar cirka 200 000 bostäder 2023. LO har tagit fram ett bostadspolitiskt program med skarpa förslag för att öka byggandet. Staten behöver också kraftfullt öka investeringarna i transportinfrastrukturen. Väg- och järnvägsnätet behöver rustas upp. Det finns också stora behov av nya vägar och järnvägar för att binda samman norra Europa.

Ökade offentliga investeringar kan också bidra till en bättre balans mellan finans- och penningpolitiken. Sverige präglades under många år av låga räntor och en expansiv penningpolitik. Denna lågräntepolitik ökade värdet på aktier och mark. Men effekterna på investeringsnivåerna var mer otydliga. Låga räntor räcker inte. Det krävs också långsiktiga spelregler och stora offentliga investeringar om företagens investeringar substantiellt ska kunna öka som andel av BNP.

Med ökade investeringar höjs trycket i den svenska ekonomin, framtidsutsikterna stärks och arbetslösheten kan pressas tillbaka. Investeringar skapar också många jobb i det omkringliggande samhället inom allt från handel, transport, välfärd och restaurangnäring.

Krav på att företag ger myndigheter möjligheten att kontrollera att de är seriösa och spelar efter våra spelregler är helt avgörande. Arbetstillstånd, kollektivavtalsenliga löner eller skattskyldighet i Sverige liksom kontroller och kraftfulla sanktioner mot fuskande och kriminella arbetsgivare, är inte bara viktiga för att skydda arbetstagarnas villkor och svenska skatteintäkter. De är också viktiga för att ge svenska företag och arbetare möjligheten att konkurrera på lika villkor och på så sätt säkerställa att en större del av det välstånd som skapas i arbetet med att bygga nytt kommer den svenska ekonomin till del.

Rättvis klimatomställning

Många kommuner och regioner står inför ökade utgifter till följd av klimatförändringarna. Det handlar dels om kostnader för att förebygga och säkra samhällena från konsekvenserna av ett förändrat klimat, dels om stora investeringskostnader i offentlig service och infrastruktur för att möta en kraftig inflyttning där de nya hållbara jobben växer. Staten behöver därför bidra till finansieringen av dessa investeringar.

Elektrifiering är en förutsättning för att utsläppen från industrins processer och samhällets transporter ska kunna minska i tillräcklig omfattning. Satsningar på utbyggnad av energiproduktionen och elnäten bör kompletteras med program för energieffektivisering för att snabbt och billigt frigöra el.

Människans klimatpåverkan beror i huvudsak på utsläpp som orsakas av vad vi producerar och hur vi producerar varor och tjänster. Klimatomställningen kräver en strukturomvandling av arbetsmarknaden. Fackföreningsrörelsen har en avgörande roll för att säkra att omställningen sker på ett rättvist sätt och baseras på social dialog, ett fullgott socialt skyddsnät och en sysselsättningspolitik som skapar jobb med goda arbetsvillkor.

En klok investeringspolitik behöver kopplas samman med en aktiv politik för kompetensförsörjning.

En bättre kompetensförsörjning

Sverige behöver en fungerande kompetensförsörjning som är långsiktigt hållbar och som bryter den höga arbetslösheten i Sverige.

I dag har Sverige en omfattande arbetskraftinvandring till arbeten som skulle kunna besättas av personer som redan bor i vårt land. Dagens regler för arbetskraftsinvandring från tredje land har skapat en oacceptabel situation på svensk arbetsmarknad. Regelverket har öppnat upp för oseriösa och kriminella aktörer att exploatera arbetskraftsinvandrare från tredje land. Resultatet har blivit löne- och villkorsdumpning. Sverige behöver en rörlighet på arbetsmarknaden och över landsgränserna, men det får aldrig ske till priset av dumpade löne- och arbetsvillkor, usel arbetsmiljö eller att människor lever under slavliknande förhållande. Alla som arbetar i Sverige ska ha rätt till lika villkor för lika arbete. LO ska alltid stå på arbetstagarens sida, oavsett varifrån hen kommer.

Under ett flertal år har det blivit allt svårare för svenska företag att rekrytera arbetskraft. Det gäller inte minst inom de branscher som LO-förbunden organiserar. SCB bedömer att det kommer att saknas omkring 300 000 gymnasialt yrkesutbildade 2035.

Trots en stark efterfrågan på arbetskraft och den stora kompetensbristen har vi samtidigt en hög arbetslöshet. Flera av orsakerna till arbetslösheten är strukturella. Bland annat saknar många arbetslösa de kompetenser och erfarenheter som arbetsgivarna efterfrågar. Arbetslösheten och tudelningen på arbetsmarknaden är ett samhällsproblem med betydande negativa konsekvenser för individer och för företagets utveckling och konkurrenskraft.

Det finns flera orsaker till bristen på yrkesutbildade. En viktig förklaring är att andelen elever på de nationella programmen som läser en yrkesutbildning har sjunkit från cirka 45 procent 2008 till 37 procent 2023. Detta trots att gymnasialt yrkesutbildade är mycket efterfrågade på arbetsmarknaden, med väldigt goda jobbmöjligheter efter avslutad utbildning.

En annan viktig bakomliggande faktor till brist på arbetskraft är arbetsmarknadspolitikens avveckling och det historiskt låga antalet deltagare inom arbetsmarknadsutbildningar.

Den dåligt fungerande kompetensförsörjningen beror också på näringslivet självt. Företag är i alldeles för liten utsträckning själva aktiva för att säkra återväxten inom sina branscher genom att erbjuda arbetsplatsförlagd utbildning i olika former. I Tyskland, Danmark och Norge har företagen ett betydligt större engagemang i den arbetsplatsförlagda utbildningen samtidigt som facket har en större roll i organiseringen och kvalitetssäkringen av den.

Om den svenska kompetensförsörjningen ska kunna förbättras behöver arbetsmarknadens parter ta ett ökat ansvar och utveckla nya former för samverkan inom utbildning och omställning.

Värna och utveckla den svenska lönebildningsmodellen

En avgörande konkurrens fördel för Sverige är den svenska kollektivavtalsmodellen som bygger på en långtgående självreglering av löner och villkor. Självregleringen har många viktiga fördelar. De nordiska kollektivavtalsmodellerna lyfts ofta fram som ett föredöme i internationella studier då det gäller ekonomisk utveckling och konkurrenskraft kombinerat med såväl begränsade löneskillnader som internationellt sett höga lägstralöner.

Genom kollektivavtalen kan parterna anpassa löneregleringarna till förutsättningarna i olika branscher. Facket kan själv bevaka villkoren effektivt.

Parternas autonoma reglering av lön ska inte tas för given. En försvagad europeisk fackföreningsrörelse sätter nu alltmer sitt hopp till att EUs institutioner genom gemensam lagstiftning ska garantera skäliga arbetsvillkor i Europa. Som framgår av motionsutlåtandena ser LOs styrelse bindande lagstiftning om lön inom EU som ett allvarligt hot mot den svenska kollektivavtalsmodellen. Men parternas självständiga reglering av lön har också interna problem. En förutsättning för modellen är starka och representativa parter och en hög täckningsgrad för kollektivavtalen. Den sjunkande fackliga organisationsgraden bland arbetare utgör därmed ett hot.

Självregleringen av lön ställer höga krav på att facket klarar av att kontrollera lönebildningen. Kontroll kräver samordning mellan förbunden. Industriavtalet har under sina dryga 25 år medverkat till att skapa en bred acceptans om fördelarna med en sammanhållen lönebildning, där en normering för löneökningarna, ofta kallad ett "märke", är styrande för löneutvecklingen på hela arbetsmarknaden.

Det finns inom LO olika syn på hur och av vem löneökningssnormen bäst sätts. Men det finns en bred samsyn att en central normering har stora fördelar för LO-förbunden och löneutvecklingen på svensk arbetsmarknad.

En central löneökningssnorm är avgörande för att hålla samman löneökningstakten mellan olika branscher. Att en avstämning görs mot våra konkurrentländer i Europa borgar dessutom för att löneutvecklingen är på en nivå som inte urholkar Sveriges konkurrenskraft mot omvärlden.

Löneökningssnormen medverkar också till ett omvandlingstryck mot företag och branscher med begränsad lönsamhet. Den kan bidra till produktivetsförbättringar och därmed medverka till att öka det samhällsekonomiska löneutrymmet.

Under flera avtalsrörelser har löneökningssnormen också varit en förutsättning för ett krontal i form av ett så kallat knä för att gynna låginkomsttagare, inom LO-samordningen.

Men lönebildningsmodellen står också inför stora utmaningar. Som framgår av flera av motionerna på området har LO haft betydande svårigheter att uppnå framgångar då det gäller

lönefördelningsmålen i de *Gemensamma långsiktiga målen 2016–2028*. Arbetare som grupp har över tid tappat lönenivå gentemot tjänstemännen. Klyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän har inte minskat. Det finns fortfarande en värdediskriminering där kvinnodominerade yrken med likvärdiga utbildningskrav som mansdominerade yrken betalas sämre.

Trots framgångsrik LO-samordning kring ”märket” har villkoren för många yrkesgrupper inom LO-förbunden urholkats. Urholkningen handlar om olika dimensioner av löntagarnas allmänna villkor som hyvling, delade turer och arbetstidsförläggning.

De svaga villkoren inom delar av LO-förbundens avtalsområde är ett betydande problem för de yrkesgrupper som berörs, ofta kvinnodominerade yrken. Det riskerar att ge spridningseffekter, även till branscher som i dag klarar att upprätthålla grundläggande goda villkor. De växande klyftor mellan olika avtalsområden försvårar samordningen inom LO.

Inom ramen för NTL-utredningen pågår en översyn av LOs roll som part på arbetsmarknaden och som samordnare av förbunden. Utredningens breda anslag innebär att avtalspolitiska frågor kopplas samman med LOs organisation och stadgar. Det riktar fokus mot LOs kapacitet och möjligheter att både samordna förbunden och att uppträda som part på arbetsmarknaden.

Utredningen har bland annat fått i uppdrag att utreda lönenormeringen i syfte att vinna en större legitimitet över hela arbetsmarknaden, samtidigt som den internationellt konkurrensutsatta sektorns lönekostnadsnormerande roll beaktas. Utredningen har visat på de fördelar den nuvarande ordningen rymmer, men också behovet av att löneökningsnormen kompletteras med en mekanism som upprätthåller och stärker de allmänna villkoren för löntagare med något svagare förhandlingsposition. I utlåtandet över de lönepolitiska motionerna föreslår LOs styrelse att det pågående arbetet i NTL-utredningen ska intensifieras genom tilläggsdirektiv. I motionssvaren ger styrelsen också exempel på vad som kan vara lämpligt att ytterligare utreda angående avtalspolitiken. Styrelsen föreslår också att utredningens arbete ska återrapporteras till LO-kongressen 2028.

15.a Ekonomisk politik

15.1

En kraftfull ekonomisk politik för full sysselsättning, välfärd och grön omställning

Byggnadsarbetareförbundet region Väst

Vi inom arbetarrörelsen förenas i en gemensam tro på människan och demokratins kraft att genom reformer bygga ett bättre samhälle. Det var arbetarrörelsens reformer som byggde det moderna Sverige – ett av världens rikaste och mest jämlika länder. Sedan 90-talskrisen har dock utvecklingen vänt. Detta delvis på grund av högerpolitisk dominans i riksdagen och en global våg av nyliberalism, men också på grund av en rad förändringar i den ekonomiska politiken som kraftigt bakbundit arbetarrörelsens handlingsutrymme.

För att våra lösningar på de rådande samhällsproblemen ska kunna förverkligas behöver vi förnya vår ekonomiska politik. Det är väldigt svårt att bedriva en egen offensiv socialdemokratisk reformpolitik med en statsbudget som ska visa ständiga överskott och ett ständigt sjunkande skatteuttag. En trovärdig kritik av samhällsproblemen kräver därför både reformförslag och seriösa svar på hur dessa reformer ska finansieras.

Ett nytt finanspolitiskt ramverk för jobb, välfärd och en grön ny giv. Sverige har ett av världens mest restriktiva ramverk för den ekonomiska politiken, enligt vilket hela den offentliga sektorns finanser ska visa överskott över en konjunkturcykel.

Nuvarande finans- och penningpolitik har alltså som mål att gå med överskott i stället för att syfta till att uppnå full sysselsättning, jämn ekonomisk fördelning eller att ge tillräckligt utrymme att hantera akuta eller kommande samhällsproblem, såsom klimatomställning, bostadsbrist, migrationsströmmar eller pandemier.

En rimlig ordning vore i stället att låta nödvändiga investeringar lånefinansieras. Det handlar om investeringar i infrastruktur, visst försvarsmateriel och statligt ägande som krävs för att möta dagens och framtidens samhällsutmaningar. Samtidigt bör det offentliga driftskostnader för bland annat pensioner och välfärdsåtagande fortsatt finansieras fullt ut med skatter över konjunktursvängningarna. På så sätt kan vi kombinera sunda statsfinansiering med det starka samhällsbygget.

Sverige behöver ett nytt moderniserat finanspolitiskt ramverk för en grön ny giv som gör skillnad på investeringar och driftskostnader så att det är möjligt att lånefinansiera investeringar över tid.

Det skulle göra det möjligt att på ett ekonomiskt ansvarsfullt sätt öka investeringstakten med upprustning och nybyggnation av bland annat tåglinjer för gods- och persontransport och andra viktiga regionala infrastruktursatsningar som kräver statligt deltagande. Det skulle också möjliggöra för Sverige att behålla frontpositionen i den gröna industriella omställning som nu pågår, se till att rätt förutsättningar finns för en stor utbyggnad av elproduktionen och ge fler kommuner i Sverige förutsättningar att blomstra. Det handlar både om att lämna efter oss ett bättre samhälle och en starkare ekonomi till våra barn, och att säkra att planeten fortfarande är beboelig för framtida generationer.

Sveriges grannländer har insett detta. I Danmark ser man nu över finanspolitiken och tillåter lånefinansiering på upp till 0,5 procent av BNP fram till 2030. I Tyskland har man brutit ut och skapat en klimatomställningsfond finansierad av ett kortsiktigt underskott på

nästan sex procent av BNP. Även Nederländerna, USA och flera andra länder i Västeuropa har gjort upp med åtstramningspolitiken och satsar nu på infrastrukturinvesteringar och grön industriomställning.

Sedan S-kongressen 2021 är Socialdemokraterna som LO samverkar med öppna för att lånefinansiera vissa strategiska infrastrukturprojekt med stor klimatnytta – en stor principförändring och ett viktigt steg mot en modern investeringsdriven socialdemokratisk ekonomisk politik. I skrivande stund har partiet inte tagit initiativ för att förverkliga kongressens beslut så påtryckningar behövs.

Givet den ekonomiska utvecklingen, omvärldsutvecklingen och andra länders offensiva översyn av sin ekonomiska politik finns det starka skäl att ytterligare skärpa den förra S-kongressens ställningstagande. LO behöver i den facklig-politiska samverkan otvetydigt verka för att lånefinansiera investeringar genom underskott i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln.

En beskattning av arbete, kapital, ägande som kan bära en ambitiös välfärdsstat och göra omställningen rättvis

Sverige har ett skattesystem som inte förmår bära en ambitiös välfärdsstat. Skattesystemet omfördelar dessutom i för låg utsträckning från de ekonomiskt starka till de ekonomiskt svaga, liksom från de som släpper ut mycket koldioxid till dem som står för låga utsläpp.

Skattesystemet har sedan den senaste stora skattereformen blivit något av ett lapptäcke av olika skattesatser, avdragsmöjligheter och undantag. Majoriteten av dessa förändringar har främst gynnat de mest välbeställda i samhället. Skattesänkningar har resulterat i kommunala skattehöjningar och försämringar i bostadsförsörjning, välfärd och trygghetssystem, vilket gör dem till en bidragande orsak till att den fattigaste femtedelen av befolkningen inte nås av någon förbättrad materiell levnadsstandard de senaste decennierna.

Om skattekvoten hade varit på samma nivå 2023 som den var vid millennieskiftet så hade offentlig sektor haft nästan 450 miljarder kronor mer att röra sig med. Det är långt mer än hela statens samlade bidrag till kommunal och regional välfärd, vilket märks i hela samhället och i välfärden.

Vi inom arbetarrörelsen är överens om att vi vill se en rättvis klimatomställning, som skapar schysta jobb och som rymmer möjlighet till omskolning och vidareutbildning. I den omställningen måste kostnaderna fördelas på ett solidariskt sätt. Det bästa sättet är gemensam finansiering, efter bärkraft och ansvar, där de med störst marginal och de som står för de största utsläppen också betalar mest.

Sverige behöver ett nytt skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning och Socialdemokraternas riktlinjer från 2021 är en god utgångspunkt: "Det övergripande syftet med skattesystemet är att det ska generera stabila och tillräckliga skatteintäkter för finansieringen av gemensamma åtaganden. För att öka såväl jämlikheten som att stärka välfärdens finansiering vill vi genomföra en omfattande översyn av systemets olika delar. En modernisering av kapitalbeskattningen är särskilt prioriterad." Det är dags att gå från snack till verkstad.

I valet 2022 valde Socialdemokraterna trots partiets beslutade riktlinjer att fokusera kommunikationen på de skatter vi inte skulle höja, inklusive kapitalskatter, om vi kom till makten. Trots detta skrämdes högerpartierna med hot om socialdemokratiska skattehöjningar.

I den första socialdemokratiska skuggbudgeten efter valet prioriterades en höjning av inkomstskatten samtidigt som en justering av en mindre del av kapitalinkomstskatten, 3:12-reg-

lerna, lades in i en så kallad "beredskapsskatt" som skulle gälla först 2025. I partiets andra skuggbudget hade beredskapsskatten skjutits på obestämmd framtid.

På kommunal nivå ställs samtidigt många kommunalråd inför svåra avvägningar mellan att skära ner eller att höja redan höga kommunalskatter. Staten har fler verktyg och muskler för att finansiera vår gemensamma välfärd än kommuner och regioner och behöver därför ta ett större ansvar för välfärdens finansiering än i dag.

Socialdemokraterna behöver nu bli konkreta och ta fram en egen idé om hur ett modernt skattesystem skulle se ut och där behöver LO trycka på. Det arbetet kan inte begravas i en blocköverskridande överenskommelse eller ta avstamp i de skatter vi inte vill förändra.

Vi behöver i stället öppet och ärligt presentera socialdemokratiska lösningar på Sveriges stora skatteorättvisor inklusive hur vi ser på beskattningen av fastigheter och mark, stora arv, existerande skatteavdrag och kapitalvinster. Det övergripande syftet bör vara att öka finansieringen av allmänna åtaganden, såsom välfärd och klimatomställning, och öka jämlikheten i skatteuttaget.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ska verka för att lånefinansiera investeringar genom underskott i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln samt
- 02 att LO före nästa riksdagsval ska trycka på samverkan så det presenteras förslag på hur beskattningen av kapitalinkomster, stora arv, förmögenheter, och högt värderade fastighets- eller marktillgångar kan öka samt omotiverade skattereduktioner kan minska för att finansiera nödvändiga reformer (behandlas under dagordningspunkt 15.a.1).

Utlåtande motion 15.1 (att-sats 1)

15.1

o1 *att* LO ska verka för att lånefinansiera investeringar genom underskott i de offentliga finanserna över konjunkturcykeln.

För LO är de övergripande målen för den ekonomiska politiken full sysselsättning, ett växande välstånd och en jämlik fördelning av ekonomiska resurser. LOs uppfattning är att starka offentliga finanser är ett medel för att uppnå dessa och andra politiska mål – och är därmed inte ett mål i sig.

Sedan ramverket infördes har de offentliga finanserna förbättrats kraftigt. Den långsiktiga utvecklingen kan beskrivas med hjälp av bruttoskuldens storlek i förhållande till BNP. Den har minskat från cirka 70 procent vid mitten av 1990-talet till cirka 30 procent 2023 samtidigt som den finansiella nettoställningen har gått från minus 25 procent till plus 30 procent. Ramverket har därmed redan åstadkommit den stabilisering av offentliga finanser som eftersträvades när det infördes. Den svenska ekonomins behov ser annorlunda ut i dag.

För att stärka svensk konkurrenskraft, styra mot full sysselsättning och klara klimatomställningen behöver Sverige nu investera mer för framtiden. Inte minst i elektrifieringen, nya bostäder, stärkt infrastruktur, nya välfärdsinrättningar och yrkesutbildning.

Det finns många alternativ till dagens ramverk som både ökar möjligheten att lånefinansiera nödvändiga investeringar samtidigt som hållbarheten i de offentliga finanserna värnas. Det är dags att slopa överskotts-målet till förmån för ett ramverk som bättre svarar upp mot dagens utmaningar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.1 (att-sats 1).

15.2

Hur tar vi successivt över?

Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Gotland, Seko region Stockholm

Under andra hälften av 1900-talet vädrade arbetarrörelsen i Sverige morgonluft. Det fanns en levande diskussion i det Socialdemokratiska arbetarepartiet liksom i fackföreningsrörelsen om hur man på riktigt skulle kunna göra praktik av våra idéer om det rättvisa, jämlika och demokratiska samhället. I arbetarrörelsen nöjer vi inte oss med den politiska demokratin. Vår demokrati är inte fulländad förrän den är både social och ekonomisk.

För att få bukt med problemet som skapades av den solidariska lönepolitiken tog LO-ekonomen Rudolf Meidner fram ett löntagarfondsförslag. Han menade kort att problemet med den solidariska lönepolitiken var att när industrin höll tillbaka sin löneutveckling så kunde kapitalisterna i Sverige bygga på sina rikedomar eftersom det löneutrymme avstods av löntagarna. Löntagarfondernas syfte var att kompensera för det värde som arbetarna i Sverige skapade som man inte tog ut i lön, men som då i stället gick rakt ner i ägarnas fickor. Medan lönerna var jämlika mellan olika arbetare kunde de svenska kapitalisterna hopa sina vinster.

I dag har vi inga löntagarfonder, men heller inget som kompenserar för de klassklyftor som i dag växer sig allt större i Sverige. En svensk VD tjänar i dag mer än 90 gånger mer än en industriarbetare. Sedan Meidners förslag har alltså klassklyftorna ökat än mer i Sverige. Därför bör LO skyndsamt arbeta fram politiska förslag som i linje med löntagarfondernas mening dels börjar flytta den ekonomiska makten till dem som arbetar för att öka den ekonomiska demokratin, dels ta fram ett förslag som kompenserar de stora ekonomiska värden som arbetarkollektivet i dag skapar men också avstår i löneutrymme.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO skyndsamt tar fram politiska förslag för att förflytta den ekonomiska maktpositionen till arbetarkollektivets fördel,
- 02 att LO senast till nästkommande kongress tagit fram politiska förslag för att kompensera det löneutrymme arbetarkollektivet i dag avstår, som sedan ska kunna framläggas till Sveriges socialdemokratiska arbetareparti samt
- 03 att LO tar fram en plan för att utöka den ekonomiska demokratin, som sedan kan framläggas för beslut till nästkommande LO-kongress och SAP-kongress.

Utlåtande motion 15.2

15.2

- 01 *att* LO skyndsamt tar fram politiska förslag för att förflytta den ekonomiska maktpositionen till arbetarkollektivets fördel,
- 02 *att* LO senast till nästkommande kongress tagit fram politiska förslag för att kompensera det löneutrymme arbetarkollektivet i dag avstår, som sedan ska kunna framläggas till Sveriges socialdemokratiska arbetareparti samt
- 03 *att* LO tar fram en plan för att utöka den ekonomiska demokratin, som sedan kan framläggas för beslut till nästkommande LO-kongress och SAP-kongress.

Motion 15.2 lyfter fram arbetarrörelsens mål om ett rättvist, jämlikt och demokratiskt samhälle. Motionärerna pekar på behoven av politiska förslag som ger arbetarkollektivet större ekonomisk makt i syfte att stärka den ekonomiska demokratin.

LOs styrelse delar denna bild. Inkomstskillnaderna har, som motionärerna påpekar, ökat under en längre tid. Detta är ett allvarligt problem och en viktig utmaning för arbetarrörelsen. Det finns givetvis anledning att fortsätta diskutera hur den ekonomiska demokratin kan stärkas.

Motionärerna nämner de tidigare löntagarförslagen som inspiration och att de politiska förslag som LO föreslås arbeta fram ska vara i linje med löntagarfondernas mening. LOs styrelse tolkar detta som att det inte är just löntagarfonder som efterfrågas. Dessa nämns inte heller i att-satserna.

LOs styrelse vill i sammanhanget ändå understryka vikten av att vi lär av historien. Diskussionerna om löntagarfonderna på 1970- och 1980-talen resulterade i stora protester och långtgående konsekvenser för LO och partsmodellen. Löntagarfundsdiskussionerna bidrog till att dåvarande SAF (nuvarande Svenskt Näringsliv) lämnade den samförståndsanda som präglade decennierna dessförinnan och slutade mer eller mindre att förhandla med LO. I stället stärkte SAF sin position som politisk lobbyorganisation med relativt stor framgång. Sedan ett antal år tillbaka har dock Svenskt Näringsliv återgått till att vara en förhandlade motpart, vilket LOs styrelse välkomnar.

Motionärerna menar vidare att arbetarna inte har tagit ut hela löneutrymmet i löneökningar. LOs styrelse instämmer till viss del i detta påstående. Det gäller framför allt vid en jämförelse med tjänstemännen som har haft högre löneökningar än arbetarna när löneglidningen inkluderas. I den senaste avtalsrörelsen 2023 enades de förbund som ingick i LO-samordningen om att ställa det högsta kravet på 25 år. Ett viktigt skäl till detta var att vinstandelen har ökat på löneandelens bekostnad. Resultatet blev det högsta märket i Industriavtalets historia. Huruvida det nuvarande märket tar hela löneutrymmet i anspråk återstår att se. LOs styrelse delar motionens andemening att det är avgörande att arbetarna lyckas förhandla fram löneökningar som tar så stor del av löneutrymmet som möjligt i anspråk.

Däremot delar inte LOs styrelse motionens förslag i den andra att-satsen som föreslår att LO bör formulera förslag på hur politiken ska kompensera arbetarkollektivet för det löneutrymme som vi anser att vi inte har tagit ut. En sådan indirekt politisk inblandning i lönebildningen vore olycklig och strider mot kollektivavtalsmodellen. Fördelningen mellan arbete och kapital, och bekämpandet av oskäligen löneskillnader, bör parterna lösa på egen hand. Om staten skulle kompensera för den delen av löneutrymmet som inte tas ut i löneökningar riskerar de faktiska löneökningarna att minska i betydelse.

I *LOs långsiktiga mål över tre kongressperioder (2016–2028)* ingår bland annat mål om att återupprätta

balansen mellan löne- och vinstandelen samt att minska löneskillnaderna mellan olika grupper. Samtliga LO-förbund står bakom dessa mål. Vidare gav LO-kongressen 2020 ett uppdrag till LOs styrelse att tillsätta utredningen Nya tvärfackliga löften (NTL) som bland annat ska ge en översyn av LOs roll som part på arbetsmarknaden, som samordnare av LO-förbunden och som samlade kraft för den fackliga delen av arbetarrörelsen. I detta ingår frågor kopplade till lönebildningen.

LOs styrelse vill poängtera att inkomster inkluderar mer än enbart lön och att det finns flera orsaker till de växande inkomstklyftorna. Ökade löneskillnader, inte minst mellan arbetare och tjänstemän, och förekomsten av deltidsarbete bidrar till ökade inkomstklyftor. LOs styrelse ser allvarligt på detta men anser att de orsaker som går att härleda till lönebildningen eller andra villkor i kollektivavtalen ska, som tidigare nämnts, hållas borta från den politiska arenan.

De främsta orsakerna till ökade inkomstklyftor står att finna i den ekonomiska politiken. Den ekonomiska politiken har därmed en viktig roll för att motverka stora och växande klyftor. LO har under lång tid tagit fram politiska förslag och drivit på för att åstadkomma fördelningspolitiska reformer. Det handlar bland annat om skatter, transfereringar och utbildnings- och välfärdssatsningar med kompensatoriska inslag. En sådan politik bidrar till att förflytta den ekonomiska maktpositionen till arbetarkollektivets fördel. LOs styrelse konstaterar därför att förslaget i motionens första att-sats redan är uppfyllt.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.2 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.2 (att-sats 2), 15.2 (att-sats 3).

15.3

Demokratisera Riksbanken

Seko region Stockholm

I Sverige har vi en konstig ordning. Vår centralbank Riksbanken som har till uppgift att hålla inflationen på en låg och stabil nivå över tid. Det låter bra, det låter politiskt neutralt. Men är det det? Den senaste tidens inflation i Sverige och världen har kanske på sin spets visat på vilket sätt Riksbanken fungerar men också vilka idéer som präglar Riksbankens arbete. Riksbankens lösning på inflationen som drabbat Sverige under 2023 har på ett dogmatiskt sätt handlat om att göra befolkningen i Sverige fattigare genom att höja räntorna.

En befolkning som är bland de mest belånade i världen. En befolkning som under ett antal borgerliga stålbadår lurats in i bostadsmarknaden som bostadsägare. Trots att inflationen är importerad tycker Riksbanken att det är arbetarklassen i Sverige som ska betala med den genom att förlora tio år av reallöneökningar. LOs tidigare chefsekonom Laura Hartman har dömt ut Riksbankens åtgärder. I den nyutkomna boken *Dyrtider* av Elinor Odeberg, chefsekonom på Arena Idé, döms också analysen ut och där förespråkas i stället att Riksbanken borde demokratiseras.

För visst kan det vara så att man håller med om Riksbankens ekonomiska åtgärder i dessa dyrtider. Problemet uppstår när vi inte håller med. När Riksbanken lär ut idéer med förespegling att de skulle vara värdeneutrala men står i diametral motsats till vad exempelvis LO eller för den delen hela arbetarrörelsen anser vara en riktig ekonomisk politik. Det borde åtminstone vara möjligt att påverka demokratiskt i ett demokratiskt land.

I LOs stadgar stipuleras att "LO ska [...] verka för en samhällsutveckling på grundval av politisk, social och ekonomisk demokrati präglad av jämlikhet och en feministisk grundsyn". Åtminstone den ekonomiska demokratin torde vara ett omöjligt mål att uppnå om inte ens vår centralbank kan väljas demokratiskt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LOs mening är att Riksbanken i Sverige bör demokratiseras samt

02 att LOs mening är att riksbanksfullmäktige ska utses av riksdagen.

Utlåtande motion 15.3 och 15.19 (att-sats 5)

15.3

01 *att* LOs mening är att Riksbanken i Sverige bör demokratiseras samt

02 *att* LOs mening är att riksbanksfullmäktige ska utses av riksdagen.

15.19

05 *att* LO verkar för en genomgripande översyn av beräkningsgrunderna för KPI konsumentprisindex (behandlas under dagordningspunkt 15.a).

Sverige har under 2022 och 2023 bedrivit en illa avvägd penningpolitik. Utifrån denna sammanfattning tolkar styrelsen motionen som att LO verka för en reformering av penningpolitikens roll och funktion – specifikt genom att verka för en ökad demokratisering av Riksbanken. Detta specificeras som att riksbanksfullmäktige bör tillsättas av riksdagen, vilket riksdagen dock redan gör. Trots att riksdagen har ett inflytande över vilka som tillsätts till riksbanksfullmäktige kvarstår den problematik som motionen lyfter. Det politiska vägvalet består då i att antingen lösa problemet genom en mer omfattande demokratisering av Riksbanken eller genom att verka för att dess roll reformeras inom ramen för det större ekonomiskpolitiska ramverket.

En demokratisering av Riksbanken kan tolkas som en ökad partipolitisk styrning av penningpolitiken. Detta är dock en mycket svårframkomlig väg, politiskt. Riksbanken täcks av ett omfattande instruktionsförbud som regleras i såväl grundlagen som i EU-fördragen. Kortfattat innebär detta att Riksbanken inte får ges instruktioner från myndigheter eller folkvalda politiker. Att ändra på denna ordning kräver förändringar av såväl grundlagen som EU-fördragen.

En mer framkomlig väg, och mer i linje med tidigare kongressbeslut, är att reformera det svenska ekonomiskpolitiska ramverket och ge Riksbanken en mindre roll i den så kallade konjunkturstabiliseringen. Riksbankens konjunkturstabiliserande roll är i dag att bedöma när det är lämpligt att ”gasa” i lågkonjunkturer (då inflationen antas vara låg) och ”bromsa” i högkonjunkturer (då inflationen antas vara hög). Problemet, som senast belystes vid kongressen 2020, är att penningpolitiken har visat sig oförmögen att tillräckligt stimulera svensk ekonomi till anständiga nivåer av ekonomisk aktivitet eller (fulla) sysselsättningsnivåer (se motion 17.38, LO-kongressen 2020). Den kritik som LO vädrat under de senaste två årens räntehöjningar består i att Riksbanken förväxlat hög inflation från tillfälliga, globala utbudsstörningar, med inflation som beror på för hög inhemsk svensk ekonomisk aktivitet. Kritiken har visat sig befogad när den svenska inflationen faller lika snabbt som i övriga Euroområdet, trots att Sverige bedrivit en betydligt mer åtstramande penning- och finanspolitik. Vi har alltså återvänt till inflationsmålet till en större kostnad än vad som var nödvändigt.

Bifallna motioner från tidigare kongresser kan sammanfattas som att LO bör verka för att det svenska ekonomiskpolitiska ramverket reformeras så att finanspolitiken tar en större roll i konjunkturstabiliseringen, inte minst utifrån insikten att finanspolitiken har förmågan att stimulera svensk ekonomi till anständigt resursutnyttjande och högre sysselsättningsnivåer. Denna insikt har under vintern bekräftats av 2023 års Långtidsutredning. Den svenska lönebildningsmodellen innebär dessutom att Sverige sannolikt klarar av relativt höga nivåer av ekonomisk aktivitet (som inte är inflationsdrivande) jämfört med länder med mindre koordinerade lönebildningsmodeller.

Den debatt som uppstått under vintern 2023–2024 innebär att Sverige går mot en för LO efterlängtd

reformerings av det ekonomiskpolitiska ramverket. I denna debatt driver LO även frågan om att Riksbankens roll är i behov av en översyn. I sitt remissvar till den nya riksbankslagen, som trädde i kraft i början av 2023, fastslog LO-styrelsen att Riksbankens nuvarande inflationsmål bör bytas ut mot ett dualt mål där prisstabilitetsmålet jämföras med målet om realekonomisk hänsyn. Den misslyckade penningpolitik som drivits under 2022 och 2023 vittnar om att Riksbankens mandat måste förtydligas. Riksbanken behöver väga inflationsmålet lika tungt som den "realekonomiska hänsynen", göra skillnad på påverkansbar inhemsk inflation och rent exporterad sådan och tydligare väga sina mål mot förväntade effekter och kostnader från dess penningpolitiska beslut.

Tidigare LO-kongresser har redan belyst och behandlat de grundläggande och viktiga problem som motionen avhandlar. Detta innebär att LO verkar för att Riksbankens roll som konjunkturstabilisator inom det svenska ekonomiskpolitiska ramverket förminsкас och förflyttas till det finanspolitiska området, samt att Riksbanken får ett nytt dualt penningpolitiskt mål som speglar dess nya, mindre framträdande roll. Därmed kan problematiken kopplad till det demokratiska underskottet delvis adresseras. Förslaget innebär dock inte att Riksbanken i sig blir mer demokratisk i formell mening. Med hänvisning till detta och tidigare beslutade kongressmotioner anser LO-styrelsen att 15.3 att-sats 01 och 02 anses besvarade.

Femte att-satsen i motion 15.19 förordar att LO ska verka för en översyn av beräkningsgrunderna för konsumentprisindex (KPI). Bakgrunden är det bestående lönegapet mellan mans- och kvinnodominerande yrken. Motionen specificerar dock inte vilka problem kring beräkningsgrunderna som är i behov av åtgärder.

KPI är ett prisindex bestående av en "varukorg" som speglar priserna på de vanligaste konsumerade varorna och tjänsterna i Sverige. Från detta prisindex kan inflationstakten räknas fram genom att ta fram prisindexets viktade medelvärde, där vikterna baseras på hur mycket som har konsumerats av indexets olika varu- och tjänstegrupper under föregående år. Därefter jämförs det aktuella indexvärdets procentuella förändring med dess motsvarande indexvärde tolv månader tidigare, vilket ger inflationstakten enligt KPI. Från KPI kan även en mängd andra inflationsmått tas fram, till exempel konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) som Riksbanken använder som inflationsmål.

Den vanligaste kritiken mot KPI är att dess viktningar inte tillräckligt representerar konsumtionen i vissa grupper samt att KPI inte tillräckligt tar höjd för att varorna och tjänsternas kvaliteter och egenskaper förändras över tid. Att åtgärda dessa välkända tillkortakommanden riskerar dock att skapa ännu större problem. Det uppstår alltid "trade-offs" vid val av standarder. Värdena med dagens beräkningsgrunder är att de skapar ett standardiserat och överskådligt inflationsmått som ger en relativt god jämförbarhet mellan närliggande år, utifrån genomsnittliga och observerade konsumtionsmönster. Att rucka på dessa värden riskerar att skapa en splittrad bild av samhällets genomsnittliga kostnads- och köpkraftsutveckling, vilket i sin tur kan försvåra förhandlingar i avtalsrörelser.

LO-styrelsen anser att KPI, trots välkända brister, ger ett tillräckligt bra och användbart mått över den svenska prisutvecklingen. Vidare är statistiken av hög kvalitet och är förhållandevis lättillgänglig. För att ta ställning till eventuella brister behöver kritik mot framställningen av KPI och användning preciseras tydligare. Därmed yrkar styrelsen på avslag på femte att-satsen i motion 15.19.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att anse motionen 15.3 besvarad,

att avslå motionen 15.19 (att-sats 5).

15.a.1 Skatter

15.4

Avskaffa rut- och rotavdragen

Byggnadsarbetareförbundet

Många av dagens skatteavdrag för arbetsinkomster skapar ovälkomna sido- och inlåsnings-effekter samt underminerar progressiviteten i skattesystemet. Avdraget för hushållsnära tjänster (rut) är ett sådant. Rutavdraget gynnar främst en liten grupp välmående hushåll som köper städtjänster, medan kostnaderna fördelas på resterande befolkning, däribland de som har det knapert. Utvärderingar från Riksrevisionen och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har dessutom visat att alla de fina löften som gavs kring rutavdragets positiva effekter aldrig infriats.

Även avdraget för reparation, underhåll, ombyggnad och tillbyggnad (rot) dras med liknande problem. Avdraget gynnar oproportionerligt välmående bostadsägare medan kostnaderna faller på befolkningen som helhet. Avdraget var tänkt som en konjunkturstimulans när bostadsbyggandet sjönk i finanskrisens spår. Eftersom avdraget aldrig togs bort när bostadsbyggandet tog fart igen, har rotavdraget bidragit till att ställa enskildas köksrenoveringar mot allmännyttigt bostadsbyggande i dragkampen om begränsad arbetskraft.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att rotavdraget avskaffas samt

02 att LO verkar för att rutavdraget avskaffas.

15.5

Avskaffa rut- och rotavdraget

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Den borgerliga regeringen genomförde det ena jobbskatteavdraget efter det andra. Beklagligt nog så har socialdemokratin fegat ur och inte avskaffat dessa "bidrag" till de högavlönade, där det mesta har gått till högavlönade män som i stället för att städa själva genom rut har anställt pigor som passar upp dem.

Det är staten som med sina skattemedel får stå för finansieringen. Vill inte borgarna skura sina egna dass så får de betala för vad det kostar. Vem ska komma hem till den städare som utfört jobbet? Inte lär det vara borgaren som knackar på dörren.

Vi måste bryta ned den ensidiga borgerliga skattesänkarpolitiken. Det får vara nog med bidrag och gåvor åt de rika. Med den borgerliga regeringspolitiken har detta skett på bekostnad av investeringar i skola, vård och omsorg för unga och gamla.

I stället ska skattemedlen användas till en bättre och utbyggd välfärd och en rättvis fördelning av ekonomiska resurser. Klyftorna ökar i samhället – "Något håller på att gå sönder i Sverige", som vi i arbetarrörelsen länge har påtalat.

Rutbidraget har socialdemokrater varit motståndare till men även här har de gett upp. Nu talar till och med den sittande regeringen om att utvidga ruttjänsterna. Det är därför direkt provocerande mot våra grundvärderingar att utöka rutbidragen. Rot vill de behålla fastän det är till för att utjämna konjunktursvackor.

Rotavdraget har aldrig varit avsett för att ge bidrag till rika. Renoveringsbidraget är pro-

vocerande mot de som inte har råd när nästan nya kök kastas ut för att det ska sättas in nya kök i lyxrenoveringar.

Rotavdraget var ett välkommet tillskott under en lågkonjunktur för att skapa jobb för arbetslösa byggnadsarbetare. Stambyten och andra behov skulle kunna genomföras utan att hyrorna skulle öka. I dag är rot överflödigt som en arbetsmarknadsåtgärd. Skattepengar ska inte användas för att subventionera rika. Ju mer de rika gynnas desto mer ökar ojämlikheten i samhället. Ett ojämlikt samhälle är ett samhälle som går isär och med minskad produktivitet och minskat samhällsengagemang från individer som kollektiv.

Förklara varför en pensionär i en hyreslägenhet ska betala åt en privat fastighetsägare för att denne ska renovera sin fastighet för att höja värdet på sitt hus. Det finns ingen rättvisa i det. I stället ska rot-subventionerna gå till att bygga hyresrätter för att få bort bostadsbristen för gammal som ung.

Det är de mest högavlönade som utnyttjar rutbidraget på bekostnad av exempelvis hemtjänst och barnomsorg. Pengarna från bidragen till de rika ska i stället gå till den offentliga välfärden som vi alla brukar värna om.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att rut- och rotavdragen ska avskaffas.

15.6

Avskaffa ruttjänsterna

Kommunalarbetareförbundet avd Öst

Det finns en stor ojämlikhet när det gäller vem som har råd eller inte att nyttja ruttjänster. Vi anser inte att man ska subventionera olika servicetjänster. I dag rinner det ut skattepengar som skulle kunna komma välfärden till del på ett mycket bättre sätt. Regeringen vill ytterligare subventionera olika servicetjänster, vem har råd att betala dem? Och vad får de som utför dem? Det finns ingen kontrollfunktion kring detta alls i dag, inga krav för att starta upp dessa företag och de poppar upp som svampar. Det är vi som LO-förbund som ser hur människor far illa i dessa tjänster. De får sämre arbetsvillkor, arbetsmiljö och till vissa tjänster hanterar man pengar under bordet. Det leder också till lönedumpning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO hjälper till att avskaffa ruttjänsterna.

Utlåtande motionerna 15.4–15.6

15.4

o1 *att* LO verkar för att rotavdraget avskaffas samt

o2 *att* LO verkar för att rutavdraget avskaffas.

15.5

o1 *att* rut- och rotavdragen ska avskaffas.

15.6

o1 *att* LO hjälper till att avskaffa ruttjänsterna.

På förra LO-kongressen beslutades att LO ska verka för att rut- och rotavdraget ska avskaffas. LO har under mandatperioden drivit frågan i bland annat rapporter och remissyttranden, men avdragen är kvar och högerregeringen har tvärtom beslutat att tillfälligt höja taket för rotavdrag och separera taken för rut- och rotavdrag. Det innebär att en person, som har så pass hög inkomst att personen har skatt att dra av, kan göra rut- och rotavdrag på totalt 150 000 kronor per år. Under 2023 var statens preliminära kostnad för rotavdrag 10,4 miljarder kronor och för rutavdrag 7,5 miljarder kronor (Skatteverkets databas Skattereduktion för rot och rut). Dessa 17,9 miljarder kronor hade kunnat användas på bättre sätt.

LOs styrelse är, precis som motionärerna, kritiska till rut- och rotavdragen av flera skäl. Avdragen är avsteg från ett enhetligt skattesystem. Skatter ska bidra till en uthållig finansiering av välfärden och effektiv fördelning av samhällsresurser. Detta görs bäst genom att ta ut skatt på breda baser med en enhetlig utformning av skatteskalorna och begränsat med undantag.

Som jobbpolitik är rut- och rotavdragen ineffektiva. Utvärderingar visar att rut- och rotavdrag har jämförelsevis svag effekt på antalet nya jobb (se till exempel Tillväxtanalys Rapport 2020:01). Båda reformerna har stora så kallade dödviktseffekter, det vill säga subventionerar individer som med största sannolikhet skulle ha fått jobb utan subvention. För att få personer med svag etablering på arbetsmarknaden i arbete finns det betydligt mer träffsäkra metoder inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Ett argument för rot- och rutavdraget har varit att de skulle göra svarta jobb vita. I en ny utvärdering av rotavdrag konstaterar Riksrevisionen (2023) att samtidigt som hushållen har minskat sin efterfrågan på svarta tjänster, har användningen av svarta löner ökat inom byggindustrin. Den utvecklingen finns framför allt bland små byggföretag, som är de som utför huvuddelen av ruttjänsterna. Enligt Riksrevisionen behövs andra insatser än rotavdraget för att motverka svartarbete och annan brottslighet i byggindustrin. Studier av rutsektorn visar att det har växt fram en ny vit marknad för hushållsnära tjänster men att den svarta städmarknaden lever kvar parallellt. Den vita och svarta städbranschen är dessutom sammanblandad. Även på detta område behövs andra insatser för att bekämpa svartarbete och annan kriminalitet.

Rot- och rutavdragen har en extremt ojämlig fördelning vilket innebär att statens pengar främst går till personer med höga inkomster. Drygt 40 procent av utbetalningar av rutavdrag och 35 procent av utbetalningar av rotavdrag går till den tiondelen av befolkningen som har de högsta inkomsterna. Ju högre inkomst en person, har desto större är sannolikheten att personen använder rut- och rotavdrag, och gör större avdrag. Avdraget är även ojämligt fördelat över landet med en stark koncentration i storstäderna.

Rutavdraget är dessutom problematiskt för att det undergräver offentligt finansierad omsorg fördelad efter behov, som äldreomsorg och barnomsorg. Tydligast syns utvecklingen inom äldreomsorg där kommuner successivt har försämrat servicen till äldre i behov av hjälp och mer eller mindre öppet hänvisat dem till att köpa ruttjänster med rutavdrag. Äldreomsorgsinsatser som vi har beslutat ska vara ett gemensamt välfärdsansvar, till exempel städning, tvätt och personlig omsorg, blir individens ansvar och flyttas till en skattesubventionerad marknad. Denna utveckling ökar klyftorna i samhället och minskar intresset för att upprätthålla en skattefinansierad välfärd av hög kvalitet som fördelas efter behov. I takt med att äldreomsorgen stramas åt, får de som inte har råd att köpa ruttjänster klara sig med allt mindre hjälp eller förlita sig på anhöriga.

LOs styrelse delar motionärernas uppfattning att LO även i fortsättningen ska verka för att rut- och rotavdragen avskaffas. Motion 15.6 har som att-sats att LO ska hjälpa till att avskaffa ruttjänsterna. LOs styrelse anser inte att LO ska verka för att avskaffa rutbranschen, utan det är rutavdraget som behöver avskaffas. Av motionen framgår att motionären är kritisk till avdraget. LOs styrelse anser att motionens intention att LO ska verka för att avskaffa rutavdraget hanteras i att-satserna på motion 15.4 och 15.5, som styrelsen anser att kongressen ska bifalla.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.4, 15.5 samt

att avslå motionen 15.6.

15.7

Avdragsgill fackavgift

Byggnadsarbetareförbundet

Fackföreningsavgiften ska vara avdragsgill. En lägre fackföreningsavgift bör rimligtvis leda till högre organisationsgrad, vilket i sin tur kommer leda till att en högre andel av vår befolkning kommer arbeta under avtalsenliga förhållanden. Det är helt enkelt inte okomplicerat för företag att betala avtalsvidriga löner till organiserad arbetskraft.

Denna motion kommer i sin tur leda till sundare konkurrens, högre löner och således högre skatteintäkter för staten. Trots detta har högern i Sverige, gång på gång och så fort de fått chansen, avskaffat avdragsrätten. Vi vet att de saknar argument, det är av ideologiska skäl. Vi har argumenten de saknar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.8

Avdragsgill fackföreningsavgift

Transportarbetareförbundet

När borgarna tog makten 2006 visade de snabbt sin agenda och plockade bort avdragsrätten för medlemskap i facket och a-kassan. Massor med människor lämnade vår rörelse.

Skattereduktion för fackligt medlemskap återinfördes sommaren 2018 men avskaffades i budgeten från Moderaterna och Kristdemokraterna samma år och försvann därmed våren 2019. Samtidigt finns arbetsgivarnas möjlighet att dra av för medlemsavgifter till sin arbetsgivarorganisation kvar. Klasspolitiken är tydlig.

LO måste verka för ett återinförande av skattereduktionen för medlemskap i facket. Genom att göra det mer ekonomiskt fördelaktigt att vara medlem i våra organisationer skyddar vi den svenska modellen, stärker vår position och förhindrar en negativ utveckling i anslutningsgrad.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO aktivt arbetar för att göra fackföreningsavgiften avdragsgill.

15.9

Fackavgiften ska vara avdragsgill

Målareförbundet

En lägre fackföreningsavgift bör rimligtvis leda till högre organisationsgrad, vilket i sin tur kommer leda till att en högre andel av vår befolkning kommer att arbeta under avtalsenliga förhållanden.

Detta kommer i sin tur leda till sundare konkurrens, högre löner och således högre skatteintäkter för staten. Trots detta har högern i Sverige, gång på gång och så fort de fått chansen, avskaffat avdragsrätten. Vi vet att de saknar argument, det är av ideologiska skäl.

Att få göra avdrag för sin fackföreningsavgift borde vara en självklarhet. Arbetsmarknaden bygger på starka parter och ett avdrag skulle göra det mer attraktivt att vara medlem i en fackförening.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO ska verka för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.10

Avdragsrätten för fackavgift och a-kassa bör återinföras snarast

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

Avdraget kom till för att skapa rättvisa mellan parterna. Arbetsgivare hade sedan länge hittat ett sätt att kringgå skatt på den avgift som de betalade till arbetsgivarorganisationerna.

År 2006 beslutade den moderatledda regeringen att ta bort avdragsrätten för fackavgiften och 2007 trädde beslutet i kraft. 25 procent i avdrag på fackföreningsavgiften och 40 procent i avdrag på a-kassan.

Det måste finnas argument till att återinföra skatterabatten till arbetslöshetskassor och fackföreningsavgifter.

År 2018 slopade januariavtalet återinförd avdragsrätt. Arbetsgivaren kunde fortsätta undvika skatt för motsvarande avgifter.

År 2006 upphörde rättvisan.

Ett bra argument för återinförd avdragsrätt på avgifterna är en likabehandling av parterna på arbetsmarknaden. Ett återinförande av avdragsrätten skulle också kunna innebära att fler ansluter sig till arbetslöshetsförsäkringen och att skapa mer jämvikt mellan parterna samt för att höja organisationsgraden bland arbetare.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att avdragsrätten för fackföreningsavgiften återinförs och permanentas samt

02 att LO verkar för att avdragsrätten för a-kasseavgiften återinförs och permanentas till fullo.

15.11

Avdragsrätt för medlemskap i fackföreningen

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Bland de första sakerna som den borgliga regeringen införde när de kom till makten hösten 2006 var att slopa skattereduktionen för avgifter till fackförening och a-kassa. Den socialdemokratiskt styrda regeringen återinförde avdragsrätten på fackföreningsavgiften.

Genom att avdragsrätten för fackföreningsavgifter inte finns skapas ett ensidigt gynnande av ena parten på arbetsmarknaden – arbetsgivaren. Då arbetsgivaren fortfarande har rätt till att dra av sin avgift till arbetsgivareorganisationen. Att det tillåts ske är högst anmärkningsvärt med tanke på att hela den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på ett jämbördigt förhållande mellan parterna. Att i praktiken höja kostnaden för medlemskap i arbetstagarorganisationer är ytterligare ett led som försvagar oss.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO driver frågan om att skattereduktioner ska gälla för avgifter till fackföreningen.

15.12

Återinför avdragsrätten

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Regeringen har tagit bort avdragsrätten för fackavgiften. För alla medlemmar har det inneburit en större kostnad att vara medlem. Arbetsgivarna får fortfarande göra avdrag för sin medlemsavgift till sin arbetsgivarorganisation.

Vi kräver att avdragsrätten för fackavgiften snarast återinförs.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att avdragsrätten för fackavgiften återinförs på deklARATIONEN.

Utlåtande motionerna 15.7–15.12

15.7

01 *att* LO verkar för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.8

01 *att* LO aktivt arbetar för att göra fackföreningsavgiften avdragsgill.

15.9

01 *att* LO ska verka för en avdragsgill fackföreningsavgift.

15.10

01 *att* LO verkar för att avdragsrätten för fackföreningsavgiften återinförs och permanentas samt

02 *att* LO verkar för att avdragsrätten för a-kasseavgiften återinförs och permanentas till fullo.

15.11

01 *att* LO driver frågan om att skattereduktioner ska gälla för avgifter till fackföreningen.

15.12

01 *att* LO verkar för att avdragsrätten för fackavgiften återinförs på deklarationen.

Motionerna 15.7, 15.8, 15.9, 15.10 första att-satsen och 15.12 yrkar på att fackavgiften ska ge avdragsrätt på skatten. 15.11 yrkar på att fackavgiften ska ge en skattereduktion. Motion 15.10 andra att-satsen yrkar på att avdragsrätten för a-kasseavgiften ska återinföras till fullo, vilket styrelsen tolkar som att medlemskap i a-kassan ska ge avdragsrätt i stället för att som i dag, ge en skattereduktion.

Avdragsrätt på fackföreningsavgiften skulle skapa neutralitet mellan avgifter till arbetsgivar- och löntagarorganisationer. Det skulle därtill vara till hjälp i att öka organisationsgraden, vilket skulle förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. LO ställde sig positiva i yttrandet över den skattereduktion som infördes för a-kasseavgiften 2021, men lyfte samtidigt att ett skatteavdrag är att föredra framför en skattereduktion på 25 procent. Marginalskatten för de flesta är högre än 25 procent, vilket gör ett skatteavdrag mer fördelaktigt. Både fackligt medlemskap och medlemskap i a-kassan bör betraktas som utgifter kopplade till arbetet. Att skatten då dras på lönen efter att dessa utgifter dragits av, är därmed ett principiellt argument som i längden bör gå bättre att försvara än en skattereduktion av godtycklig storlek.

Styrelsen föreslår därför bifall till motionerna 15.7, 15.8, 15.9, 15.10 första att-satsen och 15.12. Motion 15.11 som yrkar på en skattereduktion i stället för avdragsrätt föreslås därmed vara besvarad av styrelsen, med hänvisning till att den mer generösa skrivningen om avdragsrätt bifalles. Motion 15.10 andra att-satsen om att till fullo återinföra avdragsrätt på a-kasseavgiften föreslår styrelsen bifall till.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.7, 15.8, 15.9, 15.10, 15.12 samt

att anse motionen 15.11 besvarad.

15.13

Inför en miljonärsskatt

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

De rikaste i samhället har råd att bidra med mer. Att samhällets allra rikaste har råd att bidra mer till välfärden är uppenbart. Sveriges ekonomiska elit har snittinkomster som är 60 gånger högre än en genomsnittlig industriarbetarlön.

Vi behöver pengarna till ökad välfärd samtidigt som vi därmed minskar inkomstklyftorna i Sverige. Att införa en miljonärsskatt träffar de med stora förmögenheter.

Den halvan av befolkningen som har de lägsta inkomsterna har ökat sin ekonomiska standard med drygt hälften sedan 1990-talets början, men de 10 procenten med högst inkomster har mer än fördubblat sina inkomster och den rikaste procenten har ökat sina inkomster mer än trefaldigt. Resultatet är ökade inkomstskillnader.

Förutom de orättvisor mellan människor som ökade klyftor innebär hotar ojämlikhet även vårt välstånd. När rikedom koncentreras till en liten elit, tenderar pengarna att läggas på hög snarare än att konsumeras. I stället för att genom skatter finansiera samhälleliga investeringar i välfärd, infrastruktur och en grön omställning så får de rikaste kontrollen över framtidsutvecklingen. Vi har fått ett "Girig-Sverige" där miljardärerna har makten.

Det är nödvändigt med en stark välfärd som finansieras efter bärkraft och fördelas efter behov. Det är vårt starkaste verktyg för ökad jämlikhet. Men denna välfärd har urholkats av årtionden av privatiseringar och avregleringar. Skattepengar ska användas till det som de är avsedda för. Behoven ska styra – vård, skola och omsorg ska inte vara en marknad. En miljonärsskatt bör därför införas, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att en miljonärsskatt införs, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder.

Utlåtande motion 15.13 och 15.1 (att-sats 2)

15.13

o1 att LO verkar för att en miljonärsskatt införs, som träffar de med stora förmögenheter men undantar bostäder.

15.1

o2 att LO före nästa riksdagsval ska trycka på samverkan så det presenteras förslag på hur beskattningen av kapitalinkomster, stora arv, förmögenheter, och högt värderade fastighets- eller marktillgångar kan öka samt omotiverade skattereduktioner kan minska för att finansiera nödvändiga reformer (behandlas under dagordningspunkt 15.a.1).

Skattepolitikens primära syfte är att finansiera offentliga utgifter men skattesystemet ska också bidra till att åstadkomma en mer rättvis fördelning av samhällets ekonomiska resurser.

Den växande ekonomiska ojämlikheten i Sverige drivs till stor del av snabbt växande förmögenheter och kapitalinkomster. Svensk beskattning av förmögenheter är låg i internationell jämförelse. Detta gör att löntagarna får bära en större del av skattebördan via beskattning av konsumtion och arbetsinkomster.

LO vill uppnå en mer rättvis fördelning av skattebördan genom att öka beskattning av kapitalinkomster och införa en rimlig beskattning av stora förmögenheter.

LO vill även ändra fastighetsbeskattningen så att den i högre grad än i dag står i proportion till fastighetsvärde – utan att omkullkasta de boendeekonomiska villkoren för vanligt folk. I dag betalar arbetaren lika mycket i fastighetsskatt på sitt småhus för 2 miljoner som direktören på sin lyxvilla för 20 miljoner. Det är inte rättvisa.

Mot denna bakgrund föreslår styrelsen bifall till motion 15.1 andra att-satsen.

Då styrelsen likt motionären vill se en beskattning av stora förmögenheter, men även vill se en viss beskattning av förmögenheter i form av fastigheter anser styrelsen 15.13 besvarad.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.1 (att-sats 2) samt

att anse motionen 15.13 besvarad.

15.b Lönebildning och lönepolitik

15.14

En utvecklad lönebildningsregim för framtiden

Handelsanställdas förbund

I samband med avtalen som slöts 1998 fick den svenska modellen en ny lönebildningsregim. Det skedde efter ett långt och omfattande arbete med att få ordning på lönebildningen i Sverige. Nya institutioner tillkom som exempelvis Industriavtalet, Medlingsinstitutet och en ny praxis inrättades. Det etablerades en lönenormering som bestod av såväl kostnadsnormering (märket) som fördelningsnormering.

Den första tiden 1998–2009 fungerade denna lönenormering väl. Det fanns utöver kostnadsnormeringen stor acceptans för särskilda kronpåslag utöver de procent som kostnadsnormeringen angav, särskilda låglönesatsningar, jämställdhetspotter och lägstalöneökningar. Det innebar att det fanns acceptans för att kvinnligt dominerade avtalsområden med lägre löneläge kunde få högre löneökningar, något som väl kompenserade att dessa områden hade lägre löneglidning än traditionellt manligt dominerade. En viss löneutjämning skedde. Något som då även Medlingsinstitutet ansåg var positivt. Även om allt inte var fulländat fanns ändå ett brett stöd och stor acceptans för modellen.

Från 2010 och framåt ändrades dock förutsättningarna. Det blev en mer restriktiv praxis från såväl arbetsgivarna som från Medlingsinstitutet. Kostnadsnormeringen sattes främst på ett byråkratiskt och stelbent sätt. Det har varit svårt att få igenom verkliga låglönesatsningar. Låglöneförbundet fick skärpta krav på att "betala" för några ynka tiondels procent mer än märket med försämringar i allmänna villkor. Små låglönesatsningar har ständigt ifrågasatts. Det har bidragit till att lönebildningsregimen blivit alltmer kritiserad och ifrågasatt.

Om vi ser till de mål som LO satt upp för 2028 är det inte mycket som hänt. Mål om att öka löneandelen, minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor och mellan arbetare och tjänstemän har inte infriats. Inte heller gemensamma mål för att minska visstider och osäkra anställningar. Även det har bidragit till att lönebildningsregimen blivit mer ifrågasatt.

För att kunna flytta fram positionerna behöver därför lönebildningsregimen utvecklas. Det handlar inte om att skrota nuvarande regim. Snarare att mer betona de gemensamma fördelningsnormerande delarna som fanns under de första tolv åren. Ett sätt att solidariskt stötta dem som har de sämre villkoren på arbetsmarknaden är att samordna oss mer och bättre i villkorsfrågor. Det kan exempelvis handla om att minska osäkra anställningar genom gemensamma krav på anställningsformer (vistider), och arbetstider (verklig rätt till ökad sysselsättningsgrad). Ett annat sätt vore att ta mer hänsyn till de skillnader som finns i löneglidning mellan olika avtalsområden. Det skulle konkret betyda mycket för låglönesatsningar. Ett tredje sätt är att hålla i en högre lönekostnadsnormering utifrån de goda resultaten vi såg i avtal 2023.

Vi är alla förtjänta av en lönebildningsregim som fungerar och är allmänt accepterad. En sådan behöver dock leverera verkliga möjligheter till en solidarisk lönepolitik, som utöver lika lön för lika och likvärdigt arbete även kan bidra till en allmän löneutjämning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO i sin samordning kring låglönesatsningar mer beaktar villkorsfrågor och skillnader i löneglidning samt
- 02 att LO och LO-förbunden under kommande kongressperiod fortsätter utvärdera och utveckla lönebildningsregimen för att kunna uppnå de gemensamma målen.

15.15

Lönebildning för jämlikhet

Seko

Löneskillnaden mellan kvinnor och män inom arbetarkollektivet år 2022 var 89,4 procent enligt Medlingsinstitutet. Det vill säga att en genomsnittlig kvinna inom arbetarkollektivet tjänade 89,4 procent av en man. Detta innebär i princip att kvinnor arbetar cirka 50 minuter gratis varje dag jämfört med sina manliga kollegor.

Denna löneskillnad har i princip legat konstant under tio års tid. Det är ingen hemlighet att LO haft svårt att enas internt över om och hur jämställdhetsatsningarna ska se ut. Motståndet från arbetsgivarna är kompakt när det gäller låglönesatsningar som i huvudsak gynnar kvinnor. Man hävdar att det är emot industriavtalet. Denna syn kommer leda till att klyftorna mellan kvinnor och män består. För att komma till rätta med löneskillnaderna mellan kvinnor och män krävs mer än vad LO-förbunden historiskt gjort, även om små steg togs den senaste avtalsrörelsen.

Eftersom LO-förbunden såg att tjänstemännen drar ifrån arbetarna i löner samt att vi misslyckats med jämställda löner togs LOs långsiktiga mål fram för lönebildning år 2015. Målen skulle sträcka sig till år 2028. Två av målen var: 1. att förbunden ska verka för att minska lönegapet mellan arbetare och tjänstemän 2. att senast år 2028 ska värdediskrimineringen bland arbetare ha minskat på sådant sätt att löneskillnaderna mellan kvinnor och män halverats.

Det går att konstatera med fem år kvar till att målen ska nås att utvecklingen går åt fel håll. Löneklyftan mellan kvinnor och män minskar inte nämnvärt och tjänstemännen fortsätter dra ifrån arbetarna. Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän ökat från 48 till 54 procent de senaste sju åren och lönegapet är nu lika stort som på 1930-talet. Den senaste avtalsperioden gällande år 2020–2022, ökade medellönen för samtliga anställda med 8,1 procent. För arbetare ökade medellönen med 6,7 procent och för tjänstemän med 8,9 procent. I kronor motsvarar det 1 840 kronor för arbetare och 3 670 kronor för tjänstemän.

LO har inte tagit fram en plan för hur målen ska nås eller redovisat vad som behöver göras. Här krävs ett kraftfullt omtag. Utifrån denna aspekt behöver LO redovisa samt ta fram en plan för hur målen på ett realistiskt sätt ska kunna nås, det är bara fyra år kvar tills leveransen på de långsiktiga målen ska presenteras.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att i enlighet med motionen ta fram en modell för lönebildning där det är möjligt att nå de mål som LO fastslår kring lönebildningen samt
- 02 att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetare och tjänstemän ska nås samt att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän ska nås.

15.16

En rättvis lönemodell

*Elektrikerförbundet avd 1, Handelsanställdas förbund avd 13 Borlänge,
Byggnadsarbetareförbundet region GävleDala, Seko region Väst,
Pappersindustriarbetareförbundet avd 68 Hallstavik*

Under en följd av år har löneandelen av ekonomin varit låg och tidvis minskat. Det betyder att löntagarnas andel av det totala förädlingsvärdet minskat, samtidigt som kapitalägarnas andel i form av vinst har ökat. Detta är problematiskt både ur ett rättviseperspektiv och ur ett långsiktigt tillväxt- och sysselsättningsperspektiv. Med låg löneandel riskerar ekonomin att låsas fast i jämviktslägen som innefattar hög arbetslöshet och växande privat skuldsättning.

Det är den kombinerade effekten av att konsumtionsefterfrågan, och därmed förutsättningarna för företagen att avsätta sin produktion blir lägre samtidigt som vinstmedel inte omsätts i produktiva investeringar utan som ett resultat av att de växande finansiella marknaderna förvandlas till spekulationsmedel. Därutöver riskerar en låg löneandel leda till ett lägre omvandlingstryck, vilket pressar ner produktivitetstillväxten och därmed på sikt försämrar landets konkurrenskraft.

Denna situation beror naturligtvis inte bara på den lönepolitik som förts de senaste decennierna, men mot bakgrund av en relativt låg löneandel, och tidvis en rentav fallande sådan, måste den ses som en av orsakerna.

Den låga löneandelen och, ur historiskt perspektiv, höga arbetslösheten under senare decennier ger effekter i hela samhället med växande klyftor och avgrundsdjupa skillnader i människors framtidsutsikter.

Samtidigt som löntagarna ska ta ansvar kan vi se direktörlöner slå nya rekord. Kanske mest magstarkt är matjättarnas VD-löner och bonussystem som slår i taket samtidigt som notan betalas av deras anställda och av oss alla som handlar.

Parterna inom industrin hänvisar till att märket gett reallöneökningar. Men såvida vi inte betraktar dagens låga löneandel som rimlig, kan inte reallöneökningar i sig sägas vara ett särskilt gott argument. Konjunkturinstitutets och Statistiska Centralbyråns siffror visar att löneandelen minskat med nästan 17 procent av förädlingsvärdet.

Fackföreningsrörelsens ambition måste vara att öka löneandelen, både som ett rättvisekrav och för att en ökad löneandel är en förutsättning för att minska arbetslösheten. En ökad löneandel kommer nämligen att generera ökad efterfrågan i ekonomin och pressa upp produktivitetstillväxten. Det förstnämnda gynnar sysselsättningen, medan det senare kan bidra till att hålla nere inflationstakten genom att företagen med ökad produktivitet säljer fler produkter och då inte behöver höja priserna för att upprätthålla vinsterna.

Under åren då vi inom LO bedrev så kallad solidarisk lönepolitik, fanns en bärande tanke om att inte endast generera hög reallönetillväxt utan också minska klassklyftorna, stimulera strukturuomvandling, hög sysselsättning i kombination med låg inflation och samtidigt gynna exportindustrin och konkurrenskraften. Även om tiderna förändras, är det svårt att inte notera att under senare år då Industriavtalet varit bärande princip har inkomstskillnaderna ökat, arbetslösheten förblivit hög och löneandelen förblivit låg.

I dessa tider av hög inflation är det dessutom uppenbart att kostnaden för denna förts över på löntagarkollektivet, trots att det mesta tyder på att inflationen inte är lönedriven. Den är driven av externa förhållanden som kriget i Ukraina och av företagsägarnas vinstanspråk.

Det verkar som att fackföreningsrörelsen varit dåligt förberedd på att hantera vinstdriven inflation, både i förhandlingarna och i kommunikation och opinionsbildning.

Kapitalägarna blir helt enkelt bara rikare och rikare på vår bekostnad. I dag äger 543 personer mer än 80 procent av Sveriges befolkning. Vi måste ändra på detta och vi behöver börja med det vi kan påverka. Vi måste våga se kritiskt på dagens lönebildning och se att en förändring är nödvändig.

Om vi menar allvar med att nå alla gemensamma långsiktiga mål som LO antagit behöver vi en lönebildningsmodell som syftar till att gynna sysselsättning, inkomstjämlighet, låg inflation, produktivitetstillväxt och konkurrenskraft. Det måste även finnas en tydlig ambition av höjda lägstralöner där hela LO är med och förhandlar, inte enbart parterna inom industrin. Vi ser även att detta behöver göras i samverkan med PTK för att få en bred legitimitet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO utreder en ny bred lönepolitik som syftar till att nå en ökad löneandel av förädlingsvärdet, hög sysselsättning, inkomstjämlighet och minskade klassklyftor samt i övrigt följer motionens intentioner samt
- 02 att LO utreder och arbetar fram en plan för hur lönepolitiken kan implementeras och återrapporterar till nästa kongress.

15.17

Priser, inflation och löneutveckling

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

De senaste data från Världsbanken visar tydligt att den enorma prisökningen och därmed den rusande inflationen i Sverige till största delen är orsakad av att företagen till exempel i de stora matkedjorna tar ut för höga vinster. Det är alltså inte lönen som är inflationens moder 2023. Det är inte LO-kollektivets arbetstagare som varit bovar, utan vanlig kapitalistisk girighet.

I en tid av oro för krig och miljöproblem, i en tid av oro för kriminalitet i samhället, i en tid med sämre resurser för skola vård och omsorg passar privatkapitalismen på att öka profiten och sänker med girighetens flagga i toppen många människors möjligheter till bra livsvillkor. Ökade mat- och elpriser och räntehöjningar äter stora hål i arbetstagarnas plånböcker – och bankerna gnuggar händerna.

Det är en absurd situation när Riksbanken höjer utlåningsräntorna med syftet att tvinga ner köpkraften genom att klämma åt löntagarna när det är kapitalets rovgirighet och ökade vinstkrav som orsakat problemen.

Under den senaste avtalsrörelsen höjdes många röster för att vi löntagare skulle ta tillbaka det vi förlorat men så blev det inte. LO-förbunden stannade vid drygt sju procents lönehöjningar över två år. Kanske var det bra överenskommelser och möjligen var de en riktig avvägning för att inte också ett högt tryck på kompensationer skulle kliva in i spiralen och spä på inflationen men löneutvecklingen är inte det som drivit upp prishöjningarna, räntorna eller ökade vinstuttag för många företag. Det är den gamla vanliga kapitalistiska ordningen, profit och mer profit, som orsakat och den råar inte ordinära fackliga gemensamma löneuppgörelser på. De rubbar inte kapitalismens fundament eller tvingar en senfärdig riksbanksstyrelse att alldeles för sent och för högt höja räntenivåerna samtidigt som elpriserna och vinsterna sköt i höjden.

Ska vi löntagare i LO-kollektivet kunna tro på att vi över tid kan få en löneutveckling som ger oss en rimligare del av företagets intäkter och vinster och det utan att andra parter, utanför avtalsöverenskommelserna, förstör löneutveckling och reallöneökningar måste framtida avtalsförhandlingar baseras på fler gemensamma och grundliga analyser av hur arbetsmarknaden och politiska förutsättningar kan komma att förändra läget för oss.

LO behöver också bli en betydligt starkare part på arbetsmarknaden och bli ett av de kraftfält som politiken, arbetsgivarföreningarna och Riksbanken måste lyssna på. Ska vi klara av det behöver alla LO-förbund dra åt samma håll och inte gå enskilt in i förhandlingar eller försöka driva en lönepolitik som i första, eller till och med enda, hand gynnar den egna medlemskåren.

Vi anser att LO behöver göra ett ordentligt omtag och samla LO-förbunden till gemensamma rådslag om en gemensam framtida lönepolitik och att LO för att kunna ha en så bra bedömning om framtiden som möjligt gör en grundlig framtidsstudie som ligger till grund för de gemensamma diskussionerna och inriktningen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO snarast möjligt genomför en grundlig framtidsstudie om arbetsmarknadens möjliga utveckling samt
- 02 att LO under kongressperioden samlar alla förbund till djuplodande diskussioner och gemensamma rådslag om framtida löneutveckling och lönepolitik.

15.18

Lönepolitik för en förändrad arbetsmarknad

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Arbetsmarknaden har alltid utsatts för nya prövningar och förändringar och facken har genom strid, uppoffring och förmågor till anpassningar hittills lyckats hyfsat med att klara av att hålla både villkor och löner på en acceptabel nivå.

Det nyliberala paradigmet som har gett en nästintill obegränsad tillgång till billig arbetskraft för arbetsgivarna har inneburit att makten förskjutits långt till höger, politiskt och till arbetsgivarnas fördel.

Ska vi arbetare inom LO-kollektivet klara av en bra löneutveckling och få vår del av produktions- och rationaliseringsvinsterna framöver och klara att genomföra en rimlig solidarisk lönepolitik, behöver LOs förbund under kommande kongressperiod tillsammans genomföra en genomlysning av framtidens arbetsmarknad och enas om en långsiktig väg fram för en löneutveckling som kan tåla stötar från gigekonomi, internationell konkurrens som en fri arbetsmarknad.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO under kongressperioden tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för samtliga förbund inom LO som till kongressen 2028 kan lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell.

15.19

Jämställda löner till 2030 var det va?

Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

I dag råder det fortsatt stora löneskillnader mellan olika yrkesgrupper och mellan könen på arbetsmarknaden. Det nuvarande nationella märket, satt till 2,1 procent, har visat sig otillräckligt för att åstadkomma en rättvis fördelning av lönehöjningar och för att minska lönegapet mellan kvinnodominerade och mansdominerade yrken. Dessutom anser vi att det är vår plikt som fackförbund att vara oberoende och agera i våra medlemmars bästa intresse, oavsett bankernas rekommendationer.

Det gick att få mer än 2,1 procent i märket och knämodellen kan funka för att minska löneglappet mellan kvinnodominerade yrken och mansdominerade. Därför måste vi fortsätta verka för ett högre märke än vad bankerna menar att vi klarar.

Vi vet att lönerna behöver höjas för många arbetare i landet så vi måste göra vad vi kan och på så sätt bli mer relevanta. Genom att kommunicera detta gör det att vi blir mer relevanta och ökar medvetenheten om vikten av fackföreningsarbete.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att växla upp utredningen om hur vi kan höja lönerna och utveckla produktiviteten,
- 02 att verka för att ändra löneutvecklingen och inte endast sätta lönemodellen utifrån växelkursen,
- 03 att följa upp målet på jämställda löner och ta fram en åtgärdsplan när vi inte når målen för varje år,
- 04 att i avtalsrörelsen fortsätta att kräva högre procent än tre,
- 05 att LO verkar för en genomgripande översyn av beräkningsgrunderna för KPI konsumentprisindex (behandlas under dagordningspunkt 15.a) samt
- 06 att LO aktivt kommunicerar sitt engagemang för att höja lönerna för många arbetare i landet och för att minska lönegapen.

15.20

För ökad löneutveckling inom LO

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Märket är något man hör mycket om som en vägledande kraft från ovan. Att vi icke må överskrida lön räknat som procenten av vad svensk industri vill ge till arbetare, för att "skydda inflation". Men vad är denna inflation om inte något som kapitalet bestämmer, typ exempel "vi måste öka priset för kostnaderna när de har ökat i världen", eller se i stället som i kvartalsrapport, vi har rekordvinster, se exemplet nyligen med bankerna, stora matbutikkedjor höjningar av priserna, privata elföretag pålagor och fler.

Vad mer är att det är vi i arbetarklassen som är de som får ekorrhjulet att snurra. En snickare får ungefär ut 23 procent av sitt mervärde, arbetare i vården ger mer människovärde än vad som kan skrivas i procent. Vi vill lägga en motion där vi ser märket som ett golv att hoppa från, i stället för ett tak att gömma sig under.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ser märket som ett golv i löneförhandlingarna.

15.21

Avveckla individuell lönesättning

Seko region Stockholm

Bakgrund

Individuell lönesättning är bevisligen ett icke fungerande lönesystem. Det har under en längre tid visat sig att den skapar oskäligen löneskillnader. Detta då lönerna inte utvecklas i samma takt som det lönespann som gäller för nyanställdas ingångslöner. Det har alltför länge diskuterats snedsitsar, högt hävdad löneläge, ingångslöner etcetera utan framgångsrikt resultat vilket gör våra medlemmar besvikna hur vi än arbetar. Som det är i dag kommer alla anställda i kläm gällande löneutvecklingen. Detta skapar splittringar i arbetsgrupperna och bidrar till en minskad solidaritet anställda emellan. Den underminerar fackets position och skapar individualism. Samtidigt ger den arbetsgivaren makt över lönesättningen vilket bidrar till en tystnadskultur, då det du gör ligger till last vid löneförhandlingar. Vi tycker att man ska arbeta för ett rättvist lönesystem där erfarenhet och lojalitet premieras. Därför vill vi att LO ska arbeta för att återinföra lönetrappa eller någon annan form av lönegruppssystem. Det skulle med ett kollektivt lönesystem ge oss som facklig organisation möjlighet att fokusera på att arbeta för en bättre löneutveckling för alla anställda.

Förslag

Vi vill att LO ska arbeta för ett nytt rättvist lönesystem med lönetrappa alternativt lönegrupper. Där man kollektivt förhandlar fram rättvisa löner för alla anställda och även som en enhet kan pressa lönerna i takt med att lönenivåerna höjs inom andra yrkeskategorier. Lönefrågan är en viktig knut att lösa för att skapa ett jämställt samhälle och för de fackliga organisationernas överlevnad.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO arbetar för införande av ett nytt kollektivt lönesystem med lika lön för lika arbete.

Utlåtande motionerna 15.14–15.18, 15.19 (att-sats 1, 2, 3, 4, 6), 15.20 och 15.21

15.14

- 01 *att* LO i sin samordning kring låglönesatsningar mer beaktar villkorsfrågor och skillnader i löneglidning samt
- 02 *att* LO och LO-förbunden under kommande kongressperiod fortsätter utvärdera och utveckla lönebildningsregimen för att kunna uppnå de gemensamma målen.

15.15

- 01 *att* i enlighet med motionen ta fram en modell för lönebildning där det är möjligt att nå de mål som LO fastslår kring lönebildningen samt
- 02 *att* i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetare och tjänstemän ska nås samt att i enlighet med motionen redovisa samt ta fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän ska nås.

15.16

- 01 *att* LO utreder en ny bred lönepolitik som syftar till att nå en ökad löneandel av förädlingsvärdet, hög sysselsättning, inkomstjämlighet och minskade klassklyftor samt i övrigt följer motionens intentioner samt
- 02 *att* LO utreder och arbetar fram en plan för hur lönepolitiken kan implementeras och återrapporterar till nästa kongress.

15.17

- 01 *att* LO snarast möjligt genomför en grundlig framtidsstudie om arbetsmarknadens möjliga utveckling samt
- 02 *att* LO under kongressperioden samlar alla förbund till djuplodande diskussioner och gemensamma rådslag om framtida löneutveckling och lönepolitik.

15.18

- 01 *att* LO under kongressperioden tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för samtliga förbund inom LO som till kongressen 2028 kan lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell.

15.19

- 01 *att* växla upp utredningen om hur vi kan höja lönerna och utveckla produktiviteten,
- 02 *att* verka för att ändra löneutvecklingen och inte endast sätta löne modellen utifrån växelkursen,
- 03 *att* följa upp målet på jämställda löner och ta fram en åtgärdsplan när vi inte når målen för varje år,
- 04 *att* i avtalsrörelsen fortsätta att kräva högre procent än tre samt
- 06 *att* LO aktivt kommunicerar sitt engagemang för att höja lönerna för många arbetare i landet och för att minska lönegapen.

15.20

- 01 *att* LO ser märket som ett golv i löneförhandlingarna.

01 *att* LO arbetar för införande av ett nytt kollektivt lönesystem med lika lön för lika arbete.

I kappan till dagordningspunkt 15 har styrelsen redovisat några grundläggande utgångspunkter för nedanstående yttrande över motionerna om lönebildning och lönepolitik.

I motion 15.14 andra att-satsen, 15.15 första att-satsen, 15.16 första att-satsen, 15.18 samt i motion 15.19 första att-satsen föreslås att LOs lönepolitik och lönebildningen på olika sätt ska utredas eller utvecklas under kommande kongressperiod. LO-styrelsen delar samtliga av de ovanstående motionärernas uppfattning om att det behöver göras ett större arbete under kommande kongressperiod i syfte att utveckla både LOs lönepolitik och den svenska lönebildningen.

I flera av de nämnda motionerna lyfts på olika sätt *LOs långsiktiga mål för tre kongressperioder* och särskilt LOs problem att närma sig de lönepolitiska fördelningsmålen. LOs styrelse delar motionärernas frustration. Styrelsen underströk redan till kongressen 2020/2021 att avsaknaden av framsteg då det gäller flera av de fördelningspolitiska lönemålen, inte minst målen rörande jämlika och jämställda löner, är ett grundläggande problem. Ytterst handlar frågan om att fackföreningsrörelsen måste ha kapacitet att uppnå de relativlöneförändringar som vi har enats om internt. Detta inte minst för att kunna upprätthålla förbundens självdisciplinering kring en tydlig kostnadsnorm i lönebildningen samt i förlängningen säkra legitimiteten för hela självregleringen av lön mellan parterna genom kollektivavtal.

För att skapa en enhetlig grund för det kommande arbetet under kongressperioden är det enligt styrelsens bedömning lämpligt att endast en av de att-satser som tar sikte på ett utveckling- och utredningsuppdrag angående lönebildning och lönepolitik bifalls av kongressen.

I 15.18 föreslås att LO under kongressperioden tillsätter en arbetsgrupp med företrädare för samtliga förbund inom LO som till kongressen 2028 kan lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell. Som framgått av kapporna till dagordningspunkterna 13 och 15 pågår, med anledning av Elektrikerförbundets motion *Nya tvärfackliga löften* från förra kongressen, ett omfattande utredningsarbete på LO tillsammans med förbunden (NTL-utredningen) om bland annat lönebildningen och lönepolitiken. Arbetet i utredningen är omfattande och ambitiöst men kom i gång sent eftersom LO-kongressen 2020 bordlades till slutet av 2021 på grund av coronapandemin. Frågorna är dessutom synnerligen komplexa. Därtill pågår det inom ramen för NTL-utredningen ett viktigt arbete som inte är slutfört. Styrelsens bedömning är mot bakgrund av vad som har anförts ovan att utredningen ska fortsätta sitt arbete under kommande kongressperiod.

NTL-utredningen har av LOs styrelse fått i uppdrag att utreda lönenormeringen i syfte att vinna en större legitimitet över hela arbetsmarknaden. Detta samtidigt som den internationellt konkurrensutsatta sektorns lönekostnadsnormerande roll för löneökningarna ska upprätthållas och behovet av samordning med tjänstemännen särskilt beaktas. Styrelsen menar att en avgörande fördel med NTL-utredningen är att en reformering av lönebildningen kan utformas i anslutning till en översyn av LOs kapacitet både som samordnare av förbunden och som part på arbetsmarknaden.

LOs styrelse vill i sammanhanget erinra om att vad LO kan åstadkomma, inom ramen för rådande lönebildningsmodell, är helt avhängigt av vad förbunden kan komma överens om. Den nuvarande lönebildningen och LOs stadgar bygger på att förbunden frivilligt och av övertygelse eller solidaritet godtar att förhandla samordnat. Vår samtidshistoria visar att tröskeln att ställa sig utanför samordningar och därmed framkalla enskilda förbundsförhandlingar inte alltid tycks vara särskilt hög. Det kan också vara lockande för ett förbund att främst se till de egna förbundsintressena.

Vad LO kan åstadkomma i kommande avtalsrörelser kan således inte frikopplas från frågan om vad förbun-

den är beredda att avstå i form av egen makt till förmån för de gemensamma intressena under samordnade förbundsförhandlingar. Samtidigt vill styrelsen erinra om att samordning inom LO är en förutsättning för att nå en lång rad centrala fackliga mål som enskilda förbund inte ensamma kan uppnå, exempelvis de gemensamma långsiktiga målen.

Redan i dag förs delar av en avtalsrörelse ofta som gemensamma förhandlingar. Hur balansen ska se ut i framtiden mellan samordnade förbundsförhandlingar och gemensamma förhandlingar under en avtalsrörelse behöver NTL-utredningen närmare belysa. På det sättet är LOs kapacitet som part också av stor betydelse för att skapa förutsättningar för att reformera lönebildningen.

LOs styrelse anser därför sammanfattningsvis att en ny utredning inte ska tillsättas. I stället föreslås att NTL-utredningen får ett utökat mandat, ges tilläggsdirektiv på löneområdet samt intensifierar sitt arbete.

I motion 15.18 föreslås också att LO ska lägga fram förslag till en ny och stark lönebildningsmodell. LOs styrelse vill i sammanhanget framhålla att det är viktigt att LO inte agerar på ett sätt som äventyrar de fördelar som finns med dagens lönebildningsmodell, framför allt en tydlig normering som innebär att avtalsområden med låg organisationsgrad och begränsad konfliktstyrka har goda möjligheter att uppnå samma utfall som områden med bättre förutsättningar. Styrelsen vill också påminna om att alla förändringar av lönebildningsregimen förutsätter att allianser kan skapas med andra parter på arbetsmarknaden, inte minst med arbetsgivarsidan. Motionärens formuleringar om en ny modell anser därför styrelsen inte heller är lämplig som styråra för arbetet under kommande kongressperiod.

I motion 15.15 första att-satsen föreslås att LO i enlighet med motionen tar fram en modell för lönebildning där det är möjligt att nå de mål som LO fastslår kring lönebildningen. Som redan framförts anser styrelsen liksom motionären att det är djupt otillfredsställande att inga framsteg görs när det gäller flera av de långsiktiga lönepolitiska målen. Styrelsen håller med motionären om att det är nödvändigt att under kommande kongressperiod hitta metoder och strategier för att få tillstånd en utveckling i rätt riktning när det gäller dessa.

Som framgått äger inte LO ensamt frågan om hur de lönepolitiska målen ska nås. Vad som är möjligt beror inte minst på övriga lönepolitiska aktörers agenda. Dessutom är LOs kapacitet som samordnare av förbunden och som part av avgörande betydelse. Att LO autonomt ska ta fram en plan för hur målen ska nås, som motionären föreslår, är därför enligt styrelsens bedömning inte den lämpligaste vägen.

I 15.16 första att-satsen föreslås att LO utreder en ny bred lönepolitik som syftar till att nå en ökad löneandel av förädlingsvärdet, hög sysselsättning, inkomstjämlighet och minskade klassklyftor samt i övrigt följer motionens intentioner. LOs styrelse instämmer i att fackföreningsrörelsens ambition ska vara att öka löneandelen, att uppnå hög sysselsättning och minskade klassklyftor. Svenska löntagare har under 2020-talet tappat i löneandel, samtidigt som företagets vinstandel har ökat. Bakgrunden är komplex och beror bland annat på prolongeringen av riksavtalen under coronapandemin och att företagen har kunnat rulla vidare sina ökade kostnader till konsumenterna under inflationsekonomin. Styrelsens ambition är att föra en lönepolitik som strävar efter att återta den löneandel som löntagarna har förlorat.

Däremot anser styrelsen inte att motionens intentioner som helhet kan fungera som vägledning för det föreslagna arbetet under kongressperioden. Det finns exempelvis stora svårigheter för ett litet land att tydligt avvika från de internationella kapitalavkastningskraven. Vidare menar styrelsen, till skillnad från motionären, att LO alltjämt bedriver en solidarisk lönepolitik, som utgår från ett nationellt löneutrymme oavsett enskilda branschers eller företags lönsamhet, där LO bland annat återkommande satsar på de lägst avlönade samtidigt som den internationellt konkurrensutsatta sektorns förutsättningar beaktas.

I första att-satsen i motion 15.19 föreslås att utredningen om hur vi kan höja lönerna och utveckla produktiviteten ska växlas upp. Som styrelsen tolkar motionen syftar förslaget på NTL-utredningen. Som redan

framgått delar styrelsen uppfattningen att den utredningen ska fortsätta och växlas upp under kommande kongressperiod. Till skillnad från motionären ser styrelsen uppdraget som bredare än att bara höja lönerna och utveckla produktiviteten. Därför kan inte förslagets formulering i denna motion fullt ut fungera som vägledning för det kommande arbetet.

I motion 15.14 andra att-satsen föreslås att LO och LO-förbunden under kommande kongressperiod fortsätter utvärdera och utveckla lönebildningsregimen för att kunna uppnå de gemensamma målen.

Styrelsen delar motionärens uppfattning att dagens lönebildningsmodell behöver utvecklas. Det behövs en reformerad lönebildningsregim som ger möjlighet att närma sig alla de långsiktiga lönepolitiska målen. Att utvärdera och utveckla ligger väl i linje med det arbete som har påbörjats inom ramen för NTL-utredningen. Ambitionen ska vara att på sikt uppnå de långsiktiga lönepolitiska fördelningsmålen och LOs styrelse tolkar motionen som att det i vissa fall kan ta längre tid än till kongressen 2028. Men det finns samtidigt starka skäl att öka ambitionerna och utveckla LOs kapacitet att åstadkomma mer jämlika och jämställda löner.

LOs styrelse anser vid en samlad bedömning att motion 15.14 andra att-satsen ska bifallas eftersom den bäst fungerar som riktlinje för att inom ramen för NTL-utredningen strategiskt växla upp arbetet rörande lönebildning och lönepolitik.

I de andra att-satserna i 15.15, 15.16 och 15.17 föreslås olika former av återrapportering och förankring kring ett lönepolitiskt utvecklings- och utredningsarbete. LO delar motionärernas uppfattning att det finns behov av en bred återrapportering av kommande utvecklingsarbete rörande lönebildning och lönepolitik.

I 15.15 andra att-satsen föreslås att det i enlighet med motionen redovisas samt tas fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetare och tjänstemän ska nås samt att det i enlighet med motionen redovisas samt tas fram en plan för hur LOs mål om att minska löneklyftan mellan arbetarkvinnor och arbetarmän ska nås.

Det mest lämpliga, enligt styrelsens bedömning, är att NTL-utredningen får ett bredare redovisningsuppdrag. Det är inte bara två av de nämnda långsiktiga målen som berörs. LOs styrelse anser också att en plan som framgått behöver kompletteras med en reformagenda för lönebildningen som realpolitiskt har förutsättningar att nå framgång. Dessutom behöver LOs kapacitet som samordnare av förbunden och som part på arbetsmarknaden stärkas.

I andra att-satsen i 15.17 yrkas att LO under kongressperioden samlar alla förbund till djuplodande diskussioner och gemensamma rådslag om framtida löneutveckling och lönepolitik. LOs styrelse delar motionärens uppfattning om att det kommer krävas breda diskussioner inom LO, men också med övriga parter på arbetsmarknaden. Men för att fördjupade diskussioner och breda rådslag ska bli meningsfulla krävs att LO lyckas ena förbunden kring en konkret reformpolitik inom lönebildningen. Enligt styrelsens uppfattning ska därför beslut om eventuella rådslag och djuplodande diskussioner först beslutas i ett senare läge.

I motion 15.16 andra att-satsen föreslås att LO utreder och arbetar fram en plan för hur lönepolitiken kan implementeras och återrapporterar till nästa kongress. Styrelsen anser att det är lämpligt att ge NTL-utredningen i uppdrag att återrapportera uppdraget i god tid före nästa kongress. En sådan återrapportering behöver också beakta hur förslagen ska bli verklighet och ta hänsyn till övriga parter agenda på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund föreslås motion 15.16 andra att-satsen bifallas.

I 15.17 första att-satsen föreslås att LO snarast möjligt genomför en grundlig framtidsstudie om arbetsmarknadens möjliga utveckling. LO-styrelsen bedömer inte att det är fruktbart att genomföra en särskild generell framtidsstudie. Däremot vill styrelsen framhålla att olika former av analyser av framtidens arbetsmarknad alltid är en viktig komponent i det löpande arbetet på LO. Detta är inte minst viktigt när politik formuleras på alla fackliga politikområden inklusive lönepolitiken. Mot denna bakgrund föreslås att att-satsen ska anses besvarad.

15.19 sjätte att-satsen yrkas att LO aktivt kommunicerar sitt engagemang för att höja lönerna för många arbetare i landet och för att minska lönegapen. Lönerna är som styrelsen ser det en helt central fråga för fackföreningsrörelsen och kommunikation kring bästa möjliga långsiktiga löneökningar och rättvisa löner genomsyrar redan LOs kommunikation på området. Den externa kommunikationen sker också i mer strukturerad form genom årliga rapporter om löner och inkomstskillnader i Sverige. Med det uppdrag som styrelsen föreslår att NTL-utredningen ska få finns det anledning att också initiera en debatt om behovet av bland annat mer jämlika och jämställda löner. Styrelsen föreslår därför att att-satsen ska bifallas.

I fyra av att-satserna, 15.14 första att-satsen, 15.19 andra och fjärde att-satserna samt 15.20 föreslås att LO utan utredning omedelbart ska driva olika frågor inom ramen för LO-samordningen. Styrelsen har, som vid tidigare kongresser, generellt synsättet att mycket stor frihet måste lämnas till styrelsen för att kunna anpassa upplägget på avtalsrörelsen till det för stunden gällande ekonomiska läget och, inte minst, till vad det finns förutsättningar att enas kring. Att på en kongress fastslå riktlinjer för kommande avtalsrörelser kan verka lockande, men risken är att det skulle försvåra eller till och med och omöjliggöra en samordning inom LO. Detta betyder att LO-styrelsen, i likhet med tidigare kongresser, har ett mycket restriktivt synsätt när det gäller att bifalla sådana motioner.

I 15.14 första att-satsen föreslås att LO i sin samordning kring låglönesatsningar mer beaktar villkorsfrågor och skillnader i löneglidning. Styrelsen delar motionärens uppfattning om att såväl villkorsfrågor som löneglidningen är viktiga, till och med några av de viktigaste frågorna att beakta då en reformerad lönebildning arbetas fram. För merparten av LOs kvinnodominerade områden utgör avsaknaden av heltidsnorm och ofrivillig deltid ett helt avgörande problem för livsinkomsten och för det faktiska lönegapet mellan kvinnor och män.

En underutredning inom ramen för NTL-utredningen har pekat på att löneglidningen är ett avgörande hinder för att uppnå ändrade relativlöner, exempelvis mer jämställda löner. Löneglidningen tillfaller främst tjänstemän och i viss mån de bättre betalda arbetarna i de manligt dominerade branscherna. Styrelsen vill också i sammanhanget påminna om att utgångspunkten i de gemensamma långsiktiga målen är att de totala löneökningarna i den konkurrensutsatta sektorn, inklusive löneglidningen, ska vara lönekostnadsnormerande.

Styrelsen har därför för avsikt att ge tilläggsdirektiv till NTL-utredningen i linje med motionärens förslag, bland annat genom att utredningen får i uppdrag att analysera villkorsfrågor av stor strategisk betydelse för främst kvinnodominerade avtalsområden, exempelvis visstid- och deltidsfrågor samt löneglidningens betydelse för att uppnå relativlöneförändringar och en reformerad kostnadsnorm. Det har hitintills varit svårt att ena både förbunden och resten av lönebildningens aktörer om att i högre utsträckning beakta löneglidningen. Styrelsen anser därför vid en samlad bedömning att det viktiga förslaget i motion 15.14 första att-satsen långsiktigt hanteras bäst genom att hänföras till NTL-utredningens arbete med att utveckla hela lönebildningsregimen.

I 15.19 andra att-satsen yrkas att LO ska verka för att ändra löneutvecklingen och inte endast sätta lönemodellen utifrån växelkursen. Styrelsens uppfattning är att LO ska verka för att förbundsmedlemmarna ska få så långsiktigt höga löneökningar som möjligt, som samtidigt är förenliga med god konkurrenskraft för svensk industri och som bidrar till en hög sysselsättning. Det betyder att LO-förbunden strävar efter att ta ut hela det löneutrymme som bedöms finnas utifrån framför allt produktivitetsökningar och Riksbankens inflationsmål. Någon särskild hänsyn tas inte i detta sammanhang till växelkursen.

I motion 15.19 fjärde att-satsen föreslås att i avtalsrörelsen fortsätta att kräva högre procent än tre. Det finns enligt styrelsen mycket som talar för att den uppväxling av lönekraven som skedde i avtalsrörelsen 2023 kommer gälla under längre tid, detta inte minst mot bakgrund av en växande vinstandel i ekonomin. Frågor om nivån på framtida gemensamma lönekrav är dock enligt styrelsen inte lämpliga att besluta på en

kongress. Lönekraven måste kunna anpassas efter det samhällsekonomiska läget inför varje avtalsrörelse samt möjligheterna att ena förbunden. Detta för att därigenom långsiktigt uppnå så bra och rättvisa löneökningar som möjligt för förbundsmedlemmarna i linje med LOs lönepolitiska utgångspunkter.

I motion 15.20 förslås att LO ser märket som ett golv i löneförhandlingarna. LOs styrelse anser att det är av utomordentligt stor betydelse att det för grupper som förbunden enats om går att få högre procentuella löneökningar än för andra, med andra ord att lönenormeringen (märket) innehåller både en kostnads- och fördelningsnorm. Att LO lyckas med det är en förutsättning för att åstadkomma relativlöneförändringar som gör det möjligt att exempelvis närma sig flera av LOs långsiktiga mål. Men att som motionären se märket som någonting som alla ska hoppa upp från är helt oförenligt med en ordnad lönebildningsmodell med en tydlig normbildning. En stark normering är, enligt styrelsen, en förutsättning för ordning och reda och långsiktiga reallöneökningar för alla på arbetsmarknaden.

I 15.19 tredje att-satsen yrkas att kongressen ska besluta att följa upp målet på jämställda löner och ta fram en åtgärdsplan när vi inte når målen för varje år. LO-styrelsen har sedan de långa målen antogs regelbundet analyserat löneutvecklingen i relation till de gemensamma långsiktiga målen, inklusive jämställdhetsmålet. Det är genom avtalsrörelser som LO kan påverka löneutvecklingen. Att binda sig vid årliga uppföljningar är därför inte lämpligt. En åtgärdsplan skulle i nuläget inte heller fungera, menar styrelsen, givet förbundens autonomi i avtalsfrågor och det sätt på vilket en avtalsrörelse går till. Till det ska läggas att med rådande konstitutionella förutsättningar inom LO är det lätt för enskilda förbund att omöjliggöra en samordning. Att ha en särskild ordning för uppföljning av just jämställdhetsmålet anser styrelsen heller inte är lämpligt.

I motion 15.21 föreslås att LO ska arbeta för införande av ett nytt kollektivt lönesystem med lika lön för lika arbete. Motionen behandlar hur lönerna ska sättas och löneökningar fördelas mellan individer på arbetsplats- eller företagsnivå. Det kan konstateras att förbunden har vitt skilda regleringar i sina kollektivavtal för att hantera denna typ av lönefördelningsfrågor. De betydande skillnaderna mellan olika avtalsområden stammar bland annat ur branschernas struktur, det lokala facket förutsättningar och olika historiska strategiska avvägningar inom respektive förbund. Styrelsens bedömning är att de i och för sig viktiga lönepolitiska fördelningsfrågor som behandlas i motion 15.21, i linje med tidigare kongressbeslut, även fortsättningsvis ska ägas fullt ut av respektive medlemsförbund.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.14 (att-sats 2), 15.16 (att-sats 2), 15.19 (att-sats 6),

att anse motionerna 15.14 (att-sats 1), 15.17 (att-sats 1) besvarade samt

att avslå motionerna 15.15, 15.16 (att-sats 1), 15.17 (att-sats 2), 15.18, 15.19 (att-sats 1), 15.19 (att-sats 2), 15.19 (att-sats 3), 15.19 (att-sats 4), 15.20, 15.21.

15.22

Sverige och fackföreningsrörelsen stoppar EUs minimilöner

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

EU-kommissionen utfärdade 2020 Direktiv om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen. När det kommit från trycket tillsatte regeringen utredningen om genomförande av direktivet som 2023 kom med sitt Betänkande av Utredningen om genomförande av minimilönedirektivet. Senast i november 2024 ska direktivet genomföras.

Trots det rungande föraktet från hela det politiska Sverige och arbetsmarknadens parter utfärdades Direktivet om tillräckliga minimilöner eftersom inget land valde att lägga in sitt veto. Enligt direktivet krävs inga större eller allvarigare ingrepp i den nordiska arbetsmarknads- och lönebildningsmodellen. Men risken finns att rättsutvecklingen med tiden föranleder EUs domstol i Luxemburg att skärpa minimilönenormen. Det skulle i så fall försvaga kollektivavtalssystemet i Sverige.

Glädjande nog valde Sverige genom regeringen att i EUs domstol i Luxemburg stödja Konungariket Danmarks talan om ogiltigförklaring av minimilönedirektivet. Om den vinner bifall slipper vi att se röken av minimilönerna i EU-länderna. Det strider ju nämligen mot fördragen i Europeiska unionen att förflytta kompetensen i lönebildning från länderna till EU.

Denna lagstridighet gör också att motsträviga länder som de nordiska skulle kunna vägra att genomföra direktivet om tillräckliga minimilöner. Den vägen bör Sveriges riksdag välja om inte redan EU-domstolen ogiltigförklarat direktivet.

Om direktivet ändå blir lag i Sverige behöver fackföreningsrörelsen framledes i samförstånd med arbetsgivarnas organisationer vägra att anta de skadliga delarna av minimilönedirektivet i kollektivavtalen. I Sverige ska lönebildningen inte bygga på minimilöner över huvud taget.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO uttalar att EUs direktiv om tillräckliga minimilöner står i strid med EU-fördragen, vilka anger att lönebildning ligger utanför den Europeiska unionens kompetens,
- 02 att LO kraftfullt verkar för att Sveriges riksdag vägrar att genomföra EUs direktiv om tillräckliga minimilöner eftersom det inskränker EU-ländernas kompetens om lönebildningen och sociala rättigheter samt
- 03 att fackföreningsrörelsen i samförstånd med arbetsgivarnas organisationer vägrar att inta de skadliga delarna av EUs direktiv om tillräckliga minimilöner i kollektivavtalen.

Utlåtande motion 15.22

15.22

- 01 *att* LO uttalar att EUs direktiv om tillräckliga minimilöner står i strid med EU-fördragen, vilka anger att lönebildning ligger utanför den Europeiska unionens kompetens,
- 02 *att* LO kraftfullt verkar för att Sveriges riksdag vägrar att genomföra EUs direktiv om tillräckliga minimilöner eftersom det inskränker EU-ländernas kompetens om lönebildningen och sociala rättigheter samt
- 03 *att* fackföreningsrörelsen i samförstånd med arbetsgivarnas organisationer vägrar att inta de skadliga delarna av EUs direktiv om tillräckliga minimilöner i kollektivavtalen.

När det gäller minimilöner har LO under den senaste kongressperioden bedrivit ett mycket omfattande påverkansarbete för att i första hand förhindra ett bindande EU-direktiv gällande minimilöner och i andra hand verka för ett undantag för Sverige och Danmark, i linje med beslutet från förra kongressen. Trots detta antogs bindande EU-lagstiftning (ett EU-direktiv) om minimilöner hösten 2022. Direktivet omfattar alla länder i EU men har mer långtgående reglering för de länder som har lagstiftade minimilöner.

LO har i nära samverkan med arbetsgivarna och tjänstemännens organisationer i framför allt Arbetsmarknadens EU-råd drivit på för att de nya EU-reglerna om minimilön inte ska påverka den svenska lönebildningen. Den statliga utredningen som föreslog hur reglerna ska genomföras i Sverige har mot denna bakgrund föreslagit ett mycket minimalistiskt genomförande. Den enda regeländringen är att Medlingsinstitutet ska rapportera vissa statistiska uppgifter till EU-kommissionen. Någon lagändring med anledning av direktivet föreslås inte. Det finns inte heller några skyldigheter för parterna att genomföra direktivet genom kollektivavtal. Givet detta har LO ställt sig bakom utredningens förslag. Att kräva att direktivet inte ska genomföras alls är enligt LOs styrelse vare sig nödvändigt eller strategiskt lämpligt.

Faran kan dock inte anses vara över. Direktivet om minimilöner är otydligt och lämnar stort utrymme för EU-domstolen att i framtiden tolka vad det egentligen innebär. Ytterligare en överhängande risk är att direktivet används som språngbräda för att ta in bestämmelser om lön i annan EU-rättslig lagstiftning och därmed ytterligare öka EUs inblandning i parternas självreglering och den svenska lönebildningen. Eventuella sådana förslag från EU kommer styrelsen naturligtvis att motsätta sig. Det kvarstår med andra ord betydande risker för den svenska kollektivavtalsmodellen.

Styrelsen har i likhet med vad motionären anför i första att-satsen, hela tiden hävdat att direktivet strider mot EU-rätten. När Danmark beslutade att inleda en ogiltighetstalan mot direktivet i EU-domstolen lyckades LO och de övriga parterna på svensk arbetsmarknad förmå den svenska regeringen att ställa sig bakom Danmark. Målet är ännu inte avgjort.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.22 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.22 (att-sats 2), 15.22 (att-sats 3).

15.c Arbetsmarknadspolitik

15.c.1 Arbetslöshetsförsäkringen

15.23

Sänkt finansieringsavgift för a-kassorna

Handelsanställdas förbund

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras dels av arbetsmarknadsavgiften, dels av en finansieringsavgift som a-kassorna betalar in. Finansieringsavgiften beräknas som 131 procent av den under månaden genomsnittligt utbetalade dagpenningen enligt inkomstbortfallsförsäkringen delat med 12. Finansieringsavgiften tas in av a-kassorna genom medlemsavgiften till a-kassan. Medlemsavgiften ska utöver finansieringsavgiften även finansiera den enskilda kassans administrativa kostnader i form av lokaler, personal, it-kostnader med mera.

Medlemskap i både fack och a-kassa är en central del av den svenska modellen. Inom LO finns lite olika former. I vissa förbund kan man inte vara medlem utan att samtidigt vara medlem i a-kassan. I andra finns möjligheten att vara medlem i förbundet men inte i a-kassan. Oavsett skillnader så är de allra flesta medlemmar i både fack och a-kassa.

För förbund som samfakturerar fack- och a-kasseavgift påverkar a-kasseavgiften bilden av den totala medlemsavgiften. Här finns vissa problem. För det första skiljer sig avgiften mellan olika a-kassor. I november 2023 var den lägsta 130 kronor och den högsta 175 kronor per månad. Det beror på de skillnader som finns på arbetsmarknaden mellan olika branscher. Att anställda betalar olika avgift för lika rättigheter är inte solidariskt. Särskilt eftersom det är LO-branscher som betalar de högre avgifterna. För det andra påverkar de värden vi skapar i arbetslöshetsförsäkringen kostnaden för att vara med. Ju bättre ersättningar som a-kassan ger, desto mer måste därför medlemsavgiften öka. Det är självklart positivt med höga ersättningar men det borde finnas modeller som inte leder till högre finansieringsavgift.

Nu finns skattereduktion för a-kasseavgiften på 25 procent, vilket kommer tillbaka på skattsedeln. För medlemmar hade det dock varit bättre om priset hade sänkts direkt genom en annan beräkning av finansieringsavgiften. Då hade den totala avgiften kunnat vara lägre, dvs den avgift medlemmar betalar varje månad.

En annan beräkning av finansieringsavgiften ska dock inte utesluta en skattereduktion för både fack- och a-kasseavgift. Poängen är dock att vi behöver se över en annan modell för hur finansieringsavgiften ska beräknas. Det handlar om en modell som blir mer rättvis och som kan sänka kostnaden för medlemsavgifterna till a-kassan utan att det ska påverka ersättningsnivåer och andra kvalifikationsvillkor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO utreder en annan modell för a-kassornas finansieringsavgift som kan sänka priset för medlemskap.

15.24

En a-kassa värd namnet

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

En trygg och modern a-kassa är en viktig del av den svenska modellen. Denna modell har visat sig framgångsrik och har vuxit fram tack vare en facklig och politisk samverkan mellan Socialdemokratiska partiet och fackföreningarna inom LO. A-kassan är ett starkt värn för en sund arbetsmarknad.

Osäkerheten på den politiska arenan gör att a-kassan ständigt är utsatt för hot och förändring och vi behöver göra den långsiktigt hållbar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att arbetsmarknadens parter får större inflytande över a-kassan,
- 02 att LO verkar för att en utredning skyndsamt tillsätts som tittar över försäkringen och dess inträdeskrav i sin helhet och ger förslag på åtgärder, så den återigen kan bli en bra försäkring som fler omfattas av,
- 03 att LO verkar för att karensdagarna i försäkringen fortsatt stegvis minskas samt
- 04 att LO verkar för att a-kassan ska indexregleras.

15.25

Ordning och reda vid åtgärdsanställningar

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

Många som står långt ifrån arbetsmarknaden får olika åtgärdsanställningar. Det kan vara nystartsjobb, särskilt anställningsstöd med flera. Ja, listan kan göras lång. Även de på arbetsförmedlingen har svårt att hålla reda på dem. Arbetsgivarna upplever att de är väldigt många och med olika krångliga villkor. De har inte koll på att det finns anställningsstöd som inte är a-kassegrundande, men även vi förtroendevalda har samma problem.

När någon kommer in i en sådan åtgärd är det inte självklart att denna är a-kassegrundande. Ett speciellt problem som uppstår för den här gruppen är att de inte kvalificerar sig för arbetsvillkoret i a-kassan. Många i den här gruppen går från åtgärd till åtgärd, vilket medför ett ökat missbruk från arbetsgivarnas sida av de olika anställningsstöden och detta leder inte till tillsvidareanställningar.

Vi är positiva till en aktiv arbetsmarknadspolitik, men insatserna måste leda till en anställning utan stöd, så att det inte blir en osund konkurrensfördel för oseriösa arbetsgivare.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att principen för alla åtgärdsanställningsformer på arbetsmarknaden ska vara a-kassegrundande samt
- 02 att LO verkar för att det finns kollektivavtal upphandlat från statlig myndighet (behandlas under dagordningspunkt 16.e.2).

15.26

Ersättning och karens i a-kassan

Byggnadsarbetareförbundet

Värdet av ersättningen i a-kassan urholkas varje år och ersättningens del av verklig inkomst sjunker stadigt. När det nya rörliga arbetslivet, sedan många år råder i landet, så kräver det en stabil försäkring som gör det möjligt att ställa om i yrkeslivet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att taket i a-kassan tas bort,

02 att ersättningen i försäkringen ska motsvara minst 80 procent av lönen för att på sikt höjas till 90 procent samt

03 att karensen för att få rätt till ersättning ska avskaffas.

15.27

Höj a-kassan till 90 procent

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

A-kassan är tänkt att ge 80 procent av lönen i ersättning (fram till 1 juli 1993 gällde 90 procent). Men det gäller bara lön upp till ett visst tak. En genomsnittlig industriarbetare har haft lön ovanför det taket. Därför har en industriarbetare under långa perioder fått mindre än 80 procent av sin tidigare inkomst från a-kassan (och mindre än 90 procent då den ersättningsnivån gällde).

A-kassan har varit otillräcklig hela tiden, det måste bli en ändring på det. När pandemin inträffade blev politikerna varse om hur undermålig ersättningen var. När bara de "vanliga" arbetslösa gick på a-kassa så var det inget samhällsproblem. När det plötsligt blev fler arbetslösa insåg man att massor av människor kommer att åka ut i fattigdom. Denna medvetenhet är nu bortblåst. Men vi inom LO försvarar de mest utsatta och de arbetslösa ska kunna leva på sin arbetslöshetsersättning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att a-kassan höjs till 90 procent.

15.28

Skyddsregeln i a-kassan

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

När en person har varit arbetslös i 300 dagar utvärderas den kommande ersättningen. Den blir antingen 65 procent av tidigare lön när arbetslösheten började eller 80 procent av den lön som tjänats in under arbetslöshetsperioden, om man uppfyller villkoren till en ny ersättningsperiod. Skyddsregeln ser till att det högsta beloppet av de två alternativen betalas ut. Denna skyddsregel får användas högst två gånger.

Efter 600 dagar görs en ny beräkning på samma sätt, skyddsregeln gäller, men efter ytterligare 300 dagar faller skyddsregeln. Då beräknas ersättningen från a-kassan på den lön man haft under de närmaste föregående tolv månaderna.

Reglerna urholkar ersättningen. Efter 900 dagar är det inte längre rätt att kalla a-kassan för en försäkring. Visserligen höjdes taket i a-kassan från den 7 september 2015, men det är viktigt att verka för att skyddsregeln ska vara kvar även efter 900 dagar.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att skyddsregeln i a-kassan ska finnas kvar även efter 900 dagar.

15.29

A-kassa ända fram till pensioneringen

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

I dag kan en arbetstagare som fortsätter jobba efter 65 år inte vara kvar i a-kassan. Bli hen uppsagd efter 65-årsdagen finns ingen arbetslöshetsersättning att få. Det är självklart orimligt. Möjligheten att vara kvar i a-kassesystemet måste följa de pensionsåldrar som beslutas av politiken.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO kräver förändring i a-kassereglerna så att arbetstagare kan vara kvar i och erhålla gällande ersättning vid arbetslöshet upp till den ålder som är den då gällande som högsta åldern för pensionering.

15.30

Studerandemedlemskap

Byggnadsarbetareförbundet

Tidigare hade a-kassan ett studerandemedlemskap vilket togs bort 2006. Studerandemedlemskapet innebar att vi kunde skriva in elever i a-kassan under studietiden utan att det innebar en kostnad för de elever som blev medlemmar. Det ökade kopplingen mellan fackföreningen och a-kassan för våra elever som då blev medlemmar i både fackföreningen och a-kassan.

Vidare så innebar det att många av våra elever uppfyllde medlemsvillkoren på ett år under studietiden och gjorde att man enbart behövde uppnå arbetsvillkoret sex månader efter skolan för att få inkomstrelaterad ersättning. Särskilt viktigt var det för de elever som kom ut i ett arbete som var säsongbetonat och många gånger hade några månaders arbetslöshet under vintermånaderna.

Även om vi arbetar mycket med information till elever som är medlemmar i facket när de slutar skolan så händer det varje år att vi har nyblivna lärlingar som felaktigt trott att man blivit medlem i facket och a-kassan i skolan, men som vid arbetslöshet upptäcker att man enbart varit medlem i facket.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ska verka politiskt för att studerandemedlemskapet i a-kassan återinförs samt
- 02 att LO ska verka politiskt för att medlemskap i a-kassan för gymnasieelever ska vara avgiftsbefriad.

15.31

Arbetslöshetskassans regelverk

Industrifacket Metall avd 22 Sörmland

Störst risk att råka ut för en arbetsplatsolycka är när man är ny på arbetet. Som ny på arbetet har man ytterst sällan en tillsvidareanställning. Om man skulle råka ut för en allvarlig olycka som leder till en längre sjukskrivning ligger inte denna tid till grund för beräkningen av arbetslöshetskassan. Detta gör att en person med längre sjukskrivning på grund av en arbetsplatsolycka kan bli, både utan arbete och utan rätt till arbetslöshetskassa efter sjukskrivningsperiodens slut.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ges i uppdrag att driva frågan om att sjukskrivning på grund av en arbetsplatsolycka ska räknas som arbetad tid i arbetslöshetskassans regelverk.

Utlåtande motionerna 15.23 och 15.24, 15.25 (att-sats 1) samt 15.26–15.31

15.23

01 *att* LO utreder en annan modell för a-kassornas finansieringsavgift som kan sänka priset för medlemskap.

15.24

01 *att* LO verkar för att arbetsmarknadens parter får större inflytande över a-kassan,

02 *att* LO verkar för att en utredning skyndsamt tillsätts som tittar över försäkringen och dess inträdeskrav i sin helhet och ger förslag på åtgärder, så den återigen kan bli en bra försäkring som fler omfattas av,

03 *att* LO verkar för att karensdagarna i försäkringen fortsatt stegvis minskas samt

04 *att* LO verkar för att a-kassan ska indexregleras.

15.25

01 *att* LO verkar för att principen för alla åtgärdsanställningsformer på arbetsmarknaden ska vara a-kassegrundande.

15.26

01 *att* taket i a-kassan tas bort,

02 *att* ersättningen i försäkringen ska motsvara minst 80 procent av lönen för att på sikt höjas till 90 procent samt

03 *att* karensen för att få rätt till ersättning ska avskaffas.

15.27

01 *att* LO verkar för att a-kassan höjs till 90 procent.

15.28

01 *att* LO verkar för att skyddsregeln i a-kassan ska finnas kvar även efter 900 dagar.

15.29

01 *att* LO kräver förändring i a-kassereglerna så att arbetstagare kan vara kvar i och erhålla gällande ersättning vid arbetslöshet upp till den ålder som är den då gällande som högsta åldern för pensionering.

15.30

01 *att* LO ska verka politiskt för att studerandemedlemskapet i a-kassan återinförs samt

02 *att* LO ska verka politiskt för att medlemskap i a-kassan för gymnasieelever ska vara avgiftsbefriad.

15.31

01 *att* LO ges i uppdrag att driva frågan om att sjukskrivning på grund av en arbetsplatsolycka ska räknas som arbetad tid i arbetslöshetskassans regelverk.

Motionerna 15.24 tredje och fjärde att-satsen, 15.26 och 15.27 yrkar på olika förstärkningar av arbetslöshetsförsäkringen. Det gäller avskaffat eller minskat karensavdrag, indexerat eller avskaffat tak i arbetslös-

hetsförsäkringen samt att ersättningsgraden ska höjas. Mycket av det motionärerna till LO-kongressen 2024 efterfrågar att styrelsen ska verka för, har tidigare LO-kongresser beslutat om. Önskemålen ligger därmed väl i linje med det kontinuerliga arbete som LO bedriver i syfte att påverka och opinionsbilda för en tryggare arbetslöshetsförsäkring som leder till en mer välfungerande arbetsmarknad.

Den inkomstrelaterade ersättningen har minskat drastiskt i värde. Sedan löneindexeringen avskaffades 1993 har inkomsttaket inte alls följt löneutvecklingen. I början av 1990-talet låg ungefär 70 procent av lönerna under taket. 2019 gjorde bara 28 procent av lönerna det de första 100 ersättningsdagarna och 15 procent av lönerna de nästkommande 200 dagarna. Detta ökade till 58 respektive 35 procent efter takhöjningen 2020. Förbättringarna var tillfälliga, men blev permanentade 2023 efter hårt opinionsarbete från bland annat LO. På grund av avsaknad av indexering har taken dock redan börjat urholkas, nu i snabbare takt än tidigare som en effekt av högre nominell löneökningstakt.

Arbetslöshetsförsäkringen behöver ett rejält höjt inkomsttak som följer löneutvecklingen och ersättningsnivåerna behöver också höjas. Den nivå på inkomsttaket som gällde innan löneindexeringen avskaffades är en välavvägd ambitionsnivå. Då hade, som nämnts ovan, 70 procent av löntagarna löner under taket. Det skulle 2023 ha motsvarat en takhöjning som gjorde att månadslöner upp till ungefär 41 000 kronor skulle försäkras under hela arbetslöshetsperioden. LO-kongressen 2020/2021 beslutade också att det är den nivån på taket som bör löneindexeras för att det inte ska urholkas igen. I och med höjningen 2020 försäkras nu månadslöner upp till 33 000 kronor de första hundra ersättningsdagarna, därefter sjunker taket från ersättningsdag 101 och framåt. LO-kongresserna 2016 och 2020/2021 beslutade även att LO skulle verka för att karensdagarna avskaffas helt samt att den långsiktiga målsättningen är 90 procents ersättningsnivå (upp till taket).

Under 2024 kommer det att beslutas (i skrivande stund har beslutet ännu inte fattats) om ändrade regler för arbetslöshetsförsäkringen baserat på SOU 2020:37, då kvalificeringsvillkoren kommer att baseras på inkomst i stället för arbetad tid. Utredningens förslag på ändringar i arbetslöshetsförsäkringen är genomgripande och märkliga idéer om försämrade möjligheter till överhoppningsbar tid och en brantare nedtrappning av ersättningen sticker ut negativt. Ett viktigt arbete under den närmsta tiden kommer vara att verka för att regelförändringar inte ska leda till försämringar, utan förbättringar.

Styrelsen föreslår att kongressen bifaller motion 15.26 tredje att-satsen, som går ut på att avskaffa antalet karensdagar. Motion 15.24 tredje att-satsen om att verka för att stegvis minska antalet karensdagar föreslår styrelsen bifall på, eftersom målet är att karensdagarna ska minska tills det att de helt avskaffats. Styrelsen föreslår även att motion 15.26 andra att-satsen om att ersättningen ska motsvara 80 procent av lönen (vilket styrelsen uppfattar ska gälla under hela arbetslöshetsperioden), samt att nivån på sikt, höjs till 90 procent bifalles. Motion 15.27 om att LO ska verka för att nivån höjs till 90 procent föreslår styrelsen därmed också bifall till. Vidare föreslår styrelsen att motion 15.24 fjärde att-satsen om att ersättningstaket ska indexeras bifalles. Motion 15.26 första att-satsen om att helt avskaffa taket i a-kassan ser inte styrelsen som lika välavvägd som nuvarande LO-policy om ett tak som täcker 70 procent av löntagarna. Denna motion föreslår styrelsen därför avslag på.

Höjda ersättningar behöver kombineras med ett väl utformat kontrollsystem som bygger på en kombination av stöd, hjälp och information om vilka krav som ställs på de arbetslösa och där ingen av de som kontrolleras kränks eller orättfärdigt drabbas av sanktioner. Styrelsens syn är att hög ersättning ska kombineras med ett kontrollsystem som gör att endast de få arbetslösa som inte står till arbetsmarknadens förfogande drabbas av sanktioner. Det står i skarp kontrast till ett system med låg ersättning som trappas ned med tid i arbetslöshet och drabbar alla likadant oavsett sökbeteende.

Givet ovan nämnda beskrivning av hur arbetslöshetsförsäkringen urholkats över tid och de många försämringar som Alliansregeringen genomförde 2007, vilka fortfarande gäller i stor utsträckning, och de fortsatta riskerna för politiskt beslutade försämringar har tankar väckts om det inte vore bättre om arbetsmarknadens parter fick större inflytande över arbetslöshetsförsäkringens innehåll. Parterna har tagit ett större ansvar och fått ett större inflytande på flera områden den närmsta tiden, där bland annat initiativet till omställningsstudiestödet kan nämnas. Ett sådant ansvar och inflytande är dock avhängigt av att parterna hittar gemensam mark där alla kan vinna något. LO har, tillsammans med PTK och Svenskt Näringsliv, i och med överenskommelsen om *Trygghet och omställning* fått tillstånd en utredning om förutsättningarna för en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. Syftet med en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring skulle vara en mer generös försäkring som omfattar en större andel arbetslösa än i dag, samt en minskad risk för att politiska svängningar ska påverka skyddet vid arbetslöshet. En kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring måste därmed bidra till att förbättra tryggheten och omställningsmöjligheterna för löntagare som omfattas av kollektivavtal för att vara attraktiv. Arbetet med att se över möjligheterna för ett större inflytande över arbetslöshetsförsäkringen pågår således. Styrelsen uppfattar motion 15.24 första att-sats, om att LO ska verka för att arbetsmarknadens parter ska få större inflytande över a-kassan, som att den syftar på arbetslöshetsförsäkringen och inte de enskilda a-kassorna och föreslår därför bifall.

Motionerna 15.24 första att-satsen, 15.26 första att-satsen, 15.27 första att-satsen, 15.28 och 15.29 yrkar på olika förslag för att fler ska bli medlemmar eller omfattas av arbetslöshetsförsäkringen.

År 2019 var det bara cirka 40 procent av de öppet arbetslösa registrerade på Arbetsförmedlingen som hade inkomstbaserad arbetslöshetsersättning. Det är nästan en halvering sedan början av 1990-talet. Under 2020 och 2021 ökade nivåerna men har nu återigen sjunkit till under 40 procent. LO verkar och har verkat för att fler löntagare ska kunna omfattas av arbetslöshetsförsäkringen, bland annat genom att bedriva påtrycknings- och opinionsarbete för mer generösa kvalificeringsvillkor, avdragsgillt a-kassemedlemskap, återinfört studerandevillkor, generösare beräkning av normalarbetstiden och en förlängning av den överhoppningsbara tiden.

Motion 15.25 första att-satsen föreslår att alla åtgärdsanställningsformer på arbetsmarknaden ska vara a-kassegrundande. På kongresserna 2016 och 2020/2021 beslutades också att LO ska verka för att alla subventionerade anställningar ska vara a-kassegrundande. Då LO arbetar aktivt med att få gehör för detta anser styrelsen att motion 15.25 första att-satsen ska bifallas.

Motion 15.28 första att-satsen föreslår att skyddsregeln ska finnas kvar även efter 900 dagar. Då LO strävar efter att arbetslöshetsersättningen ska vara en trygghet under hela arbetslöshetsperioden, utan någon bortre parentes, föreslår styrelsen att motionen bifalles. 900 ersättningsdagar är en lång arbetslöshetsperiod, men det är ett argument för en bättre aktiv arbetsmarknadspolitik, inte ett argument för att ha en bortre parentes i arbetslöshetsförsäkringen. Det viktiga är att arbetslösa som ställer upp på alla krav som ställs för att vara berättigad till ersättning, inte ska ställas utan inkomster. Därtill ger skyddsregeln incitament till att ta ett arbete, då skyddsregeln skyddar mot att ett nytt upparbetat arbetsvillkor skulle kunna leda till sämre ersättning om arbetslöshet på nytt inträffar.

Motion 15.29 första att-satsen föreslår att a-kassereglerna ska ändras så att arbetstagare kan erhålla arbetslöshetsersättning upp till den ålder som är den då gällande högsta åldern för pensionering. Styrelsen tolkar motionen som att den syftar på riktåldern för pension. I dag gäller att rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 66 år. År 2026 kommer paragraf 22 i lagen om arbetslöshetsförsäkring uppdateras för att specifikt följa riktåldern för pension. Styrelsen anser därmed denna motion vara besvarad.

Motion 15.30 första att-satsen föreslår att LO ska verka för att studerandemedlemskapet i a-kassan återin-

förs. Motion 15.30 andra att-satsen föreslår att LO ska verka för att medlemskap i a-kassan under gymnasietiden ska vara avgiftsbefriad. Det har varit svårt att hitta information om studerandemedlemskap, då lagen om arbetslöshetskassor (1997:239) alltid haft ett krav på förvärvsarbete för medlemskap, där undantag under en period fanns för den som uppbar ersättning efter att ha kvalificerat sig via studerandevillkoret. Styrelsen förstår dock motionen som att det ska vara möjligt att under studier bli medlem i en a-kassa, utan att ha arbetat, samt att detta medlemskap under gymnasietiden ska vara avgiftsbefriad. Styrelsen delar motionens ambition om att fler ska bli medlemmar i en a-kassa och att fler ska ha sin inkomst försäkrad vid arbetslöshet. Ambitionen ska dock vägas mot den för LO så viktiga hållningen att arbetslöshetsförsäkringen gäller personer med arbetsmarknadsförankring. Det är denna ingång till försäkringen som upprätthåller dess legitimitet och därmed ökar sannolikheten att politiken hörsammar krav på förbättringar. Att medlemskap i a-kassan är frivilligt och kommer med krav på motprestation har varit en viktig ingång för LO. Utan krav på motprestation finns risk för debatt om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. LO har inte tidigare, och styrelsen har inte heller nu, sett någon anledning att ändra regeln om att det krävs ett års medlemskap i en a-kassa för att få inkomstbaserad ersättning vid arbetslöshet. Givet detta kan det uppfattas som orättvist med en regel som säger att en person som utan att ha arbetat går med i en a-kassa, utan motprestation i form av en avgift, kan få inkomstbaserad ersättning sex månader tidigare än någon som missat att denna möjlighet finns. Styrelsen yrkar därför avslag på motion 15.30 första och andra att-satsen. LO kommer dock fortsatt verka för att underlätta medlemskap i en a-kassa och fackförening genom att kostnaden ska bli lägre via avdragsrätt, att ersättningen ska beräknas på arbete under sex av ramtidens tolv månader (normalarbetstid) i stället för som i dag tolv av ramtidens tolv månader, vilket skulle gynna dem som efter en kortare period av arbete blir arbetslösa.

Motion 15.31 första att-satsen om att sjukskrivning på grund av arbetsplatsolycka ska räknas som arbetad tid i arbetslöshetsförsäkringens regelverk yrkar styrelsen avslag på. Det är en viktig fråga motionen tar upp, men för att LO ska kunna slå vakt om goda villkor under omställningen mellan arbeten är det en viktig princip att arbetsvillkoret baseras på just arbete. LO verkar för att kortare sjukskrivningar, som inte ger överhoppningsbar tid, ska vara ersättningsgrundande och baseras på lönen, inte ersättningen. Vidare verkar LO för att den överhoppningsbara tiden, som gör det möjligt att basera ersättning på lönen innan längre frånvaro på grund av sjukskrivning, föräldraledighet med mera, ska förlängas från fem till sju år. Detta stärker skyddet och kortar den tid det tar för en person som drabbats av en arbetsplatsolycka innan ett arbetsvillkor är uppfyllt, att uppfylla ett arbetsvillkor efter att sjukskrivningsperioden är slut.

Även motion 15.23 med förslag om att LO utreder en ny modell för a-kassornas finansieringsavgift, som sänker priset för medlemskap, kan sägas ligga i häradet att fler ska kunna omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Ett billigare medlemskap skulle göra det lättare att värva medlemmar till fackförbund och a-kassor. Styrelsen anser dock att de förstärkningar av arbetslöshetsförsäkringen som LO redan jobbar för, däribland förslag om avdragsrätt på fackföreningsavgiften och stärkt avdragsrätt för medlemskap i a-kassan bör vara i fokus under kommande kongressperiod, snarare än att utreda a-kassornas finansieringsavgift. Styrelsen yrkar därför avslag på motion 15.23.

Motion 15.24 andra att-satsen lyfter den viktiga frågan om att stärka arbetslöshetsförsäkringen i alla dess delar och yrkar på att LO verkar för en utredning som kommer med förslag på som gör att den blir en bättre försäkring som fler omfattas av. Goda förslag finns dock redan och LO har sedan tidigare en genomgripande analys av vad som behövs för att stärka arbetslöshetsförsäkringen så att fler omfattas. Givet det arbete som LO (i exempelvis *En arbetslöshetsförsäkring värd namnet*, *Jämlikhetsutredningen* och *Ett helhetsgrepp om arbetsmarknadspolitiken*) och tidigare offentliga utredningar (SOU 2020:46 *En gemensam angelägenhet*, SOU 2020:37 *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen* samt LOs remissvar på nämnda utredningar) redan

lagt ned för att få fram förslag på en förbättrad arbetslöshetsförsäkring ser inte styrelsen behovet av en ny utredning, utan föreslår att motion 15.24 andra att-satsen avslås.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.24 (att-sats 1), 15.24 (att-sats 3), 15.24 (att-sats 4), 15.25 (att-sats 1), 15.26 (att-sats 2), 15.26 (att-sats 3), 15.27, 15.28,

att anse motionen 15.29 besvarad samt

att avslå motionerna 15.23, 15.24 (att-sats 2), 15.26 (att-sats 1), 15.30, 15.31.

15.c.2 Arbetsplatsförlagda insatser

15.32

Lönebidrag för anställning

Målareförbundet

Ett företags skyldigheter att rehabilitera och att anpassa sina anställdas arbetsuppgifter utifrån deras hälsotillstånd sträcker sig långt. Möjligheten att anpassa de anställdas arbetsuppgifter beror till stor del på vilken verksamhet ett företag bedriver och på vilken typ av utbildning de anställda har. Den anställdes diagnos och restarbetsförmåga har också en central roll i anpassningsarbetet.

I samband med, den då sittande regeringens införande av rehabiliteringskedjan 2008, drabbades många medlemmar av uppsägningar utan möjlighet till vare sig rehabilitering eller arbetsanpassningar. Indragningarna av sjukpenningen slog sönder stora delar av medlemmarnas skyddsnät och Arbetsförmedlingen fick ta ett stort ansvar för de arbetslösa på grund av hälsoskäl.

Sedan dess har rehabiliteringskedjan förbättrats och de flesta upplever en ökad trygghet vid sjukdom och nedsatt arbetsförmåga. Dock upplever vi nu på nytt att vår nu sittande regering vill finansiera skattesänkningar med försämringar i vår sjukförsäkring.

I dagsläget kan lönebidrag endast beviljas vid nyanställning av en person med funktionsnedsättning. Detta anser vi är en svaghet i ett system som ska främja trygghet för individen. Vi är väl medvetna om företagens skyldigheter att rehabilitera och anpassa anställdas arbetsuppgifter. Men vi är också övertygade om att arbetsmarknadens parter skulle kunna hantera denna fråga. Det gör vi indirekt redan i dag då vi i förhandlingen med arbetsgivaren hanterar uppsägningarna av personliga skäl på grund av sjukdom.

Regelverket skapar en onödig rundgång för individen. Kostnaden för samhället kommer att bli densamma, eller kanske till och med högre om individen först ska bli arbetslös och sedan beviljas lönebidrag på en ny arbetsplats. Men för individen skulle vinsten bli stor att erbjudas arbete med lönebidrag på den ursprungliga arbetsplatsen.

Arbetsmarknadens parter skulle, med stöd av ett beslutsunderlag från Arbetsförmedlingen, ges möjlighet att bedöma om företagen fullföljt sina skyldigheter och därmed lägga en rekommendation för ett lönebidrag hos den ordinarie arbetsgivaren. Vinsten för individen blir att inte bli uppsagd på grund av personliga skäl och därmed inte förlora den sociala kontakten med sina arbetskamrater. Förändringen hade även inneburit att företaget fått en ytterligare möjlighet att "skruva" i produktionen och pröva arbeten för individen och bortse från det ekonomiska bortfallet. Vilket på sikt kan leda till en fortsatt anställning utan lönebidrag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för en ändring av lagstiftning avseende att lönebidrag inte bara omfattas vid nyanställningar samt
- 02 att LO verkar för att det utarbetas ett beslutsunderlag för lönebidrag, där arbetsmarknadens parter är de som bedömer om det ordinarie företaget fullföljt sina rehabiliterings- och anpassningsskyldigheter.

15.33

Grundkrav på kollektivavtal

Industrifacket Metall avd 46 Blekinge

I dag finns det många arbetsgivare som har kollektivavtal, enligt den svenska modellen. Detta innebär att de anställda har ett försäkringsskydd och är garanterade lägstalöner enligt avtal.

För att motverka osund konkurrens och lönedumpning på svensk arbetsmarknad ska kollektivavtal finnas vid offentliga upphandlingar och när en arbetsgivare får stöd via Arbetsförmedlingen genom arbetsmarknadspolitiska program.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att de på Arbetsförmedlingen förekommande arbetsmarknadspolitiska program endast ska gälla på kollektivavtalsbundna arbetsplatser samt
- 02 att LO verkar för att kollektivavtal ska finnas som grundkrav vid offentlig upphandling (behandlas under dagordningspunkt 16.e.2).

15.34

Stoppa fusket med bidragsanställningar

Transportarbetareförbundet

Subventionerade anställningar är ett viktigt verktyg för att få arbetslösa i arbete, men det finns också risker. Oseriösa aktörer kan använda dem som ett sätt att dumpa villkor och löner eller för att snedvrیدا konkurrensen. Människor med svag anknytning till arbetsmarknaden riskerar att utnyttjas av kriminella, tvingas utstå hemska arbetsvillkor och inte alls förbättra sina chanser till ett reguljärt jobb vid insatsens slut. Detta samtidigt som våra skattemedel hamnar i helt fel fickor.

När Riksrevisionen 2023 granskade hur kontrollerna av subventionerade anställningar fungerar konstaterade de att de inte är effektiva. Bland annat pekar Riksrevisionen på brister i Arbetsförmedlingens kontroller inför beslut om subventionerade anställningar. Så här kan vi inte ha det.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att få stopp på fusket med bidrag till företag med bidragsanställningar samt
- 02 att LO verkar för att Arbetsförmedlingen ska göra bättre uppföljning och kontroller på arbetsplatser med bidragsanställningar och arbetsmarknadsåtgärder.

15.35

Villkorsförändring gällande aktivitetsstödet

Byggnadsarbetareförbundet

Det är inte ovanligt att en åldrad arbetare hamnar i trasket med aktivitetsstöd efter långtidsarbetslöshet. Det kan också vara efter långtidssjukdom, ofta arbetsrelaterad, där arbetaren blivit utförsäkrad. Nästa steg på ättestupan är socialbidrag, det så kallade försörjningsstödet och vi vet vilken förödmjukelse det är. Ofta kan det vara en kombination av sjukdomen och långtidsarbetslöshet. Sjukdomen kan som sagt hänga samman med jobbet och vara så väl fysisk som psykisk ohälsa.

Arbetslösheten i sin tur kan hänga på bedömning av hur arbetsförmåga tolkas. Arbetaren hamnar mellan stolarna som det brukar kallas, eller med vår liknelse, att det är som att stå på en plank mellan två hus utan skyddsräcke. Hur vi än gör så kan vi falla ner och slå ihjäl oss eller slå oss sönder och samman. När bedömningen ska göras för den som blir sjuk eller har arbetat sönder kroppen, ska hänsyn tas till individen, inte till någon gammal moral som att "Den som inte arbetar ska inte heller äta". Det spelar ingen roll att du har jobbat så länge du orkat.

Vi uppmärksammar inte denna bortglömda grupp av arbetare tillräckligt, de som plågas dubbelt av systemet med ett raserat trygghetssystem. Vi har haft och har tunga jobb. Den som blir utsliten eller sjuk av jobbet ska kunna lämna arbetsmarknaden med stolthet och inte som en förlorare. En oanständigt låg ersättning är ingen medalj som någon vill ha. Egentligen borde man ersättas med a-kassa utan bortre gräns eller med att det finns en sjukförsäkring utan bortre gräns. Det borde skapas ett system där dessa inbyggda förödmjukande ersättningar ersätts med ekonomiska ersättningar som det går att leva på.

När du deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som du blivit anvisad till av Arbetsförmedlingen har du rätt till aktivitetsstöd från Försäkringskassan. Aktivitetsstödet beräknas på ersättningen från a-kassan, och du får aktivitetsstödet i stället för ersättningen från a-kassan.

Nivåerna måste höjas så att de blir i paritet med de som är friska och har ett arbete att gå till.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO ska verka för att ersättningsnivåerna höjs för aktivitetsstödet.

15.36

Arbetsmarknadsåtgärder behöver ses över

Kommunalarbetareförbundet avd Öst

I dag finns det olika arbetsmarknadsåtgärder vilket absolut är bra men det behöver bli en ordentlig översyn kring dem om vad de innebär. Arbetsförmedlingen skickar till fackförbunden för att få samtycke kring de olika åtgärderna men det tas ingen hänsyn till om det framkommer synpunkter så vad blir då syftet med dessa? Det ser väldigt olika ut i förbunden om man besvarar samråden eller inte, ett spel för gallerierna. Vi kan se hur man som person i många fall blir utnyttjad och diskriminerad utifrån löneökningar och arbetsmiljö. Personen har den här åtgärden av en anledning. Det finns heller ingen försäkran om att företagen följer det som är uppgjort från början beroende på åtgärd. Det behöver komma till ett bättre samarbete kring arbetsmarknadsåtgärderna med övriga myndigheter som är involverade. Regeringen har samtidigt gett minskade anslag till folkhögskolor och utbildningsinsatser så det finns inte så stora möjligheter att kunna utbilda sig till något annat, utan man blir hänvisad till de åtgärder som finns i dag.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att det tas fram en gemensam strategi kring arbetsmarknadsåtgärderna.

15.37

Pensionen för Samhallanställda

Kommunalarbetareförbundet avd Mellersta Norrland

Efter många års debatter i Sveriges riksdag och statliga utredningar fattades som bekant beslut att höja den allmänna pensionsåldern till 66 år. Allt detta på grund av att äldre blir allt fler och lever längre. Samtidigt gällde nya regler och bestämmelser från och med januari 2022: man får inte ta ut garantipension eller bostadsbidrag förrän man fyllt 66 år. Problemet var bara ett. Samhall, ett statligt företag som styrs av samma riksdagsmål och beslut, hade vid den tiden 65 år som allmän pensionsålder.

Ett verkligt moment 22, Samhallanställda hamnade i kläm och hotades av en torftig ålderdom. En totalt negativ särbehandling från politikerna.

De fackliga organisationerna slöt som bekant snabbt ett avtal med Fremia som gör att Samhallanställda får gå vid 66 år, men detta avtal gäller endast 2023. En rent ut sagt osäker lösning. Hur är det ens möjligt att politiker på statlig nivå kan glömma bort ett statligt bolag? Är det den mänskliga faktorn eller ren nonchalans baserad på fördomar och okunnighet? Oavsett vilket får detta inte förekomma en enda gång till!

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO skyndsamt verkar för att anställda på Samhall får pensionsrättigheter på rättvisa villkor,
- 02 att LO arbetar gentemot regering och riksdag för att se över dessa regler och villkor,
- 03 att LO arbetar för att rutiner genomförs för att säkerställa att Samhallanställda inte särbehandlas och diskrimineras samt
- 04 att detta arbete sker genom såväl tvärfackligt som fackligt-politiskt samarbete.

Utlåtande motionerna 15.32 och 15.33 (att-sats 1) samt 15.34–15.37

15.32

- 01 *att* LO verkar för en ändring av lagstiftning avseende att lönebidrag inte bara omfattas vid nyanställningar samt
- 02 *att* LO verkar för att det utarbetas ett beslutsunderlag för lönebidrag, där arbetsmarknadens parter är de som bedömer om det ordinarie företaget fullföljt sina rehabiliterings- och anpassningsskyldigheter.

15.33

- 01 *att* LO verkar för att de på Arbetsförmedlingen förekommande arbetsmarknadspolitiska program endast ska gälla på kollektivavtalsbundna arbetsplatser.

15.34

- 01 *att* LO verkar för att få stopp på fusket med bidrag till företag med bidragsanställningar samt
- 02 *att* LO verkar för att Arbetsförmedlingen ska göra bättre uppföljning och kontroller på arbetsplatser med bidragsanställningar och arbetsmarknadsåtgärder.

15.35

- 01 *att* LO ska verka för att ersättningsnivåerna höjs för aktivitetsstödet.

15.36

- 01 *att* det tas fram en gemensam strategi kring arbetsmarknadsåtgärderna.

15.37

- 01 *att* LO skyndsamt verkar för att anställda på Samhall får pensionsrättigheter på rättvisa villkor,
- 02 *att* LO arbetar gentemot regering och riksdag för att se över dessa regler och villkor,
- 03 *att* LO arbetar för att rutiner genomförs för att säkerställa att Samhallanställda inte särbehandlas och diskrimineras samt
- 04 *att* detta arbete sker genom såväl tvärfackligt som fackligt-politiskt samarbete.

Motionerna 15.32 till 15.37 handlar om de arbetsplatsförlagda insatserna inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken. För LO har den aktiva arbetsmarknadspolitiken och de arbetsmarknadspolitiska insatserna alltid varit en central del i den svenska modellen.

Motion 15.32 tar upp situationen för anställda som drabbas av sjukdom eller olycka med funktionsnedsättning och minskad arbetsförmåga som följd. Detta kan, om arbetsgivaren har uppfyllt sina skyldigheter, leda till uppsägning på grund av sjukdom.

I dag kan lönebidrag endast beviljas vid nyanställningar. För att få lönebidrag måste individen alltså först bli uppsagd och arbetslös, och sedan hitta en ny anställning hos en annan arbetsgivare. LOs styrelse delar motionens syn att detta kan leda till en onödig rundgång som ökar otryggheten för den drabbade individen.

LOs styrelse är därför positiv till förslaget i den första att-satsen att det, givet att arbetsgivaren har fullföljt sina skyldigheter, bör vara möjligt att bevilja lönebidrag för en fortsatt anställning på den befintliga arbets-

platsen. Det skulle vara en stor fördel för individen som inte behöver bli arbetslös och därmed inte heller förlora den sociala kontakten med sina kollegor.

För att detta ska vara möjligt är det nödvändigt att först bedöma om arbetsgivaren har fullföljt sina skyldigheter för rehabilitering och anpassning av arbetsuppgifter. Om så inte är fallet bör lönebidrag inte beviljas. Det är avgörande att missbruk och fusk förhindras.

I motionens andra att-sats föreslås att LO verkar för att utarbeta ett beslutsunderlag för lönebidrag, där arbetsmarknadens parter är de som bedömer om det ordinarie företaget fullföljt sina rehabiliterings- och anpassningsskyldigheter. LOs styrelse tolkar detta utifrån hur förslaget beskrivs i själva motionstexten, där det föreslås att arbetsmarknadens parter, med stöd av ett beslutsunderlag från Arbetsförmedlingen, ges möjlighet att bedöma om företaget fullföljt sina skyldigheter och därmed lägga en rekommendation (till Arbetsförmedlingen) för ett lönebidrag hos den ordinarie arbetsgivaren. En sådan bedömning liknar den bedömning som parterna gör inför en uppsägning på grund av sjukdom. Det är viktigt att det, till skillnad från i själva att-satsen, tydligt framgår att det är Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som gör den slutliga bedömningen och fattar det formella beslutet om lönebidrag. LOs styrelse är positiv till ett sådant förslag.

Motionerna 15.33 (första att-satsen) och 15.34 lyfter fram den allvarliga problematiken kring att det förekommer att oseriösa eller rent kriminella arbetsgivare tar del av de arbetsmarknadspolitiska programmen. Det kan leda till att löner och villkor dumpas och konkurrensen snedvrids och att redan utsatta arbetstagare riskerar att utnyttjas.

LOs styrelse ser allvarligt på det missbruk och fusk som förekommer i samband med subventionerade anställningar och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sådana negativa konsekvenser av viktiga åtgärder måste bekämpas. Problematiken kring de subventionerade anställningarna, som motion 15.34 särskilt fokuserar på, fångas upp i LO-rapporten *Etablering eller segmentering?* där flera förslag lyfts fram. LO har under de senaste åren även uppmärksammat arbetslivskriminaliteten, bland annat i rapporten *Arbetslivskriminalitet. Kampen för ordning och reda*. Detta arbete fortgår.

Utän en välfungerande kontroll riskerar de subventionerade anställningarna att underminera villkoren på arbetsmarknaden. Det är Arbetsförmedlingen som bär ansvaret för att kontrollera lämpligheten i varje anvisning. LOs styrelse delar förslaget i motion 15.34, den andra att-satsen, att Arbetsförmedlingen behöver göra bättre uppföljningar och kontroller på de arbetsplatser som har subventionerade anställningar eller andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta kräver i sin tur att riksdag och regering ger Arbetsförmedlingen tillräckliga resurser.

Motion 15.33 föreslår i den första att-satsen att LO ska verka för att de arbetsmarknadspolitiska programmen endast ska gälla på arbetsplatser med kollektivavtal. Att kräva att arbetsgivare ska ha tecknat kollektivavtal för att ta emot arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska program skulle kunna vara ett effektivt sätt att säkerställa acceptabla villkor. Kollektivavtal är en betydelsefull kvalitetsmarkör och förekomsten av kollektivavtal och facklig närvaro är viktigt för att effektivt kunna kontrollera att lagar och villkor följs. I sammanhanget bör nämnas att LO under senare år har arbetat med att förbättra samråden och de fackliga yttranden som lämnas i samband med subventionerade anställningar (se även motion 15.36 nedan).

LOs styrelse förstår att det därför kan tyckas rimligt att, i likhet med motionens första att-sats, ställa krav på kollektivavtal hos arbetsgivare som får stöd via Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program. Men även om intentionerna är goda så finns det flera viktiga principiella problem med att på detta sätt villkora arbetsmarknadspolitiken.

Om staten kräver att arbetsgivare tecknar kollektivavtal med en fackförening för att få tillgång till statligt stöd kan fackets fria och oberoende ställning gentemot staten hotas. Staten kan få starka incitament att

försöka överpröva den fackliga verksamheten och övervaka och påverka avtalens innehåll. Kollektivavtalens innehåll är arbetsmarknadens parter ansvar, och det är de fackliga organisationerna som säkerställer att avtalen efterlevs. Det är inte önskvärt att Arbetsförmedlingen, eller andra myndigheter, börjar sköta fackförbundens kärnuppgift genom att tillse att företag tecknar kollektivavtal. Om staten görs till garant för att det finns kollektivavtal kan förståelsen för fackets roll att bestämma villkoren på arbetsmarknaden minska, och det blir mer otydligt varför det är viktigt att gå med i facket. I förlängningen kan detta leda till allvarliga ingrepp i partsmodellen och riskera parternas autonomi på arbetsmarknaden. Att bära kollektivavtalen kan och får aldrig bli en uppgift för staten.

Om arbetsgivare måste teckna kollektivavtal för att få tillgång till statliga subventioner ökar risken för att det uppstår gula fackföreningar som styrs och kontrolleras av arbetsgivaren. Dessutom vill vi inte att arbetsgivare tecknar kollektivavtal med fackförbund enkom för att komma åt statliga subventioner. Det är viktigt att arbetsgivarna även är intresserade av annat innehåll i avtalen och har för avsikt att efterleva hela avtalet.

LO har sedan tidigare krävt att löner och andra villkor för subventionerade anställningar ska följa kollektivavtal eller vara likvärdiga med kollektivavtal i branschen för att säkerställa att de omfattas av samma villkor som parterna har kommit överens om. I dagens förordningar som reglerar de subventionerade anställningarna står det att villkoren i "väsentliga delar" ska vara likvärdiga kollektivavtalen. Det räcker inte. LO kräver därför en skärpning av regelverken som reglerar de subventionerade anställningarna.

LOs styrelse vill med anledning av både motion 15.33 och 15.34 lyfta fram etableringsjobben som nu införs. Etableringsjobben, som kombinerar arbete och utbildning, har utformats av LO, Unionen och Svenskt Näringsliv. Det är en ny form av subventionerad anställning som utgår från kollektivavtal. En viktig skillnad från andra subventionerade anställningar är att företaget inte får statligt stöd. I stället betalas den statliga ersättningen ut direkt till individen via Försäkringskassan. Företaget betalar en lön till individen enligt kollektivavtalet om etableringsjobb. Lönen och ersättningen motsvarar tillsammans kollektivavtalets lägstalön. De risker med statliga krav på kollektivavtal som nämns ovan finns därför inte när det gäller etableringsjobben. För att motverka missbruk och oegentligheter har parterna inrättat en särskild partssammansatt nämnd som ska kontrollera tillämpning och efterlevnad, och pröva konflikter och problem kring etableringsjobben. I takt med att etableringsjobben införs kan de, givet att de lever upp till förväntningarna som träffsäkra och effektiva insatser, med fördel få en dominerande roll bland de subventionerade anställningarna. LO ser därför etableringsjobben som en bra modell för att säkra kollektivavtal i subventionerade anställningar.

I motion 15.35 föreslås att LO ska verka för att ersättningsnivåerna höjs för aktivitetsstödet. LOs styrelse delar den övergripande problembilden som målas upp i motionen. Aktivitetsstöd betalas ut av Försäkringskassan och följer ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. För att förbättra ersättningen för aktivitetsstöd måste alltså ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen förbättras.

LO har en rad förslag för att förbättra ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen. För det första är dagens taknivå för ersättningen för låg och måste höjas. För det andra är det viktigt att taket indexeras för att undvika återkommande urholkning av ersättningen i förhållande till löneutvecklingen. För det tredje vill LO avskaffa dagens nedtrappning av ersättningsnivån över tid. De allra flesta som har aktivitetsstöd har redan fått sin ersättningsnivå sänkt från 80 till 70 eller 65 procent av den ersättningsgrundande inkomsten. Att avskaffa nedtrappningen skulle alltså, i likhet med motionens förslag, innebära en höjd ersättningsnivå för aktivitetsstödet.

Motion 15.36 handlar om arbetsmarknadsåtgärder i allmänhet och problematiken kring samråden i synnerhet. LO har under lång tid arbetat med att förbättra den aktiva arbetsmarknadspolitiken och de arbetsmarknadspolitiska programmen. Exempelvis har projektet *Ett helhetsgrepp om arbetsmarknadspolitiken*, som

föddes ur den förra LO-kongressens fokus på trygga jobb och ökad jämlikhet, levererat ett antal rapporter som spänner över flera områden. Rapporternas förslag handlar bland annat om hur fusk kan motverkas, hur Arbetsförmedlingens arbete kan förbättras och hur de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan bli mer träffsäkra. Vidare innehåller rapporterna förslag för att förbättra den reguljära vuxenutbildningen med särskilt fokus på yrkesutbildningarna, och pekar på behoven av ökad samordning mellan olika politikområden för att stärka den aktiva kompetenspolitiken i vid bemärkelse.

LOs styrelse delar bilden av att Arbetsförmedlingen inte alltid tar tillräcklig hänsyn till fackförbundens samtycke kring de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Även detta fångas upp i ovan nämnda LO-rapporter. Arbetsförmedlingen brister i genomförandet och det är oklart om fackets synpunkter tas till vara i Arbetsförmedlingens beslut. LO har arbetat aktivt för att få samråden att fungera som det är tänkt, och vissa förbättringar har också skett under de senaste åren. Detta arbete fortsätter i LOs arbetsmarknadspolitiska kommitté och i en nystartad arbetsgrupp som bland annat arbetar för att facken ska få tillbaka ersättningen för yttranden och förfrågningar, samt att Arbetsförmedlingen ska återkoppla att de mottagit yttrandena.

LOs styrelse menar att motionens förslag att ta fram en gemensam strategi kring arbetsmarknadsåtgärderna redan pågår. Men det finns anledning att fortsätta detta arbete och öka LO-rapporternas genomslag.

Motion 15.37 pekar på problemet att Samhallanställda inte har samma pensionsrättigheter som andra anställda på arbetsmarknaden. De anställda på Samhall har blivit anvisade från Arbetsförmedlingen och Samhall erhåller ett särskilt anställningsstöd för sina anställda. Detta stöd regleras i förordningen om särskilt anställningsstöd.

LOs styrelse menar att den problematik som motionen beskriver är löst. Sedan oktober 2023 har även Samhallanställda enligt kollektivavtal rätt att arbeta till och med den månad de fyller 66 år. De har därmed möjlighet att erhålla garantipension, inkomstpensionstillägg och bostadstillägg som nyblivna pensionärer. Parterna är överens om att när den lagstadgade riktåldern för pension höjs i framtiden kommer även detta att ändras i kollektivavtalet.

Motionen framhåller i sina att-satser vikten av att Samhallanställda har pensionsrättigheter på rättvisa villkor och att de inte särbehandlas eller diskrimineras. LOs styrelse delar den synen och vill understryka att LO arbetar med dessa frågor.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.32, 15.34, 15.35, 15.36 samt

att anse motionerna 15.33 (att-sats 1), 15.37 besvarade.

15.d Utbildningspolitik

15.38

Ett bättre system för utbildning?

Hotell- och restaurangfacket

Utbildningsområdet har ofta hanterats på ett sätt som inte är helt tillfredsställande eller långsiktigt. Det har även kännetecknats av ryckighet och politisk ideologi som exempelvis gymnasiala lärlingsanställningar. Denna ryckighet i kombination med en bristfällig arbetsmarknadspolitik har lett fram till ett utbildningslandskap som både är uppdelat och svårnavigerat. Det svenska skolsystemet har en gång i tiden varit ett av de mest jämlika i världen och visat upp goda resultat. Som samhälle har vi under lång tid tappat kontroll över skolan som numera präglas av hårt marknadstänk och vinstjakt. I tillägg till detta har nyckfullheten som präglat utbildningarna lett till en osäkerhet och snabba lösningar som misslyckats med att bereda vägen fram till ett arbete. Det har lett till en situation där missnöje har uppstått hos arbetsgivarna med vad en elev kan prestera och uppnå efter en avslutad utbildning. Yrkesutbildning ses som ett verktyg för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i stället för ett stabilt verktyg för både företag och arbetare att skapa konkurrenskraftiga och schysta arbeten. Utöver allt detta saknas en ansvarsfördelning på ett övergripande partsplan.

Utbildningarnas syfte måste vara att erbjuda arbetstagare trygghet när de ska ut på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning och samtidigt möjliggöra en anpassning till de behov som finns på arbetsmarknaden. Detta kan göras genom att integrera en praktisk yrkesutbildning med den svenska modellen och samtidigt vara förankrad i de behov som finns på arbetsmarknaden.

För att nå framgång i utbildningsfrågorna krävs ett nära samarbete mellan utbildningssektorn och arbetsmarknadens parter. Detta för att säkerställa att de yrkesutbildningar som erbjuds dels är relevanta, dels råder bot på de brister som finns.

Det är av stor vikt att inleda en process för att bringa ordning och klarhet. Utbildningsområdet ska präglas av stabilitet, ordning, förutsägbarhet och tydlig ansvarsfördelning.

Möjligheten till omställning är en central del för att främja ökad anpassningsbarhet inom arbetslivet. En framförhandlad överenskommelse inom utbildningsområdet mellan parterna skulle ytterligare stärka kompetensutvecklingen och utbildningsmöjligheterna samtidigt som det ökar fördelarna för våra medlemmar på arbetsmarknaden.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO utreder möjligheterna att tillsammans med Svenskt Näringsliv, skapa en ny överenskommelse inom utbildningsområdet. Målet i en sådan överenskommelse är att klargöra respektive parts ansvar, inklusive statens och kommunernas, på den svenska arbetsmarknaden med utgångspunkt från den svenska modellen, och för att säkerställa att det svenska utbildningsystemet är relevant och uppfyller arbetsmarknadens behov.

Utlåtande motion 15.38 och 15.44 (att-sats 1, 2)

15.38

01 *att* LO utreder möjligheterna att tillsammans med Svenskt Näringsliv, skapa en ny överenskommelse inom utbildningsområdet. Målet i en sådan överenskommelse är att klargöra respektive parts ansvar, inklusive statens och kommunernas, på den svenska arbetsmarknaden med utgångspunkt från den svenska modellen, och för att säkerställa att det svenska utbildningsystemet är relevant och uppfyller arbetsmarknadens behov.

15.44

01 *att* LO belyser vikten av ett utvecklat och strukturerat arbetsplatsnära lärande som det finns tid till på alla jobb (behandlas i annat utlåtande på dagordningspunkt 15.d) samt

02 *att* LO lyfter fram arbetsgivarnas ansvar för att strukturerad kompetensutveckling blir en självklar del av jobben (behandlas i annat utlåtande under dagordningspunkt 15.d).

Motionären lyfter i motion 15.38 en angelägen fråga. LOs styrelse instämmer i motionärens beskrivning av hur bristfälligt utbildningsområdet hanteras och styrs och vilka konsekvenser det får för kompetensförsörjningen och villkoren inom LO-yrken.

Precis som motionären argumenterar för behöver utbildningsområdet, och framför allt yrkesutbildningarna, kännetecknas av stabilitet, förutsägbarhet och tydlig ansvarsfördelning. Det är avgörande för att långsiktigt kunna skapa schysta jobb, säkra kompetensförsörjningsbehoven och Sveriges konkurrenskraft. Men så ser det tyvärr inte ut i dag.

Det finns flera skäl till det. Ett är att partipolitiken har urholkat attraktiviteten för de gymnasiala yrkesprogrammen genom att ta beslut som inte har förankrats och stöttats av arbetsmarknadens parter. Det har lett till att utbildningsvolymerna för många viktiga LO-yrken är låga. Sedan 2008 har andelen elever på de nationella programmen som läser en yrkesutbildning sjunkit från cirka 45 procent till 37 procent läsåret 23/24. Detta trots att gymnasialt yrkesutbildade är mycket efterfrågade på arbetsmarknaden, med mycket goda jobbmöjligheter efter avslutad utbildning.

Ett annat skäl till den dåligt fungerande kompetensförsörjningen är att arbetsgivare tar för litet eget ansvar för att säkra återväxten i sina branscher. Ett flertal fack vittnar om ett ointresse från företagen att hjälpa till för att utbilda framtidens arbetskraft. Flera branscher "löser" i stället kompetensbristen genom att anställa personer utan yrkesutbildning eller av utländsk arbetskraft.

Utöver att en väl fungerande kompetensförsörjning är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och vår gemensamma välfärd så riskerar brist på yrkeskunniga arbetare också att arbetsmarknaden strukturellt förändras, när kvalificerade yrkesarbetare inom LO-kollektivet ersätts med mindre kvalificerade arbetare. En utveckling som kan urholka ett LO-yrkes faktiska innehåll och i förlängningen försämrade förutsättningar för lön och andra villkor.

Motionären anser i motion 15.38 att det krävs ett nära samarbete mellan utbildningssektorn och arbetsmarknadens parter för att komma till rätta med de problem som finns inom utbildningsområdet och på arbetsmarknaden. Motionären föreslår att LO med utgångspunkt i den svenska modellen utreder möjligheterna att tillsammans med Svenskt Näringsliv skapa en ny överenskommelse inom utbildningsområdet. Styrelsen välkomnar förslaget och anser att det finns skäl att fördjupa partsansvaret för att förbättra kompetensför-

sörjningen. Förslaget kopplar också an till det pågående arbetet inom ramen för utredningen *Nya tvärfackliga löften* som LO-kongressen tillsatte 2020. I det uppdraget ingår bland annat att göra en bred översyn av LOs roll som part på arbetsmarknaden och utreda hur den kan stärkas.

Även motionären i motion 15.44 tar upp en relevant och viktig fråga, när de helt korrekt pekar på att arbetsgivare har ett stort ansvar att erbjuda kontinuerlig och relevant kompetensutveckling för sina anställda men att arbetsgivare inte investerar tillräckligt i kompetensutveckling. LOs styrelse instämmer i den bilden. Att ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och kompetenser måste vara en naturlig och återkommande del i arbetslivet för alla yrkesverksamma. Här behöver arbetsgivarna ta ett större ansvar.

Omställningsstudiestödet som nyligen införts och som ger möjlighet att fortbilda sig eller byta yrkesbana har lockat många. Men det är viktigt att arbetsgivarna inte tar detta till intäkt för att smita från sitt ansvar för medarbetarnas kompetensutveckling. Därför är viktigt att de fackliga organisationerna fortsatt ställer krav mot arbetsgivarna att de ska ta sitt ansvar att erbjuda kontinuerlig och relevant kompetensutveckling för de anställda.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.38, 15.44 (att-sats 1), 15.44 (att-sats 2).

15.39

NPF-säkra svenska skolor

Handelsanställdas förbund avd 20 Stockholm

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), exempelvis ADHD, autismspektrumtillstånd, Aspergers syndrom och Tourettes syndrom är mycket vanliga och medför en livslång funktionsnedsättning. Det leder inte alltför sällan till annan problematik såsom depressions- och ångestsjukdomar, ätstörningar, självska debeteenden, missbruk, dyslexi samt somatiska sjukdomar. Ofta upptäcks detta i skolåldern, då ökade krav på koncentration, eget ansvar, socialt samspel och impuls kontroll gör det svårt för elever med NPF-problematik.

För att klara skolgången krävs ofta anpassningar eller stöd i undervisningen och skolmiljön annars löper eleverna med NPF stor risk att försämrans i sin psykiska hälsa och bli hemmasittare. Uppskattningsvis har 75 procent av alla elever med problematisk skolfrånvaro någon form av NPF-problematik. Skolan utgör den främsta miljön som barn och unga vistas i och är den största skyddsfaktorn utanför familjen.

Riksförbundet Attention har gjort en skolenkät som visar att 65 procent av eleverna med NPF och 75 procent av vårdnadshavarna till barn med NPF upplever stor eller ganska stor oro inför skolstart.

Skolan har ett tydligt uppdrag och skyldighet att ge extra stöd och/eller anpassningar till den elev som behöver det – oavsett om det finns en diagnos på pappret eller ej. Skollagen säger att: "I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt."

Trots skollagens krav och vetskapen om hur viktigt stöd och anpassningar är visar en enkät från Attention att 73 procent av vårdnadshavarna inte anser att barnen får det stöd och de anpassningar som de behöver i skolan, specifikt i kommunala skolor.

Alla ska ha samma förutsättningar att klara skolgången och genom att NPF-säkra svenska skolor kan vi komma långt. En NPF-säkrad skola har en anpassad miljö och undervisning för att kunna möta upp elever med NPF men kommunerna måste få rätt förutsättningar för att kunna införa NPF-säkrade skolor för att möta behoven.

Skolan är förvisso kommunernas ansvar men många kommuner i landet klarar inte att bära de kostnader som krävs. Det krävs riktade statsbidrag och utbildade lärare för att kunna tillgodose alla elevers behov genom att exempelvis NPF-certifiera Sveriges skolor. En NPF-certifierad skola kan fungera som en förebild med stöd och vägledning i respektive kommun.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för en jämlik skolgång för alla barn, även barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,
- 02 att LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning hur Sveriges skolor ska kunna och uppnå de krav skollagen föreskriver, så att hänsyn kan tas till alla elevers olika behov samt
- 03 att LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning om hur kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska kunna implementeras som en del i lärarutbildningen.

Utlåtande motion 15.39

15.39

- 01 *att* LO verkar för en jämlik skolgång för alla barn, även barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,
- 02 *att* LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning hur Sveriges skolor ska kunna och uppnå de krav skollagen föreskriver, så att hänsyn kan tas till alla elevers olika behov samt
- 03 *att* LO verkar för att det skyndsamt tillsätts en utredning om hur kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska kunna implementeras som en del i lärarutbildningen.

En mer likvärdig skola är avgörande för att bygga ett jämlikt samhälle och särskilt viktigt för barn vars föräldrar arbetar i LO-yrken. Utvecklingen under de senaste decennierna med ökad skolsegregation, minskad likvärdighet och försämrade skolresultat är allvarliga hot mot jämlikheten och alla barns möjlighet att utvecklas och rustas för ett gott liv. Nu krävs ett målmedvetet arbete för att förbättra kunskapsresultaten och ge alla barn tillgång till en bra skola. Att behovet är stort för att ge barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar bättre och mer jämlika förutsättningar att få en bra utbildning och klara skolan är därför nödvändigt. En rapport från Skolverket hösten 2023 visar att behovet är stort. LO-styrelsen tillstyrker motionens första att-sats. LO-styrelsen välkomnar också att motionen handlar om att möta behoven i vanliga skolor. Det är en välgörande kontrast till de senare årens alltför vanliga debatt om att fler elever borde exkluderas från den vanliga skolan.

Samtidigt är det viktigt att peka på hur lägre personaltäthet och sämre tillgång till särskilt stöd i skolan leder till stökigare miljöer och tuffare arbetssituation för lärare och annan skolpersonal. Det drabbar ytterst eleverna. Troligen skulle generella förbättringar av personaltäthet, ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, samt ökade möjligheter till undervisning i mindre grupper också minska behovet av anpassningar.

I motionens andra och tredje att-sats föreslår motionären att LO-kongressen ska besluta om att arbeta för att det skyndsamt tillsätts två utredningar. I att-sats två handlar det om hur Sveriges skolor ska kunna uppnå de krav skollagen ställer, så att hänsyn kan tas till alla elevers olika behov. LO-styrelsen anser dels att detta i stor utsträckning är en fråga om resurser, dels att detta är ett av skolans och flera skolmyndigheters kärnuppdrag och avstyrker därför motionens andra att-sats.

Motionens tredje att-sats förutsätter detaljerad kunskap om såväl funktionsnedsättningar som om lärarutbildningen. LO-styrelsen anser därför att det är lämpligare att LO driver frågan som en del i arbetet för en jämlik skolgång enligt den första att-satsen.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.39 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.39 (att-sats 2), 15.39 (att-sats 3).

15.40

En avgiftsfri kulturskola

Musikerförbundet

Grundskolan är viktig för att alla barn och ungdomar ska kunna ta del av och lära känna olika konstnärliga uttryck och få en förståelse för konst i bred bemärkelse. Antalet timmar i de estetiska ämnena i grundskolan, bild, musik och slöjd, har länge varit konstant och grundskoleelever i dag har tillgång till dessa ämnen i samma utsträckning som grundskoleelever för över trettio år sedan.

En analys från Skolverket visar att flickor och elever som har föräldrar med minst eftergymnasial utbildning, har ett större intresse och engagemang för ämnena bild och musik än pojkar och elever som har föräldrar med lägre utbildningsnivå. De två förstnämnda grupperna är också mer aktiva på fritiden i bild- och musikrelaterade aktiviteter än andra elever.

Den kommunala kulturskolan är ett mycket viktigt komplement till den vanliga skolan och drygt 200 000 barn deltar årligen i dess ämneskurser runt om i landet. I princip har samtliga kommuner deltagaravgifter av varierande storlek. Endast ett fåtal kommuner tar inte ut någon avgift. I de kommuner där man prövat att sänka avgiften eller ta bort den helt har ansökningar från områden med låga inkomster ökat avsevärt.

Det är i genomsnitt endast cirka 13 procent av eleverna som har en utländsk bakgrund. Det är också 61 procent som har föräldrar med hög utbildning. Fördelningen mellan kvinnor och män ligger stabilt på 65 procent tjejer och 35 procent killar.

Kulturskoleutredningen som lämnade sitt betänkande 2016 hade som ett av sina uppdrag att identifiera hinder för deltagande i kulturskolans verksamhet. Utredningen pekade på att såväl föräldrarnas socioekonomiska bakgrund som utländsk bakgrund påverkade i vilken utsträckning föräldrar känner till den kommunala kulturskolan och har möjlighet att introducera den för sina barn. Utredningen konstaterade att det finns en snedrekrytering av barn och unga till den kommunala kulturskolan, något som i längden innebär ett problem för den kommunala kulturskolans legitimitet.

Kulturskolan är en plats för barn och ungdomar att tillåtas vara kreativa. Det är också en plats där vi kan integrera kulturer och bygga broar mellan personer med olika kulturella bakgrunder. Om vi får fler unga, både svenskfödda och nya svenskar, att delta i kulturskolan skapar vi en bra plats för en ökad integration.

Vi kan inte låta kulturen vara uppdelad till att endast tillhöra en viss samhällsklass. Alla ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och genom en satsning på kulturen ökar vi glädjen, förståelsen och framtidstron hos dagens unga.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att kulturskolan görs avgiftsfri i hela landet.

Utlåtande motion 15.40

15.40

01 att LO verkar för att kulturskolan görs avgiftsfri i hela landet.

LO-styrelsen anser att den kommunala kulturskolan är en viktig institution som bidrar till att lägga grunden för barn och ungas kulturella, sociala och intellektuella utveckling genom att de får ta del och utöva kultur i olika former. Under de senaste två mandatperioderna med socialdemokratisk statsminister gjordes flera insatser på området med syfte att fler grupper ska nås av kulturskolans verksamheter. En nationell strategi för den kommunala kulturskolan antogs och genom Statens kulturråd inrättades 2018 ett nationellt kulturskolecentrum. Den förra rödgröna regeringen återinförde också det statliga bidraget till kulturskolan i syfte att stärka kulturskolans resurser för att bredda verksamheten och nå nya grupper.

Med den nuvarande högerregeringen har läget snabbt blivit annorlunda. Högern skär ned på statsbidraget till kulturskolan, vilket riskerar att leda till både nedskärningar i kulturskoleverksamheten och till höjda avgifter, en utveckling som går på tvärs emot både motionären och de ambitioner som fastslogs av den rödgröna regeringen.

Kulturskolan är en verksamhet som präglas av social snedrekrytering. Nationell statistik visar att 63 procent av barn i åldern 6–19 år har föräldrar med högre utbildning. Bland barn i kulturskolan har hela 82 procent föräldrar med högre utbildning. Snedvridningen syns också bland barn med utländsk bakgrund. 27 procent av barn i åldern 6–19 år har utländsk bakgrund. Bland barn i kulturskolan är det bara 19 procent.

Med nedskärningar och höjda avgifter följer en utveckling där kulturskolan riskerar att än mer bli en förmån för barn i mer välbeställda familjer. Barn som har föräldrar som av olika skäl inte har det ekonomiska utrymmet för att kunna betala deltagaravgiften kommer att stängas ute. Så ska det inte vara i ett välfärdsland som Sverige.

Utöver avgifterna är det också viktigt att kulturskolan organiseras så att den når ut där människor bor och inte gynnar boende i vissa områden eller barn som har lätt att till exempel få skjuts, något som LO påtalat i en underrapport till *Program för jämlikhet*.

Det är slutligen viktigt att ha i åtanke att kulturskolan inte är en obligatorisk utan frivillig verksamhet för kommunerna. Det gör att krav inte kan ställas på staten, annat än på formen ”för att statsbidrag ska utgå får inga avgifter förekomma”. LO kan dock agera direkt mot kommuner. Alla barn och unga i landet oavsett socioekonomisk bakgrund ska ha möjlighet att ta del av kultur i olika former. Det är styrelsens hållning och den tar sin utgångspunkt i FNs barnkonvention, som numera är lag i Sverige. Motionärens förslag är ett lovvärt initiativ som styrelsen ställer sig bakom.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.40.

15.41

Facklig historia i skolan

Byggnadsarbetareförbundet

I en värld där allt utvecklas och förändras i en hastighet som aldrig förr är det väldigt viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Unga i dag har inte fått lära sig om varför vårt samhälle ser ut som det gör.

Hur kommer det sig att ungdomar har koll på vilken kung som ledde vilket krig men de har inte koll på vilket år vi tecknade Saltsjöbadsavtalet och skapade den svenska modellen, vilket år vi fick allmän sjukförsäkring för alla eller vilket år vi fick igenom LAS?

Det är en skrämmande utveckling att människor inte längre har koll på hur arbetsmarknaden ser ut och varför. Vi måste lära våra blivande kollegor att vi inte fått det vi har i dag gratis, utan att det är något vi kämpat för.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt
- 02 att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.42

Facklig historia i skolan

Industrifacket Metall avd 44 Halland

I en värld där allt utvecklas och förändras i en hastighet som aldrig förr är det väldigt viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Unga i dag har inte fått lära sig om varför vårt samhälle ser ut som det gör.

Hur kommer det sig att ungdomar har koll på vilken kung som ledde vilket krig, men inte har koll på vilket år vi tecknade Saltsjöbadsavtalet och skapade den svenska modellen, vilket år vi fick allmän sjukförsäkring för alla eller vilket år vi fick igenom LAS?

Det är en skrämmande utveckling att människor inte längre har koll på hur arbetsmarknaden ser ut och varför. Vi måste lära våra blivande kollegor att vi inte fått det vi har i dag gratis, utan att det är något vi kämpat för.

Att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av grundskolan och gymnasiet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt
- 02 att LO verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.43

Facklig historia i skolan

Byggnadsarbetareförbundet region Småland–Blekinge

I en värld där allt utvecklas och förändras i en hastighet som aldrig förr, är det väldigt viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Unga i dag har inte fått lära sig om varför vårt samhälle ser ut som det gör.

Hur kommer det sig att ungdomar har koll på vilken kung som ledde vilket krig, men de har inte koll på vilket år vi tecknade Saltsjöbadsavtalet och skapade den svenska modellen? Vilket år vi fick allmän sjukförsäkring för alla eller vilket år vi fick igenom LAS?

Det är en skrämmande utveckling, att människor inte längre har koll på hur arbetsmarknaden ser ut och varför. Vi måste lära våra blivande kollegor att vi inte fått det vi har i dag gratis, utan att det är något vi kämpat för.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av grundskolan samt gymnasiet,
- 02 att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt
- 03 att LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

Utlåtande motionerna 15.41–15.43

15.41

01 *att* LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

02 *att* LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.42

01 *att* LO verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

02 *att* LO verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

15.43

01 *att* LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av grundskolan samt gymnasiet,

02 *att* LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en obligatorisk del av ämnet historia i högstadiet samt

03 *att* LO aktivt verkar för att facklig historia ska vara en del av det centrala innehållet i kursplanerna i samhällskunskap 1 eller historia 1 på gymnasienivå.

LOs styrelse delar bilden av att ungdomar i ett tidigt skede bör få en ökad förståelse för hur förhållandena ser ut på dagens arbetsmarknad. Kunskap kring dessa frågor har en betydande påverkan på människors vardagsliv och inte minst för deras arbetsvillkor och arbetsmiljö. Därför är det viktigt att ungdomar redan i skolan får kunskap om den fackliga historien och dess betydelse i samhällsutvecklingen för att förstå hur dagens arbetsmarknad ser ut och vilken skillnad facklig organisering kan göra.

För varje ämne ska det finnas en kursplan. I ämnes- och kursplanerna anges vilket mål och syfte undervisningen i varje ämne ska ha. I årskurs 9 ska bland annat följande områden behandlas: demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället, bildandet av politiska partier, nya folkrörelser – till exempel kvinnorörelsen, kampen för allmän och lika rösträtt för kvinnor och män samt kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.

Gymnasiets läroplan har ett centralt innehåll i de gymnasiegemensamma ämnena. Där ska bland annat följande ämnen behandlas: arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö, arbetsmarknadens parter, deras olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen samt digitaliseringens påverkan på arbetsmarknaden.

Olyckligtvis har dessa områden förändrats i samband med införandet av gymnasiereformen 2025 (GY25). I Tidö-regeringens beslut kring ny ämnesplan för samhällskunskap är avsnitten om arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö strukna. Nu står det i stället:

”Resursanvändning, tillväxt, konjunkturer och ekonomisk politik, till exempel frågor om välfärd, grundläggande prisbildning, företagande, arbetsliv, hållbarhet, jämlikhet och jämställdhet”.

De detaljerade förslagen kring vilka ämnen och på vilka nivåer facklig historia bör ingå är inte något LO i första hand ska ta ställning till. Men LOs styrelse delar motionens andemening att facklig historia bör ingå i utbildningarna mer än vad som i dag är fallet.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.41, 15.42, 15.43.

15.44

Det krävs både strukturerat lärande på jobben och låga trösklar till studier

Handelsanställdas förbund

Sverige behöver öka och utveckla det arbetsplatsnära lärandet. Kompetensutveckling som sker på jobben och dess betydelse behöver belysas betydligt mer. Det är viktigt att de behoven inte hamnar i skymundan och att fokus alltför ensidigt hamnar på det reguljära och formella utbildningssystemet. Det behövs både långsiktiga lösningar för strukturerad kompetensutveckling på arbetsplatsnivå och ett utbildningssystem anpassat för redan yrkesverksamma.

Arbetsgivare har ett stort ansvar för att erbjuda och skapa goda förutsättningar för strukturerad och kontinuerlig kompetensutveckling för anställda. Vi behöver prioritera att lyfta fram vikten av att det ansvaret faktiskt tas. Ett strukturerat lärande behöver ingå som en naturlig del av jobben. Det är helt centralt för näringslivets kompetensförsörjning och anställdas kontinuerliga kompetensutveckling i yrkeslivet. Det är också helt nödvändigt för ett livslångt lärande.

Trots stora behov investerar arbetsgivare alldeles för lite i att utveckla och ta till vara personalens kompetens. Det gäller inte minst för stora grupper arbetare på svensk arbetsmarknad. Låg grundbemanning, hög personalomsättning, deltider och osäkra anställningar inverkar dessutom negativt på förutsättningarna för det på många håll. Det är i sin tur negativt för vårt lands utveckling och något vi behöver arbeta för att förändra.

Stora grupper arbetare saknar i dag kontinuerlig kompetensutveckling på sina jobb. De insatser som ändå görs är ofta av tillfällig ad hoc-karaktär utan struktur och långsiktighet. En del av svårigheterna kan handla om att arbetsgivare inte riktigt vet var man ska börja, ibland saknas en klar uppfattning om vilken kompetens som efterfrågas och ibland vill man göra allt på en gång.

En stor del av samhällets stöd till arbetsplatsnära kompetensutvecklingsinsatser och insatser för strukturbygge har varit och är beroende av kortsiktig projektfinansiering. Fungerande strukturer har betydelse för enskilda individers möjligheter att delta i kompetensutvecklande insatser. Samhället i stort kan bättre stötta arbetsgivare att, i facklig samverkan med de anställda, komma i gång med kompetensförsörjningsprocessen och ett kontinuerligt och strukturerat lärande för alla på arbetsplatsen.

Strukturuomvandling och teknologisk förändring är en naturlig del av samhällets utveckling. Men anställda behöver involveras när förändringar som ny teknik och nya arbetsätt införs. Det förutsätter strukturerad kompetensutveckling och att teknikutvecklingens möjligheter blir en angelägenhet också för de anställda. Delaktighet är en förutsättning för att ta till sig och ställa om till nya arbetsuppgifter.

Personer som skaffat sig viktiga kunskaper utanför det formella utbildningssystemet ska kunna få dessa bekräftade. Därför behövs ökade möjligheter till validering och en långsiktighet i de systemen vi bygger upp.

Det svenska reguljära utbildningssystemet behöver i högre grad anpassas efter de förutsättningar som redan yrkesaktiva har.

Dels behöver utbildningsutbudet utvecklas. Det kan exempelvis handla om fler påbyggnadsutbildningar, validering och fler flexibla upplägg som mer tar hänsyn till redan förvärvad kunskap i arbetslivet, tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet. Det kan också handla om fler utbildningar på deltid, snabbspår och utökade möjligheter till distansundervisning.

Dels behöver det finnas tydliga och goda ekonomiska förutsättningar för yrkesaktiva som vill påbörja olika typer av formella studier. Förutsägbarhet och låga trösklar är speciellt viktigt för yrkesaktiva arbetare. Många LO-medlemmar har inte stora ekonomiska reserver att ta av. Samtidigt har många fasta kostnader i form av exempelvis boende, el, barn, transporter och så vidare.

Studieomställningsstödet är därför en viktig reform för att utveckla det livslånga lärandet, öka möjligheterna till omställning och öppna upp det formella utbildningsystemet för redan yrkesverksamma. Men tyvärr ser vi att studieomställningsstödet fortsatt dras med stora problem. Det har skapat en stor ovisshet kring vad den enskilde kan förvänta sig. Sammantaget leder det till höga trösklar, otydliga ekonomiska förutsättningar och att många arbetare avstår från formella studier.

Många yrkesaktiva arbetare kan helt enkelt inte börja formella studier om inte de ekonomiska förutsättningarna finns där. Går det inte att lita på studieomställningsstödet så går det inte heller att söka studieledigt för att ställa om. För den som har stora ekonomiska reserver, en anhörig som helt kan täcka upp eller för den som redan studerar är verkligheten ofta en annan.

LO-kollektivet måste kunna lita på omställningsstudiestödet och då krävs låga trösklar. Därför är det av stor vikt att vi tillsammans agerar för att det system som nu faktiskt tagits fram också fungerar för LO-kollektivet.

Sverige har också riktigt stora utmaningar när det kommer till den övertydliga sociala snedrekryteringen till högre utbildning. Det blev värre i samband med pandemin och CSN rapporterade under hösten 2023 att det nya omställningsstudiestödet främst går till personer som studerade redan innan stödet fanns. Det är strategiskt viktigt att vi LO-gemensamt kritiskt belyser den sociala snedrekryteringen till högre utbildning och utreder hur den kan motverkas. Det svenska utbildningsystemet ska motverka inte förstärka klassklyftor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO belyser vikten av ett utvecklat och strukturerat arbetsplatsnära lärande som det finns tid till på alla jobb (behandlas i annat utlåtande på dagordningspunkt 15.d),
- 02 att LO lyfter fram arbetsgivarnas ansvar för att strukturerad kompetensutveckling blir en självklar del av jobben (behandlas i annat utlåtande under dagordningspunkt 15.d),
- 03 att LO lyfter fram vikten av låga trösklar, tydliga förutsättningar och goda ekonomiska möjligheter för yrkesaktiva arbetare som vill påbörja olika former av formella studier,
- 04 att LO med kraft arbetar för ett omställningsstudiestöd som fungerar och har korta handläggningstider, tillräcklig finansiering och ett utnyttjande av arbetare som motsvarar vår andel på arbetsmarknaden samt
- 05 att LO kritiskt belyser den sociala snedrekryteringen till högre utbildning och utreder hur den kan motverkas.

Utlåtande motion 15.44 (att-sats 3, 4, 5)

15.44

- 03 *att* LO lyfter fram vikten av låga trösklar, tydliga förutsättningar och goda ekonomiska möjligheter för yrkesaktiva arbetare som vill påbörja olika former av formella studier,
- 04 *att* LO med kraft arbetar för ett omställningsstudiestöd som fungerar och har korta handläggningstider, tillräcklig finansiering och ett utnyttjande av arbetare som motsvarar vår andel på arbetsmarknaden samt
- 05 *att* LO kritiskt belyser den sociala snedrekryteringen till högre utbildning och utreder hur den kan motverkas.

LOs styrelse delar motionärens uppfattning att strukturomvandlingen på arbetsmarknaden ständigt pågår. Vi ser hur jobb skapas, förändras och försvinner hela tiden. För att möta klimatomställningen, digitaliseringen och andra förändringar på arbetsmarknaden behöver arbetstagarna ha en god omställningsförmåga. LO delar motionärens uppfattning att det är viktigt att det finns goda ekonomiska möjligheter för yrkesverksamma att studera.

LO har länge arbetat för att löntagare ska kunna studera mitt i livet med inkomst. Därför är det positivt att omställningsstudiestödet infördes den 1 oktober 2022. Arbetsmarknadens parter har förhandlat fram stödet för att stärka löntagarnas möjlighet till kompetensutveckling och yrkesväxling. Omställningsstudiestödet innebär att alla som jobbar kan studera mitt i livet med ersättning. Den sökande kan få 80 procent av en normal lön under 44 heltidsveckor. Det motsvarar två terminer, men det går även att studera på deltid. För de som omfattas av huvudavtalet kan de få ett ytterligare kompletterande studiestöd.

LOs styrelse delar motionärens uppfattning att det måste vara lätt att validera sig inför studier. Det är en fråga som LO arbetar aktivt med. Det finns också studier som visar att studenter som fått validera sina kunskaper kan validera bort kurser och på det sättet ta examen fortare. Det är bra för både individen, arbetsgivaren och samhället.

LO jobbar också för att få till ett bra utbildningsutbud och ett kursutbud som är flexibelt. Det måste gå att studera på heltid, deltid och distans. Utbildningarna måste också kunna kombineras med arbetslivet.

Intresset för att söka omställningsstudiestödet är mycket stort. Mellan oktober 2022 och januari 2024 fick CSN in över 70 000 ansökningar. LOs styrelse tycker det är glädjande att så många vill studera med det nya stödet. Men styrelsen ser, precis som motionären, att handläggningstiderna är alldeles för långa. Många har väntat i flera månader utan att få svar från CSN. Detta är något som måste åtgärdas skyndsamt och LO, PTK och Svenskt Näringsliv har jobbat mycket aktivt för att CSN ska få rätt förutsättningar.

Det som krävs är att CSN dels får ytterligare resurser för att anställa fler handläggare, dels att regeringen skyndsamt inför de förslag till regelförenklingar som är framtagna av CSN och parterna. Dessa förenklingar gör det möjligt att automatisera större delar av handlägningsprocessen, vilket är en förutsättning för snabbare hantering av ansökningarna. Samtidigt ökar förutsägbarheten för den som söker stöd. Viktiga lösningar för att minska handläggningstiderna är alltså framtagna. Parterna har, tyvärr utan framgång, drivit på för att regeringen ska införa dessa lösningar så snabbt som möjligt.

LOs styrelse håller med motionären om att det är viktigt att arbetare söker omställningsstudiestödet. Enligt CSNs statistik studerar över hälften av dem som beviljats omställningsstudiestöd på yrkeshögskola, komvux/yrkesvux och folkhögskola. Det framkommer också i LO-panelen att en majoritet av de tillfrågade

medlemmar kan tänka sig att studera med det nya stödet. LO bedömer, efter att ha gått igenom CSNs statistik, att omkring 45 procent av alla som beviljats omställningsstudiestödet är arbetare.

LOs styrelse håller med motionären om att den sociala snedrekryteringen till högre utbildning måste brytas. I dag är det dubbelt så vanligt att elever med högskoleutbildade föräldrar går vidare till högre studier jämfört med dem vars föräldrar har gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå. Lärosätena måste också jobba aktivt för breddad rekrytering. Det skriver LO bland annat om i rapporten *Aktiv kompetenspolitik för livslångt lärande*. LO har också vid ett flertal tillfällen lyft frågan om social snedrekrytering på möten med bland annat statssekreterare.

Enligt högskolelagen är universitet och högskolor skyldiga att aktivt jobba för breddad rekrytering till högskolan. Universitetskanslerämbetet, (UKÄ) har fått olika regeringsuppdrag som rör breddad rekrytering. De har bland annat genomfört en tematisk utvärdering av lärosätenas arbete med breddad rekrytering samt undersökt hur sök beteende till högskolan påverkar den sociala snedrekryteringen. Styrelsen bedömer att det finns studier om hur den sociala snedrekryteringen kan motverkas och menar därför att LO inte behöver utreda frågan vidare.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.44 (att-sats 3), 15.44 (att-sats 4) samt

att avslå motionen 15.44 (att-sats 5).

15.45

Förbud mot branschneutrala friskolor och vinstuttag ur den svenska skolan

Kommunalarbetareförbundet avd Stockholms län

Sverige har länge haft en tradition av att erbjuda högkvalitativ och jämlik utbildning för alla. Dock har privata och branschneutrala friskolor möjligheten att ta ut vinst från skolan har blivit föremål för debatt och kritik. Detta hotar den svenska skolans kvalitet, jämlikhet och syftet att främja samhällsintresset snarare än vinstintresset.

Branschneutrala friskolor och vinstuttag ur skolan underminerar den svenska skolans grundläggande principer om jämlikhet och kvalitet. Genom att förbjuda etableringen av sådana friskolor och avskaffa vinstuttag kan vi återföra fokus till elevernas behov och utbildningens kvalitet.

Med dessa åtgärder kommer vi att säkra en mer rättvis och jämlik utbildning för alla i Sverige och skydda skolans centrala roll som en samhällsangelägenhet. Genom att stödja detta förslag visar LO-kongressen sitt engagemang för arbetstagarnas barn och för att stärka den svenska skolan.

Kommunala skolor har knappt råd att ha tillräckligt med personal för att kunna undervisa och ge det som elever behöver. På den privata sidan så har till exempel AcadeMedia första kvartalet 2023 ett rörelseresultat på 277 miljoner kronor. Det sticker i ögonen att privata aktörer kan göra sådana resultat och samtidigt kräva in extra pengar av kommunen med dagens kompensationsmodell.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att skolan i största möjliga mån bedrivs i offentlig regi,
- 02 att LO verkar för förbud mot alla friskolor utom specifika branschskolor med syfte att stärka LOs medlemsgrupp samt att stärka den svenska arbetsmarknaden,
- 03 att LO aktivt verkar för att förbjuda friskolor som konkurrerar med den offentliga verksamheten,
- 04 att de LO-anslutna förbunden som bedriver branschspecifika skolor ska säkerställa att deras skolor inte konkurrerar med den offentliga verksamheten samt
- 05 att LO verkar för ett totalförbud mot friskolor på grund- och förskolenivå.

Utlåtande motion 15.45

15.45

- 01 *att* LO verkar för att skolan i största möjliga mån bedrivs i offentlig regi,
- 02 *att* LO verkar för förbud mot alla friskolor utom specifika branschskolor med syfte att stärka LOs medlemsgrupp samt att stärka den svenska arbetsmarknaden,
- 03 *att* LO aktivt verkar för att förbjuda friskolor som konkurrerar med den offentliga verksamheten,
- 04 *att* de LO-anslutna förbunden som bedriver branschspecifika skolor ska säkerställa att deras skolor inte konkurrerar med den offentliga verksamheten samt
- 05 *att* LO verkar för ett totalförbud mot friskolor på grund- och förskolenivå.

LO-styrelsen delar motionärens oro för den svenska skolans kvalitet och likvärdighet. Det är nödvändigt med åtgärder för att avskaffa de marknadsincitament som inte bara dränerar den svenska skolan på resurser utan också skapar segregation, slår sönder skolan som samhällelig infrastruktur och i praktiken gör planering av skolverksamhet kortsiktig.

LOs styrelse anser att en non-profit-princip ska gälla i vård, skola och omsorg. Det utesluter inte alternativa driftsformer, men för en sammanhållen och jämlik skola anser LO-styrelsen att det är nödvändigt att det offentliga har huvudansvaret för skolan. Exempel på vad som händer på orter där marknaden tar över förskräcker. Om alltför många elever går i privata skolor och om alltför många skolbyggnader ägs av privata företag tappar det offentliga kontrollen över skolan som samhällelig infrastruktur. LO-styrelsen anser därför att motionens första att-sats ska bifallas av kongressen.

Det förbud som motionären förordar i den andra, tredje och den femte att-satsen blir dock svårt att genomföra. Dels skulle dessa förbud träffa också icke-vinstdrivande skolorganisationer, till exempel föräldrakooperala förskolor, dels är det svårt att i lag definiera skolor som stärker LOs medlemsgrupp och den svenska arbetsmarknaden.

LOs styrelse har dock sett positivt på de förändrade reglerna för dimensionering av gymnasieutbildning som nu börjat gälla. Dessa regler innebär att planering av utbildningar och utbildningsplatser nu ska ske med hänsyn tagen till arbetsmarknadens behov. De nya reglerna innebär också ett steg i riktning mot att skolor ska samverka om utbildningar och utbildningsplatser. LO-styrelsen delar alltså motionärens uppfattning att vi ska ha ett skolsystem som bygger på samarbete mellan skolor snarare än konkurrens.

I den fjärde att-satsen vill motionären att LO-kongressen ska ge uppdrag åt enskilda LO-förbund. Det ligger utanför kongressens befogenheter.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.45 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.45 (att-sats 2), 15.45 (att-sats 3), 15.45 (att-sats 4), 15.45 (att-sats 5).

15.e Klimat- och miljöpolitik

15.46

Rättvis klimatomställning

Kommunalarbetareförbundet, Industrifacket Metall

Konsekvenserna av klimatförändringarna är förödande. Vi ser redan hur intensivare regn skapar översvämningar, allt fler skogsbränder, lägre nivåer i våra dricksvattentäcker, ökade utmaningar för jordbruket och nya typer av sjukdomar. Det gäller att agera och det snabbt – dels för att ställa om samhället för att möta effekterna av klimatförändringarna, dels för att ställa om för minskad negativ klimatpåverkan. I Sverige är det i första hand industrin, jordbruket och transporterna som står för den stora majoriteten av utsläppen av växthusgaser. Men för att en omställning ska vara genomförbar krävs det att den är rättvis. Det innebär att medborgarna inkluderas och att vårt demokratiska välfärdssamhälle bevaras och utvecklas i takt med att vi säkrar vår livsmiljö.

En rättvis klimatomställning med jämlika förutsättningar för ett gott liv är beroende av en stark och generell välfärd med goda villkor, tillgängliga bostäder och en utbyggd kollektivtrafik, kompetensutveckling och ekonomisk trygghet. Faktorer som är avgörande för att människor ska känna tillit och trygghet i omställningen. Men för att få bred acceptans krävs det även att åtgärderna uppfattas som effektiva och rättvisa.

Industrietableringar har blivit en viktig del av klimatomställning i Sverige. Omställningen handlar i stor utsträckning om att elektrifiera processer och produkter som leder till en hög efterfrågan på el. I Sverige har vi ett näst intill fossilfritt elsystem vilket har gjort att många verksamheter har sett Sverige som ett land för investeringar och etableringar kopplade till en grön industri. Resultatet av detta innebär många nya jobb inom flera sektorer. Men i takt med att investeringarna realiserats kommer efterfrågan på el att kraftigt öka och mer produktion behöver komma på plats.

En utbyggd vindkraft är avgörande för att nå den stora efterfrågan på el. Men många kommuner avslår ansökningar om etablering av vindkraft. År 2021 avslogs 78 procent av tillståndsansökningarna. En stor anledning till avslag är att kommunens invånare är negativa till vindkraften. Det är viktigt att skyndsamt få en ersättningsmodell på plats som medverkar till en folklig acceptans för att stärka kommunernas incitament att bevilja vindkraftsetableringarna.

I takt med att stora industriinvesteringar och etableringar ökar, ökar kommunernas behov av investeringar i transporter, bostäder, infrastruktur och välfärd. Detta innebär ett högre tryck på kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) uppger att de sammantagna klimatanpassningsåtgärderna kommer kosta upp emot flera hundratals miljarder kronor. Att staten är med och delar risken för den gröna omställningen är avgörande. Anslagen till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) viktiga arbete med att stötta kommunernas arbete med klimatanpassning behöver öka.

I dag ligger en stor del av ansvaret för klimatanpassningar på kommunerna vilket riskerar att tränga undan resurser från deras kärnuppdrag. Samtidigt pressas redan en stor del av kommunernas verksamheter av omfattande neddragningar och en låg bemanning. Pressen kommer dessutom öka när temperaturen stiger och behoven av mer personal inom bland annat vård och omsorg och i räddningstjänsten kommer att öka.

Satsningar som klimatklivet är därtill centrala för att kommuner och näringsliv ska kunna investera i den fossilfria teknik som omställning kräver. Investeringsstödet bidrar till elektrifiering, självförsörjning inom energi, livsmedel och material samt stärker konkurrenskraften i svenska företag. Det kan till exempel handla om laddplatser för tunga fordon, produktion av biogas till biogödsel eller en ökad cirkularitet av plast och textilier.

Ett annat exempel på satsningar som har varit av betydelse för kommunernas omställning är stadsmiljöavtalen. De har bidragit till att kommunerna har behövt styra mot systemlösningar för att få till ett mer koldioxidneutralt infrastruktur- och transportsystem. I flera kommuner har medel använts till laddinfrastruktur för elbussar och i till exempel Skellefteå har det byggts en ny bro över älven samt nya gång- och cykelvägar till Bergsbyns industriområde.

Betydelsen av att jobba lokalt och regionalt med klimatomställningen är stor. Även om målsättningen är nationell så finns behov av lokala strategier för att nå målen. Kreativa lösningar kopplade till en rättvis klimatomställning och måluppfyllnad kommer bäst på plats sett utifrån lokala och regionala behov. Men för att identifiera dessa lösningar krävs en plattform för dialog. Här kan LO-distrikten spela en central roll för att skapa förståelse och engagemang i klimatfrågan.

Men ett ökat engagemang förutsätter stärkt kompetens hos LO-förbundens förtroendevalda och anställda. Detta bör ske genom tvärfackliga utbildningar som belyser vikten av varför en omställning krävs samt varför fackförbunden måste vara del i att utveckla den politik som behövs för att omställningen ska leda till en rättvis resursfördelning. En ökad kompetens är även en förutsättning för att förtroendevalda ska kunna driva anpassning och omställning på arbetsplatserna och i politiken.

Klimatomställningen innebär och kommer innebära stora förändringar på de flesta svenska arbetsplatser. Det handlar om verksamheter som måste ställa om, men även anpassa sig efter de klimatförändringar som sker. Det innebär att jobb och arbetsliv förändras.

Ett väl fungerande förändringsarbete är centralt för att utveckla och förbättra arbetsmiljön för arbetstagarna på svensk arbetsmarknad. Redan i dag finns ett flertal verktyg för att jobba med förändring som sker på arbetsplatsen. Det handlar till exempel om medbestämmandelagen, arbetsmiljölagen och kompetensutvecklingsavtal. Dessa kommer vara centrala i det fackliga arbetet med klimatomställningen. Men det som skiljer klimatomställningen från tidigare strukturomvandlingar på svensk arbetsmarknad är tidsperspektivet. Tiden är knapp och omställningen måste ske i princip samtidigt på de flesta platser runt om i Sverige.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO under kongressperioden verkar för att utveckla LO-distriktens roll för att skapa tvärfackligt engagemang och inflytande i lokala och regionala frågor av betydelse för rättvis klimatomställning,
- 02 att LO under kongressperioden utvecklar tillämpliga tvärfackliga utbildningar för förtroendevalda och fackligt anställda i syfte att stärka lokalt och regionalt tvärfackligt engagemang i frågor av betydelse för rättvis klimatomställning (behandlas under dagordningspunkt 13.e),
- 03 att LO verkar för nationell resurstilldelning och nationella styrmedel, för att stärka kommuners och regioners insatser för klimatanpassning och klimatomställning,

- 04 att LO verkar för riktade nationella ekonomiska medel till kommuner och regioner med betydande etableringar och investeringar i syfte att stärka kommuners och regioners kapacitet att möta ökade behov inom välfärd, infrastruktur, kollektivtrafik och bostadsförsörjning samt
- 05 att LO verkar för ekonomiska ersättningsmodeller för att medverka till lokal och regional folklig acceptans samt stärka kommuners incitament att bevilja vindkraftsetableringar.

15.47

Höj ambitionerna, sänk utsläppen

Handelsanställdas förbund

En era av global kokning har inletts. Så sa FN:s generalsekreterare när han kommenterade att juli månad 2023 var den varmaste månaden som någonsin uppmäts. Samtidigt rasade skogsbränder i Europa, Kanada och Nordafrika. I Italien avled asfaltsläggare på grund av hetan, liksom brandmän i Algeriet. Scenarier som kommer bli allt vanligare när den globala uppvärmningen fortsätter.

Även i Sverige märks klimatförändringarna. I början av 2023 slog översvämningar kopplade till snösmältningen ut samhällen i både Norrbotten och Småland. I maj och juni var det rekordvarmt och torkan förstörde stora delar av den planerade skörden. I juli och augusti regnade det i stället mer än någonsin och ovädret Hans förde med sig översvämningar, jordskred och förstörelse för miljontals kronor. Många hushåll pressades av inflationen och de stigande matpriserna som denna gång var en följd av Rysslands krig mot Ukraina och höga energipriser. Dock ökar risken för liknande prischocker i framtiden när matproduktionen hotas av allt fler extremväder, torka och översvämningar. De som kommer drabbas hårdast är vanliga arbetare.

Det är tydligare än någonsin att läget är akut. Utsläppen måste snabbt minska och upphöra för att bromsa de skadliga klimatförändringarna.

Men i stället för att öka takten i omställningen så gör den svenska regeringen det motsatta. För första gången på 20 år ökar utsläppen till följd av politiska beslut och regeringen är på god väg att urvattna de svenska klimatmålen. Det riskerar att få allvarliga konsekvenser för Sveriges omställning och för LO-förbundens medlemmar. När Sverige sänker ambitionerna riskerar jobb och investeringar att hamna i andra länder. Om fler länder gör som Sverige kommer omställningen att misslyckas globalt.

Det bästa för svenska arbetare och företag är att Sverige ligger i framkant av omställningen. Det är rätt, eftersom vi har goda möjligheter att ställa om, och därmed en skyldighet att gå före. Men det är också smart, eftersom det innebär att vi blir först med att utveckla framtidens lösningar. Klimatmålen bör därför inte vattnas ur – de bör skärpas. Klimatexperter menar att Sverige behöver nå nollutsläpp en bra bit före 2045 om vi ska göra vår del för att få ner de globala utsläppen. Därför bör LO verka för att de branscher som organiserats av medlemsförbunden når utsläpp nära noll till år 2035, samt att både Sverige och EU höjer ambitionerna med samma målsättning.

Men det räcker inte att omställningen är snabb. Den måste också vara rättvis så att de som släpper ut mest tar störst ansvar och att vanligt folk får stöd. Det är rätt i sak och helt avgörande för att skapa folklig acceptans. Det är dock ett ansvar som inte kan läggas enbart

på miljö- och klimatpolitiken i sig. Det kräver en bred politisk agenda som innehåller allt från omfördelning och välfärd till arbetsmarknadspolitik och satsningar på fossilfria transporter. Därför bör LO tillsammans med förbunden ta fram ett program för hela samhällets omställning till nollutsläpp och ökad rättvisa för LO-förbundens medlemmar i alla delar av livet, inte bara kopplat till näringslivets omställning.

Än finns både hopp och möjlighet att vända utvecklingen. Att misslyckas med att hejda klimatförändringarna är inte ett alternativ. Därför behöver ambitionerna höjas för både takten i omställningen och för rättviseskapande reformer.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att Sverige och de branscher som medlemsförbunden organiserar ställs om och når utsläpp nära noll senast 2035,
- 02 att LO verkar för att Sverige och EU höjer ambitionerna med målsättningen att nå utsläpp nära noll till 2035,
- 03 att LO tar fram ett program för hur hela samhället ska ställa om till nollutsläpp och ökad rättvisa för LO-förbundens medlemmar samt
- 04 att LO opinionsbildar kraftigt och proaktivt för en snabb och rättvis klimatomställning.

15.48

En modern skogspolitik för hållbart skogsbruk och sysselsättning

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Våra skogar ska räcka till mycket, råvara till näringsverksamheten i trä- och pappersindustrin, kolsänka för att rädda klimatet och slå vakt om den biologiska mångfalden. Vilket leder till att vi måste balansera klimatmål med avverkningsmål.

LO behöver ta ledningen i en omställning av skogsbruket. Skogspolitikerna är för viktig för oss för att låta andra bestämma över den.

Skogen med dess problematik och möjligheter är en bra utgångspunkt för en diskussion kring livsavgörande frågor som berör så väl människor som natur. Frågan är hur skogen kan räcka till och vara hållbar på samma gång? Klarar skogen inbindningen av koldioxid, leverera mer råvara och den biologiska mångfalden? Det finns lösningar.

Svenskt skogsbruk har under hela 1900-talet genererat mycket välfärd och arbetstillfällen till vårt land. Men likt många andra industrier som nu lär av tidigare misstag och ställer om så behöver skogsbrukets metoder omprövas. Låt oss säga som det är – det nuvarande svenska skogsbruket och den skogspolitik som bedrivs i dag är inte hållbar.

Klimatkrisen och krisen för den biologiska mångfalden är nu så långtgående att de hotar vår vällevnad också på kort sikt. I Sverige är det nödvändigt med en omläggning av skogsbruket för att nå klimatmålen och öka den biologiska mångfalden. Men också för att skapa ett mer ekonomiskt hållbart skogsbruk som skapar bättre förutsättningar för både löntagare och skogsägare.

Biologisk mångfald och klimatfrågorna måste vara överordnade det industriella skogsbruket. Det finns i dag alternativ till rådande skogsbruk. Plockhuggningsteknik, luckhuggning, skärmskogsbruk är alternativ och används framgångsrikt redan i dag på flera håll, både i Sverige och på kontinenten.

Skogen behöver vara och kan vara en del av lösningen på den globala uppvärmningen

om den används som kolsänka till fullo. Skogen kan vara en räddare för klimatet. Vi måste skydda mer skog och låta skog stå kvar och växa till sig så att avverkningen skjuts upp. I stället för kortsiktiga vinstintressen så får vi ut mer av skogen som användbar råvara av högre kvalitet. Genom att producera högvärdiga träprodukter av äldre och kraftigare träd som fått växa längre, exempelvis för byggande i trä, kommer det att kunna generera både högre virkespriser och produkter med högre förädlingsvärde och skapa nya mer långsiktigt varaktiga arbetstillfällen och företag.

Att öka och bibehålla biologiska system för att gynna mångfalden leder till mer bindning av koldioxid. Kolupptaget kan öka samtidigt som utrotningshotade arter räddas. Kalhyggen släpper ut koldioxid i upp till 30 år. IPCC säger att vi måste halvera utsläppen till 2030 och att utsläppen måste vara noll till 2050. Skogen är enastående som upptagare av koldioxid och koldioxidinlagring. Den är en av de snabbaste vägarna för att nå uppsatta klimatmål.

Det går att kombinera ett lönsamt skogsbruk med tillräcklig råvara för hållbara produkter, trävaror till byggande, till förpackningar som alla kan ersätta fossila material.

Det finns i dag en dragkamp mellan naturvärden och ekonomiska värden, (läs skogsindustrin). Ofta sätts dessa i motsatsställning. Men med ett samhällligt helhetsperspektiv så är det mest lönsamma om skogsbruket förenar de båda. Sysselsättningen hotas inte av kontinuitetsskog och hyggesfria skötselmetoder. Fler arbetstillfällen skapas med att vi ökar förädlingen av skogsråvaran. Vi ska vara ärliga och säga att en del av skogs- och pappersindustrin behöver ställas om. Skogen behöver vara och kan vara en del av lösningen på den globala uppvärmningen om den används som kolsänka.

Lönsamheten i det svenska skogsbruket har minskat successivt sedan 1990-talet och antalet arbetstillfällen har minskat med runt 10 procent mellan 2010 och 2020. En stor andel av arbetstillfällena utgörs av migrantarbetare som enbart kommer till Sverige för att arbeta över sommaren med röjning och plantering enligt hyggesbrukets metoder, med låg facklig organisering och stor utsatthet.

Det är felaktigt att ställa ett aktivt skogsbruk och arbetstillfällen mot kolinlagring och levande skogar. En återgång till mer rimliga avverkningsnivåer likt tidigare decennier och skonsammare avverkningsmetoder skulle möjliggöra båda, och garantera ett större välstånd och arbetstillfällen på sikt samt lägga grunden för ett svenskt skogsbruk som vore hållbart på riktigt och över tid.

LO ska stå för en vetenskapligt baserad politik och verka för att den svenska skogen på riktigt får en central och långsiktigt hållbar roll i den svenska klimatomställningen.

Låt oss därför låta LO bli ledande i skogspolitiken. Endast då kan vi slå vakt om våra och samhällets intressen – lokalt, nationellt och globalt.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01** att LO verkar för att skogspolitiken förändras till att genom tydligare reglering och ekonomiska incitament driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett hållbart skogsbruk,
- 02** att LO verkar för att skogsägare som genom ändrade skogsbruksmetoder eller genom att sätta av mark i klimareservat ska uppbära en ersättning baserad på den mängd kol som lagras in i deras marker,
- 03** att LO verkar för att Sverige upprättar ett nationellt mål för kolsänkan i skog och mark

för att nå de svenska klimatmålen samt kraven i EUs klimatlagstiftning för koldioxidupptag i skog och mark (LULUCF),

- 04 att LO verkar för att Sveaskog går före i omställningsarbetet. Sveaskog bör i sin verksamhet ta större hänsyn till biologisk mångfald och kolsänkan i den svenska skogen, till exempel genom att iaktta högre avverkningssåldrar. För att kunna genomföra sådana åtgärder bör avkastningskravet på Sveaskog sänkas samt
- 05 att LO verkar för en ny skogsvårdslag som på ett bättre sätt än i dag balanserar ett aktivt skogsbruk, skogens roll som kolsänka och miljömålen för biologisk mångfald.

15.49

Klimatomställningen är en facklig fråga

Handelsanställdas förbund

Förändringarna av jordens miljö och klimat är det allvarligaste hotet som både mänskligheten och livet på jorden som vi känner det, har ställts inför. Ingen kan blunda eller titta bort – det är vår gemensamma framtid det handlar om. Därför är det självklart en fråga för oss som fackförbund att engagera oss i.

Det finns fler anledningar än den rent existentiella. Det är även en fråga om jämlikhet och rättvisa. För vi vet att de som riskerar att drabbas hårdast av klimatförändringarna är de som redan i dag har minst resurser. När matpriserna stiger till följd av att livsmedelsproduktionen hotas, när bostäder och arbetsplatser drabbas av extremväder och konkurrensen om knappa resurser i världen hårdnar är det vanliga arbetare som hamnar i kläm medan de välbeställda som vanligt kan betala sig fria.

Utformningen och genomförandet av klimatomställningen är också en viktig facklig fråga. Den gröna omställningen av samhället är en av de största strukturomvandlingar vi tagit oss an och den kommer ha långtgående effekter på företagets verksamheter och därmed på arbetsmarknaden. Självklart ska fackföreningsrörelsen vara med och forma denna omställning så att den sker på ett rättvist sätt där ingen lämnas efter och där arbetstagarna är med och utövar inflytande. Det kräver insatser för att arbetstagarnas rätt till medbestämmande ska iakttas, goda möjligheter till kompetensutveckling och starka system för omställning och trygghet.

På ett sätt är alltså det fackliga arbetet med klimatomställningen likt arbetet med vilken strukturomvandling som helst. Samtidigt innebär det en ny ingång i fackligt engagemang och nya möjligheter att locka fler att bli aktiva medlemmar och förtroendevalda. När Handels medlemmar fick svara på frågan om de skulle kunna tänka sig att engagera sig på sin arbetsplats för att minska dess miljö- och klimatpåverkan svarade fler än fyra av tio ja. Fackligt klimatarbete kan alltså innebära en möjlighet att ytterligare vitalisera fackföreningsrörelsen.

För att göra detta bör fackligt arbete för grön omställning genomsyra alla delar av vår verksamhet. Det är inte en fråga att jobba med vid sidan av, utan mitt i vårt fackliga uppdrag. För att göra detta tydligt för fler och ge rätt verktyg och förutsättningar att jobba med klimatarbete lokalt på arbetsplatserna bör fackligt perspektiv på klimatförändringarna och kunskap om hur man påverkar sin arbetsplats och företag att bli mer hållbart bli en del av de tvärfackliga utbildningar som anordnas i LOs regi.

Att driva på klimatomställningen och se till att svenska verksamheter är först med att utveckla framtidens lösningar ligger dessutom i både fackets och företagets intresse. Därför

bör LO också undersöka om och hur arbetsmarknadens parter ytterligare kan bidra till ökad takt i den gröna omställningen. Dels genom att ta initiativ till gemensamma diskussioner med arbetsgivarorganisationerna, dels genom att iakttä krav kopplade till den gröna omställningen inför LO-samordningen i kommande avtalsrörelser. Detta arbete görs givetvis tillsammans med och genom samordning av LO-förbunden.

Som fackförbund är vi vana vid tuffa förhandlingar och kompromisser. Men det går inte att förhandla eller kompromissa med planeten om dess gränser. Därför ska vi använda vår styrka till att driva på och forma den gröna omställningen så att vi går en ljusare, mer rättvis och jämlik framtid till mötes.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att fackligt perspektiv på klimatförändringarna och kunskap om hur man påverkar sin arbetsplats och företag att bli mer hållbart blir en del av tvärfackliga utbildningar i LOs regi (behandlas under dagordningspunkt 13.e),
- 02 att gemensamma krav för att förbättra arbetstagares och näringslivets omställningsförmåga kopplat till den gröna omställningen iakttas inför LO-samordningen kommande avtalsrörelser (behandlas under dagordningspunkt 14.a) samt
- 03 att LO tar initiativ till gemensamma diskussioner med arbetsgivarorganisationerna om hur arbetsmarknadens parter kan bidra till och öka takten i samhällets gröna omställning.

15.50

En rättvis klimatpolitik som gör det som krävs och fungerar i hela landet

Byggnadsarbetareförbundet region Väst

Vi befinner oss vid en kritisk brytpunkt. Klimatförändringarna blir alltmer påtagliga. Hur vi agerar nu och under det närmaste decenniet avgör om vi lyckas begränsa jordens uppvärmning till 1,5–2 grader. Det räcker inte längre med begränsade justeringar av rådande politik. Det som krävs är genomgripande reformer och storskaliga investeringar i ett klimativänligt samhälle.

Det hoppfulla är att omställningen inletts på allvar. Förnybar energi har blivit dramatiskt billigare. Omställningen handlar inte längre enbart om klimatet, utan också om arbetstillfällena och ekonomisk konkurrenskraft. Den gröna strukturuomvandlingen måste dock genomföras i en tid präglad av växande ojämlikhet och reaktionära krafter. Det här är grunden för den klimatförnekelse som fått allt starkare fotfäste. Etablerade partier kastar långsiktig politik överbord och försöker i stället vinna väljare med orealistiska löften.

Det är arbetarrörelsens uppgift att utforma en rättvis klimatpolitik som både gör det som krävs för att nå de svenska klimatmålen och som fungerar i hela landet. Sverige behöver en grön ny giv: en storsatsning på den gröna omställningen som bryter trenden av ökande klyftor genom investeringar och omfördelningspolitik.

Vid S-kongressen 2021 tog vår samverkanspart S ett viktigt kliv framåt. Vi beslöt oss för att lånefinansiera strategisk infrastruktur med stor klimatnytta. Vi konstaterade nyktert att det kommer att krävas stora klimatpolitiska åtgärder. Vi enades om att investeringstakten skulle öka kraftigt, omgående och under kommande årtionde. Vi slog fast att skogspolitiken skulle balansera behoven av aktivt brukande, kolsänka och biologisk mångfald. Och vi

var eniga om vikten av att omställningen måste göras på ett rättvist sätt, som inte lämnar någon efter, där kostnader och nyttor fördelas solidariskt.

Men låt oss säga som det är. Vi har inte investerat tillräckligt för att nå klimatmålen eller utjämnat de klyftor som skapar motstånd mot klimatpolitiken. Alla hänger inte med. Trenden för kolsänkan och den biologiska mångfalden i den svenska skogen är alltså negativ. Inte heller det partis politik som vi samverkar med, har varit tillräcklig. Därför krävs mycket ny politik, inte minst för att göra omställningen mer rättvis. Om detta råder en bred samsyn. För att kunna leda Sverige till klimatmålen måste arbetarrörelsen ompröva sin syn på tre avgörande reformområden och här behöver LO trycka på.

En svensk statlig investeringsbank

För det första krävs en ekonomisk politik och verktyg som gör det möjligt att kraftigt öka investeringstakten och därmed investeringarna som andel av BNP i hållbar infrastruktur, energieffektivisering, förnybar energi, elektrifiering och hushållens omställning. En avgörande reform för att lyckas är att inrätta en svensk statlig investeringsbank som kan mobilisera det offentliga och privata kapital som krävs och gemensamt dela på kostnaderna. En statlig investeringsbank vore ett kostnadseffektivt verktyg för att öka investeringstakten i exempelvis klimatsmarta bostäder, laddstolpar, energieffektiviseringsåtgärder i bostadsbeståndet och industrilokaler, bioraffinaderier, batterifabriker och infrastruktur för koldioxidavskiljning och lagring. En statlig investeringsbank kan också användas för att sänka kostnaderna för enskilda medborgare att investera i elbil, energieffektivisering eller förnybar energi.

Detta är särskilt viktigt när räntehöjningar ökar investeringskostnader och sänker köpkraften. En offentlig investeringsledd omställning där det offentliga skapar förutsättningar för företag och hushåll är avgörande för en rättvis omställning som fungerar i hela landet (Anderson, Kevin, John F. Broderick, and Isak Stoddard (2020). *A factor of two: how the mitigation plans of 'climate progressive' nations fall far short of Paris-compliant pathways*, Climate Policy, 2020).

Ett slutår för fossila bränslen

För det andra måste vi sätta stopp för det fossila. Det är till stor del förbränningen av fossila bränslen som driver klimatförändringarna och det är oundvikligt att sluta nyttja fossila bränslen. Frågan är inte om utan när vi ska frigöra oss från vårt fossilberoende. För att nå Parisavtalet skulle världens utvecklade länder (OECD) behöva nå klimatneutralitet under 2030-talet, för att lämna tillräckligt med utrymme för världens utvecklingsländer att ställa om till 2050. Det svenska klimatmålet att nå klimatneutralitet senast år 2045 förhandlades innan Parisavtalet antogs och skulle egentligen behöva ses över i ljuset av detta. EUs klimatmål att nå klimatneutralitet senast år 2050 är också otillräckligt i ett internationellt perspektiv, varför målet utformats för att EU ska bli klimatneutralt senast år 2050. Regler och insatser som kan tidigarelägga omställningen och få ned utsläppen till år 2040 är därför nödvändiga och kommer enligt EUs klimatråd också öka rättvisan i hur bördorna för klimatförändringarna och omställningen fördelas. (European Scientific Advisory Board on Climate Change (2023). *Scientific advice for the determination of an EU wide 2040 climate target and a greenhouse budget for 2030–2040*).

Det mest effektiva styrmedlet för att uppnå ett slut på användningen av fossila bräns-

len är ett slutår för försäljningen på EU-nivå. Vi föreslår därför att ett stoppdatum införs senast 2040 på nationell nivå och EU-nivå, i enlighet med den statliga utredning som redan genomförts (SOU 2021:48 (2021). *I en värld som ställer om – Sverige utan fossila drivmedel 2040*).

Genom ett nationellt slutår har Sverige möjligheten att påverka EU till ytterligare skärpningar. EU ska under 2025 enas om ett nytt klimatmål på unionsnivå för 2040 och ett ambitiöst svenskt mål för stopp av fossila bränslen har då möjlighet att påverka EUs ambition. När EUs ambitioner höjs förbättras även Sveriges förutsättningar att nå den föreslagna utfasningen 2040 och stärker Sveriges möjlighet att nå det nationella klimatmålet 2045.

En ny moderniserad svensk skogspolitik

För det tredje behöver arbetarrörelsens skogspolitik omprövas. Mellan 2017 och 2021 minskade den svenska skogens tillväxt med mer än 80 procent. Under samma femårsperiod har avverkningarna ökat med 19 procent. Den svenska skogen pressas hårt, och kolsänkan och den biologiska mångfalden minskar (mellan 2017 och 2021 minskade tillväxten från 33,5 miljoner skogskubikmeter inlagrade kubikmeter till 5,9 miljoner skogskubikmeter 2021 mer än 80 procent). Under samma femårsperiod har avverkningarna ökat med 15,4 miljoner skogskubikmeter per år (motsvarande 19 procent).

Samtidigt har EUs skärpta klimatlagstiftning Fit for 55 sedan år 2023 ökat kraven på kolinlagring i Sverige för att uppnå EUs klimatmål. Den svenska skogspolitiken med utgångspunkt i frihet under ansvar har nått vägs ände och den kommer inte att vara tillräcklig för att nå Sveriges eller EUs klimatmål. Det krävs en ny moderniserad skogspolitik där det offentliga tar ett större ansvar för att med ekonomiska stöd och tydligare regler driva på en omställning av det svenska skogsbruket som i närtid ökar kolsänkan och stärker den biologiska mångfalden. Exempelvis genom sänkta avkastningskrav för Sveaskog och genom att utge ersättning till skogsägare för inlagring av kol i deras skogar.

Sammanfattningsvis

Dessa föreslagna åtgärder ersätter inte behovet av andra genomgripande och kompletterande reformer och satsningar för en rättvis klimatomställning som fungerar i hela landet. Men de utgör nödvändiga omprövningar för att skapa de grundläggande förutsättningarna för att nå Sveriges och EUs klimatmål.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att en statlig grön investeringsbank etableras för att tillhandahålla billigt och långsiktigt kapital för offentliga och privata investeringar i klimatomställningen,
- 02 att LO verkar för ett slutår för försäljning av fossila bränslen i Sverige och EU senast år 2040 samt
- 03 att LO verkar för att genom sänkta avkastningskrav för Sveaskog och ekonomiska incitament för privata skogsägare driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett skogsbruk som säkrar den biologiska mångfalden och stärker kolsänkan i skog och mark.

Utlåtande motionerna 15.46 (att-sats 1, 3, 4, 5), 15.47 och 15.48, 15.49 (att-sats 3) samt 15.50

15.46

- 01 att** LO under kongressperioden verkar för att utveckla LO-distriktens roll för att skapa tvärfackligt engagemang och inflytande i lokala och regionala frågor av betydelse för rättvis klimatomställning,
- 03 att** LO verkar för nationell resurstilldelning och nationella styrmedel, för att stärka kommuners och regioners insatser för klimatanpassning och klimatomställning,
- 04 att** LO verkar för riktade nationella ekonomiska medel till kommuner och regioner med betydande etableringar och investeringar i syfte att stärka kommuners och regioners kapacitet att möta ökade behov inom välfärd, infrastruktur, kollektivtrafik och bostadsförsörjning samt
- 05 att** LO verkar för ekonomiska ersättningsmodeller för att medverka till lokal och regional folklig acceptans samt stärka kommuners incitament att bevilja vindkraftsetableringar.

15.47

- 01 att** LO verkar för att Sverige och de branscher som medlemsförbunden organiserar ställs om och når utsläpp nära noll senast 2035,
- 02 att** LO verkar för att Sverige och EU höjer ambitionerna med målsättningen att nå utsläpp nära noll till 2035,
- 03 att** LO tar fram ett program för hur hela samhället ska ställa om till nollutsläpp och ökad rättvisa för LO-förbundens medlemmar samt
- 04 att** LO opinionsbildar kraftigt och proaktivt för en snabb och rättvis klimatomställning.

15.48

- 01 att** LO verkar för att skogspolitiken förändras till att genom tydligare reglering och ekonomiska incitament driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett hållbart skogsbruk,
- 02 att** LO verkar för att skogsägare som genom ändrade skogsbruksmetoder eller genom att sätta av mark i klimatreservat ska uppbära en ersättning baserad på den mängd kol som lagras in i deras marker,
- 03 att** LO verkar för att Sverige upprättar ett nationellt mål för kolsänkan i skog och mark för att nå de svenska klimatmålen samt kraven i EUs klimatlagstiftning för koldioxidupptag i skog och mark (LULUCF),
- 04 att** LO verkar för att Sveaskog går före i omställningsarbetet. Sveaskog bör i sin verksamhet ta större hänsyn till biologisk mångfald och kolsänkan i den svenska skogen, till exempel genom att iaktta högre avverkningsåldrar. För att kunna genomföra sådana åtgärder bör avkastningskravet på Sveaskog sänkas samt
- 05 att** LO verkar för en ny skogsvårdslag som på ett bättre sätt än i dag balanserar ett aktivt skogsbruk, skogens roll som kolsänka och miljömålen för biologisk mångfald.

15.49

- 03 att** LO tar initiativ till gemensamma diskussioner med arbetsgivarorganisationerna om hur arbetsmarknadens parter kan bidra till och öka takten i samhällets gröna omställning.

15.50

- 01 *att* LO verkar för att en statlig grön investeringsbank etableras för att tillhandahålla billigt och långsiktigt kapital för offentliga och privata investeringar i klimatomställningen,
- 02 *att* LO verkar för ett slutår för försäljning av fossila bränslen i Sverige och EU senast år 2040 samt
- 03 *att* LO verkar för att genom sänkta avkastningskrav för Sveaskog och ekonomiska incitament för privata skogsägare driva på och stödja skogsindustrins omställning till ett skogsbruk som säkrar den biologiska mångfalden och stärker kolsänkan i skog och mark.

Den omställning av samhället som behövs för att bromsa klimatförändringarna har redan börjat, men blir alltmer akut och takten behöver öka. Motionerna tar upp angelägna frågor kopplade till behovet av en snabb och rättvis klimatomställning som genomförs på ett sätt som ger fackligt inflytande och som skapar acceptans för omställningen.

Statliga investeringar i klimatomställningen

Många kommuner och regioner står inför ökade utgifter till följd av klimatförändringarna. Det handlar både om kostnader för att förebygga och säkra samhällena från konsekvenserna av ett förändrat klimat och om stora investeringskostnader i offentlig service och infrastruktur för att möta en kraftig inflyttning där de nya hållbara jobben växer.

Att minska utsläppen av växthusgaser är avgörande för att begränsa de enorma kostnader som ett förändrat klimat innebär. Men, även en global temperaturökning inom Parisavtalets ramar kommer att leda till extrema väderfenomen. För Sverige handlar det framför allt om ökad nederbörd med risk för översvämningar men vi får också förbereda oss för kraftiga värmeböljor. Då våra samhällen är byggda för en annan typ av klimat krävs det omfattande investeringar för att skydda människor och samhällen från de extremväderfenomen som kommer att bli vanligare.

Kommuner och regioner har redan i dag en tuff ekonomisk situation. Utan statligt stöd blir det svårt att genomföra de nödvändiga klimatanpassningsåtgärderna utan att det skulle påverka dess reguljära verksamhet inom bland annat vård, skola och omsorg.

Vissa kommuner och regioner står inför större utmaningar än andra utan att för den skull bära ett större ansvar för klimatförändringarna än andra delar av landet. Av solidariska skäl är det därför rimligt att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för att finansiera åtgärder som förebygger skador orsakade av klimatförändringarna.

På liknande sätt förhåller det sig med utbyggnaden av de nya hållbara jobben. Många av dem uppstår i områden där befolkningsökningen förväntas bli markant men där skatteunderlaget ännu inte finns för att finansiera offentliga investeringar. Framväxten av hållbara jobb är samtidigt något hela Sverige kan dra nytta av då det innebär att vi kan minska våra nationella utsläpp av växthusgaser i enlighet med vårt åtagande i Parisavtalet.

Det finns alltså ett stort behov av statliga investeringar i klimatomställningen och statligt stöd till kommuner och regioner. LOs styrelse tycker dock inte att det i nuläget går att fastslå att en statlig investeringsbank är den bästa formen för att kanalisera detta stöd.

Lokalt inflytande och acceptans

Många av detaljerna kring dessa strukturomvandlingar kommer att beslutas om på lokal och regional nivå. De kommer inte minst att beröra LO-förbundens medlemmar på såväl arbetsplatser som i deras lokala livsmiljö.

För att säkerställa att omställningen blir rättvis är inflytande och delaktighet i beslutsprocesserna nödvändigt. LO-distrikten spelar i dessa fall en viktig roll genom sin tvärfackliga organisering. LOs styrelse delar därför motionärens uppfattning att LO-distriktens roll ska utvecklas för att möta detta behov.

Sverige behöver snabbt mer el. Det är en förutsättning för att nå målet om en fossilfri välfärdsstat. Vindkraft är ett billigt och klimatsmart sätt att säkra tillräckligt snabb utbyggnad av fossilfri el. Samtidigt bromsas utbyggnaden då många förslag på vindkraftsparker stöter på motstånd, inte minst från kommuner. LOs styrelse delar uppfattningen att det krävs ekonomiska ersättningsmodeller för att få lokal och regional acceptans vilket i sin tur är en förutsättning för kommuners förmåga att godkänna utbyggnaden av vindkraft.

Nya målsättningar för klimatpolitiken

FNs klimatpanel IPCC har slagit fast att det pågår en global temperaturstegring och att denna kan förklaras av de ökade utsläpp av växthusgaser som människan bär ansvar för.

För att hejda denna utveckling står nästan alla världens länder bakom Parisavtalets mål att hålla sig så långt under två grader som möjligt med ambitionen att inte överstiga 1,5 grader. Detta förutsätter global klimatneutralitet vid mitten av detta århundrade.

I en global jämförelse har Sverige ett ambitiöst mål. Sverige ska nå netto-nollutsläpp senast 2045 för att därefter ha negativa utsläpp. Jämfört med många industrialiserade länder är våra territoriella utsläpp per capita dessutom låga redan i dag.

Detta får inte tas som intäkt för att avstå från åtgärder eller sänka våra ambitioner. Ska Parisavtalet bli verklighet så måste utsläppen globalt per person understiga ett ton koldioxidekvivalent per år. Sverige ligger ännu långt däröver och måste ta ansvar för sin minskningsandel. Genom att ligga i framkant, som vi också gör, kan vi dessutom bidra till att sprida kunskap om tillvägagångssätt samt utveckla nya konkurrenskraftiga varor, tjänster och teknik för export vilket är till gagn för vår ekonomi.

Den stora nationella utmaningen nu är att regeringen och riksdagsmajoriteten inte tar Sveriges klimatpolitiska ramverk på allvar utan för en politik som ökar utsläppen.

Men även om vi gör vår del i Sverige så nås inte målet med mindre än att övriga länder, och då inte minst USA och Kina, drastiskt minskar sina utsläpp. LOs styrelse är av uppfattningen att det inte finns någon anledning att fördröja minskningen av våra växthusgasutsläpp. Klimatneutralitet är framtiden och ju snabbare det kan nås desto bättre men det måste ske i en takt som också är ekonomiskt och socialt hållbar. Riksdagens partier, förutom SD, har beslutat om en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk för klimatneutralitet senast 2045 och LOs styrelse står bakom de överväganden som det beslutet vilar på.

Det råder alltså ingen tvekan om behovet av att minska våra utsläpp och bli klimatneutrala, den stora utmaningen är att göra det så att det vinner acceptans. I förlängningen är fördelarna uppenbara, en klimatneutral värld ger människorna bättre levnadsvillkor, men på kort sikt innebär det en omfattande strukturomvandling. Förändringar kan ofta upplevas som obehagliga. Särskilt om man har svårt att se vad konsekvenserna blir för en själv och hur man kan påverka sin situation. Från fackligt håll har vi därför sedan länge ställt krav på en rättvis omställning. LO har på olika sätt nationellt och internationellt utvecklat förslag på åtgärder för en rättvis omställning. Nu deltar också LO aktivt i projektet Fairtrans där LOs ordförande sitter i rådet för dess politikutveckling. Syftet med Fairtrans är att underlätta för och påskynda en grundläggande omställning (transformation) till en rättvis fossilfri framtid. Genom samverkan mellan forskare och civilsamhället, framför allt stora folkrörelser, ska programmet skapa vetenskapligt underbyggda strategier och politiska ramverk för en snabb transformation för att säkerställa både social trygghet och klimatmål. Därför föreslår LOs styrelse att att-sats 3 i motion 15:47 avslås.

Då fackföreningsrörelsen har varit den tydligaste förespråkaren för en rättvis omställning är det inte minst viktigt att vi tar ansvar för att dessa perspektiv och förslag får genomslag i offentligheten. LOs styrelse delar därför motionärens uppfattning att LO ska opinionsbilda kraftigt och proaktivt för en snabb och rättvis klimatomställning.

En hållbar skogspolitik

Som motionärerna belyser blir skogspolitiken allt viktigare i takt med att klimatkrisen förvärras. Skogen spelar en viktig roll i klimatomställningen på flera sätt, till exempel genom att träbaserade produkter ersätter fossilbaserade produkter och genom att skogen fungerar som en kolsänka. I och med de många nyttor skogen bidrar med är den ett viktigt samhällsintresse. För att skogen ska användas på ett effektivt och långsiktigt hållbart sätt behövs en politik som hanterar de målkonflikter och realiserar de synergier som finns inom skogsbruket.

I LOs miljö- och klimatprogram har LO tagit ställning till att Sverige bör utveckla en stark och framgångsrik bioekonomi som ökar skogens förädlingsvärde. En förutsättning för en hållbar bioekonomi är ett hållbart uttag av bioresurser. Bioråvarorna behöver användas effektivt där de gör störst nytta. För att gynna de gröna näringarnas framtida produktionsförmåga behövs nya incitamentssystem som premierar hållbart brukande. För att svensk bioekonomi ska bibehålla och stärka sin långsiktiga konkurrenskraft behöver skogsråvarorna vara producerade på ett hållbart sätt. LOs styrelse ser därför att LO bör utveckla sin policy i skogsfrågor.

Motionärerna preciserar ett antal förändringar man vill se inom skogspolitiken. LOs styrelse anser att det är för tidigt att ta ställning till specifika politiska förslag kopplat till nyttjandet av skogen. Det behövs en fördjupad analys för att fastställa vilka åtgärder som leder till bäst balans i tillvaratagandet av skogens olika nyttor.

Klimatet en facklig fråga

De utsläpp av växthusgaser som människan orsakar är en konsekvens av vad vi producerar och hur vi producerar varor och tjänster. Därför kommer i princip alla arbetsplatser att på något sätt påverkas av de åtgärder som ska leda till netto-nollutsläpp av koldioxidekvivalent.

Samtidigt varierar utsläppen liksom omställningsbehoven från arbetsplats till arbetsplats varför det inte finns en lösning som passar för alla. En kolgruva behöver stänga ner men en bilsbil för hemtjänstpersonalen behöver bara bytas mot en fossilfri bil. Svensk arbetsmarknad och den svenska modellen är anpassad för denna typ av utmaningar. Här förhandlar fackföreningar och arbetsgivare från central till lokal nivå för att hitta de lösningar som passar bäst för arbetsmarknaden som helhet och för respektive arbetsplats.

När vi nu står inför den omfattande strukturomvandling som vägen mot netto-nollutsläpp innebär, är det naturligt att LO diskuterar med arbetsgivarorganisationerna om hur detta kan göras på ett sätt som tillgodoser våra intressen bäst.

Slutår för försäljning av fossila bränslen

Som motionärerna påpekar måste fossila bränslen fasas ut om vi ska klara klimatmålen. Ett slutår för försäljning av fossila bränslen sänder en tydlig signal om att vi menar allvar med klimatpolitiken och att investeringar i fossila bränslen måste upphöra. En övergång till fossilfria bränslen som kan produceras i Sverige gör oss också mindre beroende av odemokratiska stater och ökar vårt självbestämmande. LOs styrelse anser att 2040 är ett rimligt slutår för att vi ska kunna nå Sveriges och EUs klimatmål. Samtidigt ger det tillräcklig framförhållning för att människor ska kunna planera långsiktigt för omställningen, vilket är en viktig del i att göra

omställningen rättvis. Genomsnittsåldern på bilarna i den svenska bilparken är cirka tio år och medellivslängden för personbilar i Sverige är cirka 17 år. Det finns alltså tid att ställa om till bilar som går på fossilfria bränslen innan 2040.

LOs styrelse vill understryka att ett slutår för försäljning av fossila bränslen behöver kombineras med en kraftfull politik som säkerställer att alla har möjlighet att ställa om, oavsett var man bor eller hur mycket man tjänar. Detta innebär bland annat stöd och åtgärder för att ge fler råd att byta till en elbil eller annan fossilfri bil, stöd till konvertering av befintliga bilar till fossilfria bränslen och investeringar i en bättre och mer tillgänglig kollektivtrafik.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.46 (att-sats 1), 15.46 (att-sats 3), 15.46 (att-sats 4), 15.46 (att-sats 5), 15.47 (att-sats 4), 15.48 (att-sats 1), 15.49 (att-sats 3), 15.50 (att-sats 2) samt

att avslå motionerna 15.47 (att-sats 1), 15.47 (att-sats 2), 15.47 (att-sats 3), 15.48 (att-sats 2), 15.48 (att-sats 3), 15.48 (att-sats 4), 15.48 (att-sats 5), 15.50 (att-sats 1), 15.50 (att-sats 3).

15.f Näringspolitik

15.51

Befolkningsförsörjning och infrastruktur

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Under många år framöver kommer många och tunga industrietableringar ske runt om i vårt avlånga land. Då många av dessa kommer ske i regioner där det redan finns stort behov av en befolkningsökning på grund av en åldrande befolkning och stort behov av generationsväxlingar inom välfärdsjobben, uppstår stora bekymmer att klara befolkningsförsörjningen. En av de stora frågorna är hur vi ska klara boenden och hela infrastrukturen kring livsmiljöer i dessa områden?

Vi ser att byggbranschen går ned på grund av många faktorer: dåliga villkor och kreditgarantier för byggandet, höga materialkostnader och stigande räntor vilket medför att byggandet inte sker i den omfattning som behövs inför den stora befolkningsökning som väntas i norra Sverige.

För att klara dessa utmaningar behöver nationen Sverige se till att hela infrastrukturen med boende och livsmiljöer garanteras ekonomiskt, så att inte enskilda kommuner där etableringar sker får ta alla finansiella risker och garantier för hela den infrastruktur som krävs vid en stor etablering och detta under mycket kort tid.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsomvandling införs.

15.52

Befolkningsförsörjning och infrastruktur

Byggnadsarbetareförbundet region Norrbotten

Under många år framöver kommer många och tunga industrietableringar ske runt om i vårt avlånga land. Då många av dessa kommer ske i regioner där det redan finns stort behov av en befolkningsökning, på grund av en åldrande befolkning och stort behov av generationsväxlingar inom välfärdsjobben, uppstår stora bekymmer att klara befolkningsförsörjningen. En av de stora frågorna är hur vi ska klara boenden och hela infrastrukturen kring livsmiljöer i dessa områden.

Vi ser att byggbranschen går ner på grund av många faktorer såsom dåliga villkor och kreditgarantier för byggandet, höga materialkostnader och stigande räntor. Detta medför att byggandet inte sker i den omfattning som behövs inför den stora befolkningsökning som väntas i norra Sverige.

För att klara dessa utmaningar behöver nationen Sverige se till att hela infrastrukturen garanteras med boende, livsmiljöer och ekonomi. Enskilda kommuner, där etableringar sker, ska inte behöva ta alla finansiella risker och garantier för hela den infrastruktur som krävs vid en stor etablering och detta under mycket kort tid.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att verka för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsomvandling införs.

Utlåtande motionerna 15.51 och 15.52

15.51

o1 *att* LO verkar för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsomvandling införs.

15.52

o1 *att* verka för att statliga garantier för finansiering av regional samhällsomvandling införs.

Den svenska nyindustrialiseringen är en positiv utveckling för Sverige. Teknikföretagen uppskattar att hittills kända industrisatsningar kan komma att skapa runt 50 000 direkta och indirekta arbetstillfällen.

Men nyindustrialiseringen innebär också utmaningar, vilket motionerna belyser väl. Skellefteå kommun med omnejd kan ses som en första våg av ett flertal större industriinvesteringar runtom i landet. Där råder nu full sysselsättning men också problem att hitta kvalificerad arbetskraft. Fler behöver flytta till Skellefteå, men inflödet av arbetskraft begränsas av kommunens befintliga samhälleliga infrastruktur. Brister i såväl bostadsförsörjning som välfärdstjänster är svårlösta för mindre kommuner. Givet att liknande stora investeringar är planerade i Karlskrona, Ludvika, Boden, Mariestad och andra mindre kommuner över hela Sverige, kommer liknande utmaningar uppstå. Dessa kommuner har dessutom relativt begränsade ekonomiska resurser jämfört med Skellefteå kommun.

Motionens förslag om att stötta sådana kommuner och regioner genom statliga garantier är absolut nödvändiga för att dessa industrisatsningar ska lyckas locka till sig arbetskraft. Nödvändiga investeringar och satsningar begränsas dock av kommunens befintliga befolknings- och skatteunderlag. Samtidigt anser styrelsen att en sådan lösning bör utgöra en del av en helhetslösning. Se till exempel 15.46 att-satserna tre och fyra.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.51, 15.52.

15.53

Banor och banunderhåll, fordonsunderhåll och trafik i egen regi

Seko

Banor och banunderhåll

Ett effektivt järnvägsunderhåll kräver att Trafikverket har koll på den egna anläggningen. Det uppnås genom att järnvägsunderhåll återförs i statlig regi. Flera aktörer har konstaterat att underhållet av järnvägen inte fungerar tillfredställande. Utredningen framtidens järnvägsunderhåll (SOU 2020:18) och riksrevisionsrapporten *Drift och underhåll av järnvägar – omfattande kostnadsavvikelser* (rir 2020:17) riktar kritik mot hur underhållet organiseras och att det är svårt med kostnadskontroll.

Om en entreprenör med krav på vinstavkastning ansvarar för ett underhållsområde men har förlorat upphandlingen på detta område och ska byta till ett annat underhållsområde finner sig några rimliga frågor. Kan vi lita på att de gör sitt jobb och hur kontrollerar vi det?

En nyckel till en underhållsverksamhet som är effektiv och som är präglad av incitamentsstrukturer är att det inte går att misstänka att underhåll sker på felaktigt sätt, till nackdel för resekollektivet, anläggningsägarna eller skattebetalarna.

Detta är just en svaghet med det upphandlade systemet. En annan är att Trafikverket har mycket små resurser att själv kunna avgöra nivån på underhållet. Kunskapen om totalskicket på den egna anläggningen måste bli fullgod, annars riskerar vi att gemensamt aldrig kunna upptäcka och förebygga liknande upplägg där underhåll inte sker alls, eller sker på fel sätt.

Fordonsunderhåll

Underhåll av järnvägsfordon styrs bland annat av lagstiftning, regelverk från Trafikverket och Transportstyrelsen samt fordonstillverkarnas och operatörernas underhållsdokumentation.

De som arbetar som fordonsreparatörer i branschen menar att det är lite si och så med att dessa regelverk efterföljs. Ofta finns flera parter. Trafikföretaget och fordonsägaren behöver nödvändigtvis inte vara samma. Ibland utgör beställaren ytterligare en part. Det finns alltså olika ekonomiska intressen för hur mycket underhåll som ska göras och när det ska utföras.

För de som arbetar med underhåll av järnvägsfordon innebär detta att de på egen hand måste kunna utföra säkerhetssyn och bedöma att fordonet är trafiksäkert för kommersiell trafik. Konsekvenserna av felaktiga bedömningar kan vara mycket allvarliga och i värsta fall leda till urspårning. Inom exportindustrin kan det handla om stora ekonomiska värden som äventyras om ett tåg exempelvis lastat med järnmalm eller tunga exportprodukter spårar ur.

Men mer utbildning räcker inte. Det krävs också att underhållsverksamheten av fordonen tas tillbaka i statlig regi. Först då kan vi lita på att underhåll och reparationer utförs av nödvändighet och ej för att generera vinst till underhållsföretaget.

Trafik

Järnvägen är en samhällsviktig verksamhet som till sin natur kräver samordning. I dag finns det ungefär 60 bolag som trafikerar järnvägen i Sverige. Godstrafik, fjärrtrafik och regional tågtrafik ska svara mot och balansera resenärers och godsköparens behov av tåglägen. Det finns många olika viljor i ett slutet system och då det råder kapacitetsbrist ställs dessa, järnvägstrafikslag ofta mot varandra. Marknadstänk prioriteras framför idéer om samhällsnytta

vilket gör att godstrafiken ofta får stå tillbaka. Exempelvis utgörs i genomsnitt 30 procent av arbetstiden för lokförarna som jobbar på Green Cargo av skogstid som innebär att godstågen står still i skogen då persontrafiken ges företräde. Detta alltså i planerat läge. Så behöver det dock inte vara. Med ett mer samlat ägande och med mer resurser till järnvägens kapacitet skulle samordningsvinster gynna samtliga järnvägstrafikslag, resenärer och näringsliv.

Seko vill se ett stopp på upphandlingar där lägsta pris alltid verkar vinna och där upphandlingsunderlagen är mer eller mindre omöjliga att lägga seriösa anbud på. Det är dåligt för både resenärerna och för personalen. Därför är det dags att samhället nu också tar sitt ansvar för att återta trafiken i statlig regi. Det handlar också om att garantera god kvalitet i all trafik som bedrivs längs spåren.

Trafikhuvudmännen i upphandlingar ställer inte alltid krav på verksamhetsövergång i anbudsunderlaget, något som borde vara praxis. Konsekvensen blir att osäkerheten för de anställda ökar när man tvingas söka om sina jobb, vilket sannerligen inte underlättar kompetensförsörjningen till branschen och därmed inte heller bidrar till långsiktighet och stabilitet.

Viljan att åka tåg är hög och oavsett om skälet är klimat och miljö eller helt enkelt att resenären vill ha en smidig arbetspendling så måste vi se till att spårbunden trafik håller hög kvalitet. Ett sätt att komma till rätta med smutsiga nattåg, avgångar som ställs in och upphandlingar som misslyckas är därför att återta även tågtrafiken i statlig regi.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik samlas under statlig regi.

15.54

Förstatliga järnvägen och järnvägsunderhållet

Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Gotland, Seko region Stockholm

Konkurrensutsättningen av järnväg och kollektivtrafik har lett till att servicen kraftigt försämrats på svensk järnväg. Resenärerna litar inte längre på att trafiken ska gå i tid. Vid trafikstörningar och trafikhändelser uppstår friktion mellan de olika aktörerna när alla vill att just deras tåg ska gå i tid. Detta har även lett till att säkerheten blivit mindre prioriterad eftersom vinst alltid ska gå först.

Personal mår sämre och arbetsplatsolyckorna ökar. Vi lever under ständig stress på grund av den dåliga personaltätheten.

Underhållet är också under all kritik, eftersom ingen vet vem som ska göra vad då det finns alltför många leverantörer. Trots ett vallöfte från Socialdemokraterna, har fortfarande inte järnvägsunderhållet blivit förstatligt och i stället så har flera varsel kommit i en bransch som sägs vara prioriterad. Detta leder såklart till att personalen mår dåligt.

Vi ser att den enda vägen framåt är ett förstatligande av järnvägen, både trafiken och underhållet. Detta skulle ha flera positiva effekter för både resenärer och personal.

Resenärer skulle givetvis uppleva en bättre service i och med att personalen mår bättre och känner sig tryggare. Självklart skulle de också uppleva en bättre tidshållning när tågen kommer ha lättare att gå i tid tack vare ett bättre och samlat underhåll.

För personalen är fördelarna ännu större. När man jobbar på ett större företag med fler arbetsuppgifter så finns det alltid en annan arbetsuppgift, eftersom det finns fler yrkesgrupper inom ett stort statligt verk. Detta leder till att även om du blir för sjuk för att till exempel kunna köra tåg, finns det alltid ett jobb för dig på det statliga verket. När säkerheten ökar så minskar givetvis arbetsplatsolyckorna också vilket även det leder till tryggare personal. Arbetsmiljön blir såklart också bättre när man jobbar på en icke konkurrensutsatt myndighet utan vinstintresse.

Samverkan mellan dessa två myndigheter kommer bli betydligt lättare än dagens situation med ett stort antal aktörer. En myndighet har även möjlighet att ha ett lager med reservdelar vilket leder till bättre fordonsunderhåll när man inte behöver beställa saker från Kina.

Självklart ska de privata företag som staten köper in i det statliga verket även ta med sig personalen och gällande villkor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att samla banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik under statlig regi.

Utlåtande motionerna 15.53 och 15.54

15.53

o1 *att* LO verkar för att banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik samlas under statlig regi.

15.54

o1 *att* LO verkar för att samla banor och banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafik under statlig regi.

LO-styrelsen delar motionernas beskrivning av järnvägen som en samhällsviktig verksamhet. Vidare är det uppenbart att det finns stora problem och utmaningar vad gäller banor, banunderhåll, fordonsunderhåll samt trafikvägledning.

Motionerna understryker bland annat rimligheten i att Trafikverket måste ha bättre kunskap om verksamheternas totalskick. Vad gäller trafiken framhåller motionerna att 30 procent av arbetstiden för lokförare som jobbar på Green Cargo utgörs av planerad ”skogstid” – det vill säga att godståget står still för att ge persontrafiken företräde. Vidare är det anmärkningsvärt att ungefär 60 olika bolag trafikerar järnvägen i Sverige samt att upphandlingar där lägsta pris vinner är mer regel än undantag. En bättre planering och organisering måste vara möjlig.

En väl fungerande järnvägstrafik är samhällsviktig ur en rad olika aspekter. Motionen lyfter bland annat de välkända klimatskälerna samt arbetspendling. Vidare framhålls vikten av en god arbetsmiljö för alla som arbetar i sektorn samt att våra skattemedel alltid måste användas effektivt.

LOs styrelse vill även understryka att järnvägen är central för det svenska totalförsvaret. Oavsett om det handlar om militära transporter av olika slag, civil trafik inklusive godståg, eller evakuering och förflyttning av stora grupper människor är järnvägstrafik en grundförutsättning för en fungerande infrastruktur. Därför är det angeläget att banor, banunderhåll, fordonsunderhåll och trafikplanering även i fredstid är välfungerande, återfinns under samhällets rådighet och inte utförs av utländska bolag.

LO-styrelsen noterar att det inte alltid är enkelt att snabbt återföra olika verksamheter till statlig regi och en sådan process måste ske i laga ordning och med vetskap om att varje steg leder till reella förbättringar. Att LO ska verka i denna anda, vilket motionerna föreslår, är emellertid enligt LO-styrelsen rimligt givet järnvägens vikt och dess nuvarande utmaningar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.53, 15.54.

15.55

Gotland, en del av Sverige

Hotell- och restaurangfacket avd 02 Stockholm-Gotland

Sverige har ett välutbyggt väg- och järnvägsnät som dess befolkning kan hålla kontakt med andra delar av landet. Gotlänningarna har en dyr färja driven av ett privat vinstdrivande företag för att kunna göra detsamma. Det är en stor orättvisa att deras kontakt med övriga landet inte är på samma villkor som övriga medborgares. LO har många medlemmar boende på Gotland och borde därför hjälpa dem att få en bra kommunikation med övriga landet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionera resor till och från Gotland för folkbokförda på Gotland samt
- 02 att LO ska verka för att staten ska driva Gotlandsfärjan i egen regi.

15.56

Tillhör Gotland Sverige?

Seko region Stockholm

Sverige har ett välutbyggt väg- och järnvägsnät som dess befolkning kan nyttja för att hålla kontakt med andra delar av landet. För gotlänningarna finns en dyr färja, begränsad turlista och ett vinstdrivande företag som begränsar gotlänningarnas förmåga att röra sig i landet. Det är en stor orättvisa att deras kontakt med övriga delar av landet inte kan ske på samma villkor som resterande medborgare.

Medlemmarna på Gotland är en del av LO-familjen, då borde även LO centralt verka för lika kommunikationsvillkor för LO-förbundens medlemmar på Gotland som resterande delar av riket.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionerna resor till och från Gotland samt
- 02 att LO ska verka för att staten ska driva Gotlandstrafiken i egen regi.

Utlåtande motionerna 15.55 och 15.56

15.55

o1 *att* LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionera resor till och från Gotland för folkbokförda på Gotland samt

o2 *att* LO ska verka för att staten ska driva Gotlandsfärjan i egen regi.

15.56

o1 *att* LO ska verka för att staten kraftigt ska subventionera resor till och från Gotland samt

o2 *att* LO ska verka för att staten ska driva Gotlandstrafiken i egen regi.

Gotland är en del av Sverige och havet är landsvägen till vårt lands största ö. Motionerna yrkar på att LO ska verka för att staten subventionerar resor för folkbokförda på Gotland, vilket är en högaktuell fråga då biljettpriserna på färjan har ökat med ungefär 50 procent på ett år. Förklaringen är ökade bränslepriser.

Redan i dag har staten ett ansvar för färjetrafiken till Gotland genom avtalet mellan Trafikverket och Destination Gotland. En del av avtalet är att staten ska stå för hälften av bränslekostnaderna och en viss förstärkning av detta stöd har skett. Likväl är ökade biljettpriser för gotlänningarna ett faktum. Därför är det angeläget att följa motionernas förslag om att LO ska verka för rimliga priser på dessa resor.

Vad gäller motionernas förslag om att driva färjetrafiken i statlig regi kan det noteras att Trafikverket tidigare har rekommenderat att Gotlandstrafiken sker med statligt ägda färjor och upphandlad drift. Att ta fram en modell för statligt ägda färjor skulle dock enligt Trafikverket ta minst tio år och Trafikverket har backat från förslaget. Att driva hela färjetrafiken i statlig regi, det vill säga även driften, är inget som LO föreslår i nuläget eftersom själva driften fungerar relativt väl.

Däremot inleddes nyligen upphandlingen av nästa trafikperiod för Gotlandstrafiken, med start 2027. Trafikverket har emellertid öppnat upp upphandlingen för fartyg registrerade i alla EUs 27 medlemsländer, inklusive Gibraltar och Madeira, och därtill ett antal internationella skeppsregister. LO-styrelsen noterar att det därmed blir än mer angeläget att framhålla vikten av svenska jobb, svenska kollektivavtal och svenskflaggade skepp inom sjöfarten. Givet vårt försämrade omvärldsläge vill LO-styrelsen även understryka att trafiken till och från Gotland är av yttersta vikt för vårt totalförsvaret och vår livsmedelsförsörjning.

LO kommer därför att följa upphandlingen av Gotlandstrafiken, bland annat vad gäller prisreglering av biljetter samt vikten av att trafiken ska ske under svensk flagg och med svenska kollektivavtal. Däremot anser styrelsen inte att det är aktuellt att förespråka ett totalt statligt övertagande.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.55 (att-sats 1), 15.56 (att-sats 1) samt

att avslå motionerna 15.55 (att-sats 2), 15.56 (att-sats 2).

15.57

Motion avseende att reglera taxibranschen

Transportarbetareförbundet

Över en natt gick taxibranschen i Sverige från hårt reglerad till en av världens mest oreglerade. Mycket av dagens problem går att koppla till avregleringen. Taxibranschen bestod fram till 1990 av privata företag som stod under hård statlig kontroll. Både priset och antalet taxibilar i trafik bestämdes centralt. Det fanns till och med en kommenderingsplan som angav hur många bilar som skulle finnas tillgängliga vid en viss tid och på en viss plats. Initiativet till avregleringen kom från den socialdemokratiska regeringen 1987. Dels skulle det bli lättare att få tag på en taxi, dels hoppades man på att priserna skulle pressas av den ökade konkurrensen. Transport var redan på remisstadiet kritiskt. I förbundet var man rädd att avregleringen skulle leda till att branschen blev allt mindre seriös. Nästan alla andra instanser var dock för och i juli 1990 gick förändringen igenom. Sverige hade fått en av världens friaste marknader för taxitrafik.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att det tillsätts en utredning för att se över hur man kan reglera taxibranschen.

Utlåtande motion 15.57

15.57

01 att LO verkar för att det tillsätts en utredning för att se över hur man kan reglera taxibranschen.

År 1990 avreglerades taxibranschen i Sverige. Mycket av dagens problem i branschen, som brott mot arbetstidslagen på grund av långa arbetstider, lönedumpning på grund av en överetablering av antalet taxibilar i storstäderna och problemet med de upphandlade färdtjänstresorna, sjukresorna och skolskjutsarna går att spåra tillbaka till avregleringen. Syftet var att få en bättre taxibransch med det blev tvärtom. Något som även står klart i glesbygdens stora problem med tillgänglig taxitrafik på kvällar och helger.

Taxi är helt avgörande för att både välfärden och kollektivtrafiken ska fungera i hela Sverige. Det är också en nödvändig samhällsservice för vårt näringsliv som måste kunna förlita sig på taxi oavsett var i landet företaget och dess verksamheter är lokaliserade.

Med anledning av taxinäringens betydelse för att hela Sverige ska leva och fungera behöver en taxiutredning tillsättas. Utredningen ska se över hur väl dagens system fungerar och föreslå nödvändiga regleringar för en bättre fungerande taxinäring för både förare, företag, brukare, kunder och välfärdssamhället.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.57.

15.58

Billigare och bättre kollektivtrafik!

Hotell- och restaurangfacket avd 30 Mälardalen

De senaste åren har vi sett hur biljettpiserna inom kollektivtrafiken i Sverige har ökat markant, trots att trenden inom EU är motsatsen. Vi har en regering som kastar klimatmålen i soptunnan och det är många arbetstagare där stora delar av lönen går till bilkostnader och bensin. För att vi ska kunna lova det svenska folket den trygghet folket förtjänar så behöver Sverige ha en kollektivtrafik som går att lita på. Tysklands 9-eurobiljett var en succé och vi tror att Sverige kan lära sig mycket av hur Tyskland lyckades göra kollektivtrafiken attraktiv.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO ska verka för billigare kollektivtrafik i hela Sverige,
- 02 att LO verkar för en bättre och grönare kollektivtrafik i Sverige,
- 03 att LO verkar för att förstatliga kollektivtrafiken i Sverige samt
- 04 att LO ska verka för en nationell kollektivtrafiksbiljett.

Utlåtande motion 15.58

15.58

- 01 *att* LO ska verka för billigare kollektivtrafik i hela Sverige,
- 02 *att* LO verkar för en bättre och grönare kollektivtrafik i Sverige,
- 03 *att* LO verkar för att förstatliga kollektivtrafiken i Sverige samt
- 04 *att* LO ska verka för en nationell kollektivtrafikbiljett.

LOs styrelse delar motionärernas uppfattning om att vi behöver säkerställa en trygg och pålitlig kollektivtrafik. Alla har inte tillgång till bil och kollektivtrafiken är avgörande för att alla ska kunna vara delaktiga i samhället. Kollektivtrafiken är också viktig för att minska utsläppen från transporter och klara Sveriges klimatmål.

Kostnaden för att resa med kollektivtrafiken har ökat mer än för andra transportmedel. Mellan år 2000 och 2021 ökade priset på kollektivtrafik i genomsnitt med 139 procent, vilket kan jämföras med prisökningarna på bensin, 71 procent respektive diesel, 100 procent, under samma period. Kostnaden för att resa med bil har inte heller stigit i samma takt som priset på bränsle, eftersom bilarna blivit mer bränslesnåla. Priset för kollektivtrafiken varierar mycket över landet. Till exempel kostar ett 30-dagarskort 1 040 kronor i region Stockholm och 2 040 kronor i region Västerbotten, samtidigt som kollektivtrafikens tillgänglighet är sämre i Västerbotten. LOs styrelse ser att kollektivtrafikens prissättning bör ses över så att kostnaden blir mer rättvis. Detta behöver dock ske på ett sätt som samtidigt säkerställer en stabil finansiering av en bättre kollektivtrafik. I vissa regioner behöver priset sänkas, medan kollektivtrafiken i andra regioner snarare behöver bli mer prisvärd i avseendet att åstadkomma en utökad och bättre kollektivtrafik för pengarna.

LOs styrelse anser att det finns ett stort behov av att förbättra kollektivtrafiken. De senaste 30 åren har fokus för planering av kollektivtrafiken varit ekonomisk effektivitet, på bekostnad av geografisk och ekonomisk rättvisa som prioriterades tidigare. För att öka kollektivtrafikens andel av resorna utanför städerna behövs ett nytt fokus på utbyggnad av kollektivtrafiken. I storstäder behöver kollektivtrafiken utvecklas för att bli mer tillgänglig även i ytterområdena. Kollektivtrafik utanför kontorstid behöver prioriteras så att den fungerar också de tider som många av LO-förbundens medlemmar arbetar.

LOs styrelse tror inte att ett förstatligande av kollektivtrafiken skulle leda till förbättringar eftersom detta skulle innebära att inflytandet över trafiken flyttas bort från beslutsfattare med lokal kännedom. För LOs styrelse är det angeläget att lokala och regionala fackliga organisationer får inflytande över både turtäthet och tidtabeller, så att de som arbetar på obekväma arbetstider och i skift kan få anpassad kollektivtrafik.

LOs styrelse anser att dagens biljettsystem behöver förenklas. Möjligheten att resa mellan olika regioner på en och samma biljett behöver utökas, inte minst med tanke på att arbetsmarknadsregionerna med tiden blivit större. Samtidigt behöver kollektivtrafikens långsiktiga finansiering säkerställas. Det är inte säkert att det bästa sättet att lösa detta är genom en nationell kollektivtrafikbiljett.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.58 (att-sats 1), 15.58 (att-sats 2) samt
att avslå motionerna 15.58 (att-sats 3), 15.58 (att-sats 4).

15.59

En tryggare energiförsörjning kräver nya kärnkraftverk

Industrifacket Metall avd 2 Norrbotten

Den energiintensiva industrin i Sverige behöver bra tillgång till och en tryggad energiförsörjning. Att inte investera i ny kärnkraft kan leda till att svensk industri tvingas dra ned produktionen. Det är hög tid att börja skrota de gamla reaktorerna och investera i nya. Vi kräver att man bygger ut kärnkraften för framtiden i Sverige.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att industrin får en tryggare energiförsörjning genom utbyggnad av nya kärnkraftverk samt

02 att LO verkar för att vidareutveckling av befintliga kärnkraftverk sker.

Utlåtande motion 15.59

15.59

o1 att LO verkar för att industrin får en tryggare energiförsörjning genom utbyggnad av nya kärnkraftverk samt

o2 att LO verkar för att vidareutveckling av befintliga kärnkraftverk sker.

En central del av Sveriges klimatomställning stavas elektrifiering. När fossila bränslen som kol och olja ska fasas ut krävs stora mängder el som ersättning inom framför allt industriella processer och transporter. 2022 bedömde svenska myndigheter att elförbrukningen i Sverige 2045 kommer att ligga någonstans mellan 210 och 370 TWh. Detta motsvarar en ökning på mellan 60–175 procent från dagens 130–140 TWh – en enorm utmaning.

Att vi får fram denna nya elproduktion och bryter vårt fossilberoende är inte bara centralt för klimatet, det är även centralt för Sveriges konkurrenskraft som industrination. För många av våra basindustrier är nedläggning det enda alternativet till omställning genom elektrifiering. För den som klarar att ligga långt fram i omställningen hägrar stora exportmöjligheter.

Det svenska elsystemets ryggrad är i dag vattenkraften men den är i allt väsentligt färdigutbyggd. Statliga Vattenfalls bedömning är att lejonparten av den nya energiproduktionen kommer att komma från ny vindkraft men att alla fossilfria kraftslag behöver byggas ut för att klara de mängder el som omställningen behöver samtidigt som man får den leveranssäkerhet i relation till elnät och energimix som krävs. Detta inbegriper att förlänga livslängden och effektuttaget i existerande kärnkraftverk och i många scenarion även att bygga nya reaktorer.

Dagens elmarknadsmodell och ägardirektiv för Vattenfall försvårar dock så långsiktiga och omfattande investeringar som kärnkraft eller havsbaserad vindkraft. Det krävs därför nya ekonomiska styrmedel för att möjliggöra den takt och skala på omställningen som vi behöver.

För LO är det ett helt centralt villkor att dessa styrmedel utformas på ett sätt som värnar ekonomisk effektivitet och bibehållen konkurrenskraft. Den ekonomiska risken för folkhushållet ska hållas nere och svenska skattebetalare bör varken subventionera privata energibolags vinster eller europeiska elkonsumenters priser.

Vi är ödmjuka för att osäkerheten kring de här frågorna fortfarande är stor. Teknikutvecklingen går just nu fort och villkoren för det enorma språng som svensk industri och det svenska energisystemet nu befinner sig i kan komma att ändras. Styrelsens bedömning är dock att vi varken får bli passiva inför de många osäkerheter som klimatomställningen innebär, eller alltför hårt låsa fast oss i ett tidigt skede. Vi behöver ta oss an omställningen utifrån rådande förutsättningar men med en beredskap att successivt ompröva våra beslut om och när förutsättningarna förändras.

Sammanfattningsvis ser vi att nya kärnkraftverk kan fylla viktig funktion i det svenska elsystemet och att en utbyggnad är värd att utforska vidare inte minst för att klargöra ifall nya kärnkraftverk är möjliga inom rimliga ekonomiska ramar.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionen 15.59 (att-sats 2) samt

att anse motionen 15.59 (att-sats 1) besvarad.

15.f.1 Bostäder

15.60

Bostadspolitik

Byggnadsarbetareförbundet

Bostad ska vara en social rättighet för medborgarna. Men i kölvattnet av många år av låg bostadsproduktion, utförsäljningar av allmännyttan, omställning till privatiseringar och eget ägda boenden och bostadsrätter fungerar inte bostadsmarknaden bra. Behovet av bostäder och speciellt hyreslägenheter är stor, både för att göra det möjligt för unga att få en bostad men också för att skapa ett verkligt alternativ till att tvingas försöka köpa ett boende.

Bostadsbristen är också skriande hög i många delar av landet och det är väldigt svårt för unga, eller människor som inte fyller bankernas krav på att kunna låna, att över huvud taget få en bostad. Vi i LO-förbunden har länge jobbat för att tak över huvudet till ett rimligt pris, ska vara en rättighet och att hyresbostäder i allmännyttan är en viktig förutsättning för att uppnå den rättigheten. Det måste vi fortsätta med.

Vi behöver jobba politiskt för att allmännyttans bostadsbolag ska ges bättre förutsättningar för att klara sin roll. Byggandet av de bostäder som behövs är också en viktig del i att dämpa effekterna av en eventuell annalkande lågkonjunktur eftersom byggande kräver en mängd olika produkter, tjänster och arbetskraft och påverkar samhällsekonomin i positiv riktning.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO arbetar politiskt för att bostaden också i praktiken ska vara en social rättighet,
- 02 att LO ska driva på för att staten ska investera kraftigt i bostadsbyggande samt
- 03 att LO verkar för att lagen om allmännyttiga bostadsaktiebolag reformeras i grunden.

15.61

Sälj inte ut allmännyttan

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Under 90-talet såldes stora delar av allmännyttan ut vilket har lett till en ohejdad spekulation i boendet och en ökad segregation. Utförsäljningen fortsätter i dag och urholkar den solidariska bostadspolitikerna.

Bostaden ska vara en social rättighet och ingen handelsvara. Hyreslägenheten är ett alternativ till andra upplåtelseformer. I bostadspolitikerna utgör den en hörnsten för en rättvis och solidarisk boende. Allt ska inte behöva köpas för att du ska ha någonstans att bo.

Hyreslägenheten är i dag ett viktigt instrument för att vi ska få en jämlik bostadspolitik och därför kan vi inte acceptera att allmännyttan fortsätter säljas ut.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att förbjuda utförsäljning av allmännyttan.

15.62

Ett ökat träbyggande ger mindre utsläpp, fler bostäder och fler schysta jobb

GS-facket

Byggbranschen brottas med stora utmaningar. Främsta utmaningen är att branschen inte lyckas leverera tillräckligt med bostäder utifrån behovet. Det finns en stor bostadsbrist i Sverige och ungefär 180 av 290 kommuner uppger att det finns ett underskott av bostäder. Detta hämmar samhällsutvecklingen, förvärrar klassklyftor och drabbar den enskilda människan svårt. Bostadsbrist fortgår år efter år utan ett politiskt omtag och trots att det bryter mot lagen. Av regeringsformen framgår bland annat: "Särskilt ska det allmänna trygga rätten till bostad".

Bostadspolitiken i Sverige bygger sedan mitten av 1990-talet i huvudsak på kommunal planering, att olika marknadsaktörer bygger bostäder och att bostäder sedan förvaltas som hyresrätt, äganderätt eller bostadsrätt. Någon allmän styrning av produktion av bostäder eller upprustning av densamma har egentligen inte funnits sedan mitten av 1990-talet. Detta har lett till att det skett ett ökat bostadsbyggande i tider med goda ekonomiska förutsättningar (hög efterfrågan och låga räntor) och lågt byggande i perioder med höga produktionskostnader och svag efterfrågan. Detta har ytterst varit ett politiskt ställningstagande. Sverige behöver en ny bostadspolitik för en ny tid och för att äntligen göra bostaden till en rättighet igen.

En annan utmaning som byggbranschen står inför är de enorma utsläppen som den ger upphov till. Det har uppskattats att bygg- och fastighetssektorn står för inhemska utsläpp av växthusgaser på cirka 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar cirka 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Sektorn bidrar också med stora utsläpp utomlands genom importvaror beräknat till cirka 6,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det har också beräknats att nybyggnad står för 20 procent, uppvärmning för 25 procent och förvaltning inklusive renovering för 55 procent. Historiskt sett har utsläppen från uppvärmning minskat medan utsläppen från byggande och renovering inte ändrats.

Träbyggande kan minska koldioxidutsläppen med 50 procent jämfört med konventionellt byggande. En stor del av detta härrör från att stommen utgörs av trä i stället för betong men även att träbyggandet är mer industrialiserat än traditionellt byggande har betydelse eftersom det minskar svinnet genom bättre planering och större skala i fabriken jämfört med i varje enskilt byggprojekt. Därtill kan byggtiden drastiskt förkortas med hjälp av den industriella processen.

Genom metoder som timber-on-top möjliggörs resurseffektiva och klimatbra påbyggningar på befintliga byggnader och genom att använda träets egna unika egenskaper sänks vikten och klimatpåverkan. Kostnaden för att bygga dessa bostäder kan bli avsevärt lägre och hyras ut till lägre pris. Det gäller även för flerfamiljshus tillverkade industriellt i större volym.

I Sverige är huvuddelen av träbyggandet industriellt, det vill säga, det sker på en fabrik där olika komponenter av byggnaden sätts samman. Det kan vara allt från att balkar i byggnader skapas till att hela moduler av byggnader byggs och allt sedan sätts samman på byggplatsen som lego. Anställningsvillkoren på fabriken kännetecknas av att det finns kollektivavtal. Arbetet sker i en noggrant kontrollerad och kvalitetssäkrad process och arbetsgivaren har både skyldighet och möjlighet att fullt ut ta sitt arbetsgivaransvar för de som arbetar på fabriken.

Ett ökat byggande av industriellt tillverkade träprodukter kan därför leda till att andelen otrygga anställningar inom byggsektorn minskar och att beställaren av bygget får möjligheter

till ökad kontroll av att den framtida byggnadens viktigaste beståndsdelar inte tillkommit på sätt som kan kallas byggfusk eller som annars inte är förenligt med gällande regelverk.

Förutom att träbyggandet skapar jobb med schysta villkor, så skapas de jobben på landsbygden där de behövs allra mest. Träindustrin återfinns nära skogen, således vid mindre orter och på landsbygden. Genom att bygga mer i trä skapas fler jobb på landsbygden och möjliggör att hela landet kan leva. Träindustrin på landet kan sedan bidra till att tillväxtorter och storstäder kan lösa sina skriande behov av fler bostäder.

Genom träbyggandet kan stad och land byggas samman. Veidekke och HSB visade nyligen i en rapport hur boendeformerna har en avgörande påverkan på integrationen och tryggheten. Våra utsatta områden präglas av få bostads- och äganderätter, däribland brist på småhus. En mer blandad bebyggelse skulle kunna innebära att fler resursstarka personer bidrar till områdets utveckling och integration. Därför bör det införas ett särskilt stöd för småhus i utsatta områden. På samma sätt behöver staten även se till att möjliggöra för fler småhus på landsbygden där det ofta är omöjligt att få bolån för att bygga nya hus. Därför bör det viga särskilda statliga krediter till byggandet på landsbygden. Hälften av LOs medlemmar bor i småhus redan och fler måste få möjligheten att uppfylla sin boendedröm.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att tillsätta en bostadskommission i syfte att förnya och förstärka bostadspolitiken i syfte att nå målet om bostaden som en rättighet,
- 02 att införa krav att svenska kollektivavtal ska gälla vid produktion av bostäder (behandlas under dagordningspunkt 14.a),
- 03 att skarpa krav på tak för utsläpp vid nybyggnation och sanktioner vid regelbrott,
- 04 att alla kommuner måste införa planer och mål för hållbart byggande,
- 05 att satsning på kompetensutveckling inom hållbart byggande bland byggaktörerna,
- 06 att staten, regioner, kommuner och myndigheter bör agera föredöme och själva förordna klimatvänligt träbyggande för sin egen verksamhet,
- 07 att regeringen borde i regleringsbrev till myndigheter och ägardirektiv till statliga bolag förordna träbyggande,
- 08 att införa stöd till småhus i utsatta områden,
- 09 att införa särskilda statliga byggkrediter i mindre orter och landsbygd,
- 10 att göra om rotavdraget till stöd för hållbara renoveringar,
- 11 att införa ett regelverk för återvinning av byggmaterial,
- 12 att ge landets länsstyrelser i uppdrag att utöva en effektiv tillsyn och noga följa och stödja kommunerna, så att regler tillämpas på ett enhetligt sätt och utan särkrav,
- 13 att digitalisera alla byggregler och standarder, planhandlingar, lov och övriga regelhandlingar i bygget av hus. På så sätt kan styrning ske för en enhetlighet och undvikande av lokala tillämpningar utan stöd i lag,
- 14 att införa gemensamma nordiska byggregler och verka för en gemensam byggmarknad inom EU samt
- 15 att uppdra åt Upphandlingsmyndigheten att ta fram regler för hur serietillverkade hus kan premieras.

15.63

Bygg bostäder

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Återigen ser vi nu 2023/2024 ut att hamna i den absurda situationen när arbetslösheten skjuter i höjden för byggnadsarbetare samtidigt som bostadsbristen i många regioner är skriande.

Enligt Boverkets prognoser kommer bostadsbyggandet falla ner till hälften av den redan för låga produktionen av bostäder. Bostadsministern i högerregeringen har inget svar på problemen utom att vilja underlätta för ägare till ägandelägenheter att få lättare att hyra ut och göra pengar på bristen på lägenheter.

Krisen i bostadsbyggande har under lång tid visat att den kapitalistiska ekonomin inte klarar av att tillgodose våra mänskliga behov av tak över huvudet. Vi behöver politisk styrning och en offensiv ekonomisk politik som tvingar upp bostadsproduktionen för att motsvara behovet av schysta och billiga bostäder.

Vi skulle behöva både restaurera allmännyttans möjlighet att producera bostäder utan styrande ekonomiskt tvång om marknadsanpassning och få fram fler hyresrätter genom att staten kan ge långfristiga generösa lån till bostadsbyggandet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO verkar för att staten ska lånefinansiera byggnation av hyresrätter samt

02 att LO verkar för att allbolagen avskaffas.

15.64

Bostadskreditinstitut för en ny bostadspolitik

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Vi behöver skapa nya sätt för att finansiera bostadsproduktionen. I debatten om en ny bostadspolitik har förslag förts fram om att använda ett verktyg för staten, så kallade sociala obligationer för att finansiera fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder. De går att jämföra med dagens gröna obligationer som används för att finansiera offentliga miljöinvesteringar.

Tanken är att ett självständigt bostadskreditinstitut skulle vara självfinansierat med att ge ut obligationer. Det ska vara en statlig garanti för bostadsproduktionen inom den nationella bostadsförsörjningsplanen. Resurserna institutet förfogar över ska användas efter vanlig kreditprövning till att finansiera byggprojekt som vunnits i den kommunala upphandlingen av ekonomiskt överkomliga hyresrätter. Bostadskreditinstitutet ska kunna utjämna konjunkturnedgångar för att hålla en jämn bostadsproduktion över tiden och se till att behovet av hyresrätter tillgodoses i dåliga och goda tider.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO ska arbeta för att skapa ett bostadskreditinstitut som är uppbyggt av obligationslån för byggande av hyresrätter.

15.65

Investeringsstöd vid byggnation av hyreslägenheter med låga hyror

Byggnadsarbetareförbundet region Småland–Blekinge

Bostadsbyggandet ser ut att stanna av helt under 2024. Det behövs nu politiska åtgärder för att hålla upp bostadsbyggandet och motverka att en stor del av Byggnads, och flera andra LO-förbundsmedlemmar, blir långtidsarbetslösa i spåren av en kraschad byggbransch.

Dessutom stiger medelåldern när svenskar flyttar hemifrån för varje år. Många unga vill flytta hemifrån men det saknas hyresrätter till rimliga hyror. Byggnads har en längre tid förespråkat att återinföra investeringsstödet. Ett startlån för byggande av hyresrätter i syfte att få ner kapitalkostnaden och att allmännyttan ska kunna investera mer långsiktigt innan en investering betalas tillbaka.

Vi tror detta hade varit en bra satsning för att få fler bostäder att byggas, så att ungdomar lättare får en chans att komma in på bostadsmarknaden samt att det skapar sysselsättning i byggbranschen.

Vi föreslår att kongressen beslutar

01 att LO ska genom politisk påverkan, verka för att investeringsstödet för hyresrätter med låga hyror återinförs och utvecklas.

15.66

Inför statligt stöd för hållbara fastighetsreoveringar

Handelsanställdas förbund avd 20 Stockholm

I Sverige bor omkring tre miljoner människor i hyresrätt. Många av dessa bor i fastigheter som nyligen har, eller inom kort ska, reoveras. I dagsläget kan en ny hyra efter reovering vara upp till 60 procent högre – eller ännu mer – än den tidigare hyran. Det blir i många fall då omöjligt för hyresgästen att bo kvar. Det brukar kallas ”renovräkning”, när hyran efter reovering blivit så hög att det i det närmsta blir en vräkning. Det är en utveckling som måste stoppas! På LO-kongressen 2016 bifölls en motion som syftade till att få ett lagstadgat hyresgästinflytande vid upprustning för att på så sätt låta hyresgästerna själva kunna påverka till exempelmaterialval så att den nya hyran kan hållas nere.

Samtidigt behöver Sverige påskynda omställningen till ett mer hållbart samhälle. Hållbarhet måste vägas in i allt som görs – byggande, reoveringar, när man inför energibesparande åtgärder, i produktion av byggmaterial och i förvaltningen av våra bostäder. Att till exempel bibehålla befintlig köksinredning i stället för att riva ut den gamla och installera en nyproducerad, är en viktig del i det arbetet.

Hur vi klarar av att göra vårt samhälle mer hållbart hänger ihop med om vi kan göra det utan att försvåra och fördyra för vanligt folk. Det är självklart att det inte bara är hyresgästerna som ska bära kostnaderna för modernisering och energieffektivisering av det befintliga bostadsbeståndet, utan samhället gemensamt. Ett statligt stöd för hållbara reoveringar som sänker fastighetens energiförbrukning samtidigt som hyran kan hållas nere vid stora reoveringar vore därför på sin plats.

En annan viktig del för att påverka hållbarheten är att det behöver införas en ny förvärvslag, där alla försäljningar av bostadsfastigheter ska prövas av Länsstyrelsen. Detta utifrån kriterier om social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet för att förhindra att kortsiktiga och spekulativa aktörer köper hyresfastigheter och lyxreoverar vilket höjer bruksvärdet markant och därmed hyran. Sen säljer man fastigheten vidare. Det är inte acceptabelt.

Ett stöd vid omfattande reovering behöver införas. Stödet ska syfta till att underlätta reovering och infasning av ny hyra. Stödet gynnar långsiktiga ägare med en försiktig reoveringsstrategi och tillgängliggör fler lägenheter för den kommunala kön eller för fördelning av sociala skäl.

Bostadspolitiken är viktig för alla Sveriges invånare. Den som inte själv bor i hyresrätt, har kanske bott eller kommer kanske att bo i hyresrätt och har släkt och vänner i hyresrätt. Hyresrätten med dess möjligheter är en viktig del i den svenska välfärden. Genom dessa förslag kan vi gemensamt se till att vanligt folk har möjlighet kunna bo i denna utmärkta boendeform.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att ny reglering införs, med krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick,
- 02 att LO verkar för att det ska bli enklare att få igenom åtgärdsföreläggande mot fastighetsägare som inte sköter sina åtaganden,
- 03 att LO verkar för att en ny förvärvslag införs samt
- 04 att LO verkar för att staten ser över regelverk eller ekonomiska incitament som motverkar att fastighetsägare väljer reovering före utbyte av till exempel köksinredning.

15.67

Involvera LO-distrikten i arbetet med att säkra det klimatsmarta byggandet

GS-facket

Att satsa på det träindustriella byggandet är att satsa på fler jobb med schysta villkor, klimatet och landsbygden. Därför bör LO aktivt jobba för ett ökat byggande i trä.

Bostadsbyggandet är i dag en klimatbov och sektorn står för ungefär 20 procent av Sveriges totala utsläpp. Därför är det viktigt att LO verkar för klimatvänligt byggande då klimatförändringarna drabbar våra medlemmar hårdast i form av extremväder och resursbrist. I dag är betong det vanligaste materialvalet vid nybyggnation. Betong förutsätter cement vilket släpper ut stora mängder koldioxid och sektorn är långt ifrån att nå klimatneutral produktion. Småskaliga tester om "koldioxidinfångning" är ännu långt bort från att bli kommersiellt gångbara då tekniska och ekonomiska hinder finns.

Genom att ersätta betong och cement med trä kan byggsektorn minska sina utsläpp med 50 procent. Dessutom binds koldioxiden från trädet in i långlivade produkter, vilket i takt med att nya träd planteras, bidrar till att byggsektorn kan fungera som kolsänka. Redan i dag byggs de allra flesta småhus i trä. Däremot är betong och cement som sagt det fortsatta materialvalet vid byggnation av flerfamiljshus. Till skillnad från småhus där beställaren oftast är en enskild individ(er) är det vanligt att kommunen har mer att säga till om vid upprättandet av större hus och offentliga byggnader.

Att kommuner inte ställer högre krav på material vid nybyggnation är ett problem och beror delvis på okunskap. Här kan LO-distrikten hjälpa till.

Många LO-distrikt har väl upparbetade samarbeten med arbetarkommunerna och olika ledamöter som sitter i kommunala byggnämnder. Där finns utrymme för stort påverkansarbete.

Om LO-distrikten mer framgångsrikt jobbade med att påverka byggandet på kommunnivå skulle det kunna bidra till att fler hus byggs i trä. Det är bra för klimatet men framför alltför arbetstillfällena i landsbygden. Detta då många jobb inom det träindustriella byggandet finns nära skogsråvaran i Sveriges landsbygdsorter. Dessutom kännetecknas det träindustriella byggandet av hög facklig organisering och schysta villkor. Därför borde LO göra mycket mer för att främja denna framtidsbransch.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO-distrikten aktivt ska arbeta för att kommunerna inom respektive distrikt gör aktiva val för att öka andelen trä i byggandet samt
- 02 att LO-distrikten ska verka för att alla berörda kommuner antar en plan och ett skarpt mål för hållbart byggande.

Utlåtande motionerna 15.60 och 15.61, 15.62 (att-satserna 1 och 3–15) samt 15.63–15.67

15.60

- 01 *att* LO arbetar politiskt för att bostaden också i praktiken ska vara en social rättighet,
- 02 *att* LO ska driva på för att staten ska investera kraftigt i bostadsbyggande samt
- 03 *att* LO verkar för att lagen om allmännyttiga bostadsaktiebolag reformeras i grunden.

15.61

- 01 *att* LO verkar för att förbjuda utförsäljning av allmännyttan.

15.62

- 01 *att* tillsätta en bostadskommission i syfte att förnya och förstärka bostadspolitiken i syfte att nå målet om bostaden som en rättighet,
- 03 *att* skarpa krav på tak för utsläpp vid nybyggnation och sanktioner vid regelbrott,
- 04 *att* alla kommuner måste införa planer och mål för hållbart byggande,
- 05 *att* satsning på kompetensutveckling inom hållbart byggande bland byggaktörerna,
- 06 *att* staten, regioner, kommuner och myndigheter bör agera föredöme och själva förordna klimatvänligt träbyggande för sin egen verksamhet,
- 07 *att* regeringen borde i regleringsbrev till myndigheter och ägardirektiv till statliga bolag förordna träbyggande,
- 08 *att* införa stöd till småhus i utsatta områden,
- 09 *att* införa särskilda statliga byggkrediter i mindre orter och landsbygd,
- 10 *att* göra om rotavdraget till stöd för hållbara renoveringar,
- 11 *att* införa ett regelverk för återvinning av byggmaterial,
- 12 *att* ge landets länsstyrelser i uppdrag att utöva en effektiv tillsyn och noga följa och stödja kommunerna, så att regler tillämpas på ett enhetligt sätt och utan särkrav,
- 13 *att* digitalisera alla byggregler och standarder, planhandlingar, lov och övriga regelhandlingar i bygget av hus. På så sätt kan styrning ske för en enhetlighet och undvikande av lokala tillämpningar utan stöd i lag,
- 14 *att* införa gemensamma nordiska byggregler och verka för en gemensam byggmarknad inom EU samt
- 15 *att* uppdraga åt Upphandlingsmyndigheten att ta fram regler för hur serietillverkade hus kan premieras.

15.63

- 01 *att* LO verkar för att staten ska lånefinansiera byggnation av hyresrätter samt
- 02 *att* LO verkar för att allbolagen avskaffas.

15.64

- 01 *att* LO ska arbeta för att skapa ett bostadskreditinstitut som är uppbyggt av obligationslån för byggande av hyresrätter.

15.65

01 *att* LO ska genom politisk påverkan, verka för att investeringsstödet för hyresrätter med låga hyror återinförs och utvecklas.

15.66

01 *att* LO verkar för att ny reglering införs, med krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick,

02 *att* LO verkar för att det ska bli enklare att få igenom åtgärdsföreläggande mot fastighetsägare som inte sköter sina åtaganden,

03 *att* LO verkar för att en ny förvärvslag införs samt

04 *att* LO verkar för att staten ser över regelverk eller ekonomiska incitament som motverkar att fastighetsägare väljer renovering före utbyte av till exempel köksinredning.

15.67

01 *att* LO-distrikten aktivt ska arbeta för att kommunerna inom respektive distrikt gör aktiva val för att öka andelen trä i byggandet samt

02 *att* LO-distrikten ska verka för att alla berörda kommuner antar en plan och ett skarpt mål för hållbart byggande.

”För den enskilde arbetaren är bostaden en förutsättning för frihet. För att kunna flytta dit möjligheterna finns, för att träda in i vuxenlivet, kunna bilda familj eller separera från ett destruktivt förhållande.

För samhället är en fungerande bostadsförsörjning en förutsättning för en välfungerande arbetskraftsförsörjning av företag och offentliga verksamheter och en förutsättning för en dynamisk samhällsekonomi och ett växande välstånd.

Vår grundlag säger att bostaden är en medborgerlig rättighet som det offentliga ska värna och verka för.”

Så inleds det bostadspolitiska programmet som LO-kongressen 2020/2021 beslutade om att ta fram och som LOs styrelse antogs senhösten 2023.

Programmet har tre huvuduppgifter:

- Det handlar om det uppenbara att Sverige har ett behov av att bygga bort bostadsbristen. För det krävs det 50 000 bostäder per år det kommande decenniet. Prognosen för 2024 är i skrivande stund under 20 000 nya bostäder, vilket i praktiken innebär att bostadsbristen kommer att öka.
- Den andra frågan som blivit alltmer påtaglig under 2023, är att vi ånyo riskerar ett kompetenstapp av samma slag som under 1990-talet, där anställda i såväl byggbranschen som i den delen av industrin som tillverkar prefabricerade hus och olika inredningsdetaljer till hus, försvinner till andra yrken och branscher.
- Det tredje är att återigen politisera bostadsfrågan. Det är inte en marknadsfråga, utan ett bärande samhällsområde.

I LOs bostadspolitiska program finns skarpa förslag om att öka produktiviteten och nyttja skalfördelar.

Sverige behöver ett mer seriellt och industriellt byggande.

Begränsa kommunala särkrav (och kommunala sär tolkningar) och införa typgodkännande.

Korta kommunernas och förvaltningsdomstolarnas processer.

LOs styrelse delar således kravet om att digitalisera alla byggregler och standarder, planhandlingar, lov

och övriga regelhandlingar i bygget av hus. På så sätt kan styrning ske för en enhetlighet och undvikande av lokala tillämpningar utan stöd i lag.

När det finns uppenbara skillnader mellan landets 290 primärkommuner anser LOs styrelse att det skulle vara att skjuta över målet att införa gemensamma nordiska byggregler och verka för en gemensam byggmarknad inom EU. Det motionskrav som anger att en reglering ska införas, med krav på att hus och fastigheter ska bibehålla ett brukbart skick, delar inte LOs styrelse.

LOs styrelse anser att det är viktigt att LOs distriktsorganisationer ska arbeta för att kommunerna ska öka byggandet och gärna för ett ökat trähusbyggande. Men LOs styrelse anser samtidigt att en LO-kongress inte ska prioritera den regionala organisationens olika uppgifter, utan att det primärt är förbundsavdelningarna genom sitt demokratiska uppdrag som ska avgöra detta.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning om en ny förvärvslag. Utredningen lämnade sitt betänkande den 9 oktober 2023, SOU 2023:55 *Vem äger fastigheten*.

Utredningen syftar till skärpta kontroller vid fastighetsförvärv och lämnar förslag till åtgärder som skapar bättre förutsättningar att säkerställa förvärvarens identitet vid fastighetsförvärv, en ny lag om förhandsprövning av den som köper en hyresfastighet. Syftet är att hindra att hyresfastigheter förvärvas av personer som är olämpliga som hyresvärdar, till exempel på grund av tidigare misskötsel eller kopplingar till organiserad brottslighet.

En ny förvärvslag kan också komma att fungera preventivt mot fastighetsägare som inte sköter sina åtaganden. Men LOs styrelse delar även uppfattningen att det bör bli enklare att få igenom åtgärdsföreläggande.

LOs styrelse anser att det finns många och goda argument för att förhindra en utförsäljning av allmännyttan, men anser inte att det helt kan förbjudas, då det ibland finns anledning att sälja en del av beståndet. Det kan handla om att ett bostadsområde geografiskt gör att förvaltningen blir onödigt dyr, att intäkter från en delförsäljning kan finansiera nyproduktion i bolaget samt att en ombildning till bostadsrätter i ett område med hög koncentration av hyresrätter kan stärka området. LOs styrelse anser vidare att en försäljning av bostäder i ett allmännyttigt bostadsbolag ska ske till marknadspris.

Beträffande kravet om att allbolagen ska avskaffas så anser LOs styrelse i likhet med Byggnads bostadspolitiska program, att Sverige bör utgå från att kommunala allmännyttiga bostadsföretag (såsom de regleras i allbolagen) redan de facto är att betrakta och behandla som ”social housing”, det vill säga företag med bostadssociala målsättningar. Därmed är de företag som förmedlar tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och faller då inte in under den typ av ekonomisk verksamhet som i princip undantas i EU-fördragets regler om statsstöd. Statligt stöd till allmännyttans byggande av nya bostäder samt renovering av det äldre beståndet, direkt eller indirekt förmedlat via de kommunala huvudmännen, kan därför återinföras.

LOs styrelse vill se att ett nytt statligt allmännyttigt bygg- och fastighetsbolag startas, för att stärka en sund konkurrens och sunda normer i byggsektorn. Ett sådant bolag är också angeläget när bostadsbyggande ska ske på orter där de ekonomiska förutsättningarna för nyproduktion är sämre eller där expansionen är omfattande, vidare att kraven på allmännyttan att följa lagen om offentlig upphandling (LOU) tas bort.

När det gäller finansiering av bostadsproduktionen så återfinns i de olika motionerna en rad olika förslag på metoder och tillvägagångssätt. LOs styrelse anser i det bostadspolitiska programmet att finansieringsformerna ska vara enkla och tydliga samt i förekommande fall styrda av incitament. Staten ska ge förmånliga statliga lån till hyresrättsproduktion. Kommuner som bygger ska tilldelas ett särskilt statsbidrag. LO vill tydliggöra det kommunala bostadsförsörjningsansvaret och ge ekonomiska sanktioner till kommuner som inte tar sitt ansvar. LO vill jämna ut de ekonomiska villkoren mellan upplåtelseformerna samt inrätta startlån för förstagångsköpare och fasa ut amorteringskravet vid högre räntenivåer.

LO vill avskaffa rotavdraget som det ser ut i dag. LOs styrelse instämmer också i motionärens mening om att det finns behov att ge ekonomiska stöd för energirenoveringar i såväl småhus som flerbostadshus.

För LO-förbundens medlemmar som bor i hyresrätt, anser LOs styrelse att det är viktigt att motverka renovering genom att hyresgästen ges inflytande över standardhöjningens omfattning. LOs styrelse anser vidare att ekonomiska stöd ska ges till renovering där underhållsbehoven är särskilt stora.

Byggandet står för runt 20 procent av Sveriges koldioxidutsläpp. Nya bostäder måste i högre grad byggas av klimatsmarta material som trä eller utsläppsfri cement.

Återbruk behöver bli vanligare och svinn undvikas. Det existerande bostadsbeståndet behöver energieffektiviseras och klimatanpassas snabbare än vad som sker i dag. För att göra det möjligt att bygga både klimatsmart och tillräckligt många bostäder som människor har råd att efterfråga behövs en aktiv bostadspolitik som underlättar byggsektorns klimatomställning.

Vid offentliga upphandlingar och byggstöd av olika slag bör man ställa krav på fossilfria och klimatsmarta lösningar.

Kommunerna ska varje mandatperiod, genom beslut i kommunfullmäktige, aktualitetspröva den egna översiktsplanen, vilken till skillnad från detaljplaner inte är ett juridiskt bindande dokument. Ett annat problem är att översiktsplaner inte sällan är överdrivet översiktliga och inte anger volym eller program för bostadsbyggandet. Inomregionala skillnader mellan kommuners vilja att bidra till bostadsförsörjningen behöver tydligare uppmärksammas. LOs styrelse anser att staten behöver tydliggöra det kommunala bostadsförsörjningsansvaret.

Nya material och arbetsmetoder kräver också ny kompetens hos arbetskraften. En utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som möjliggör vidareutbildning och omskolning är nödvändig för att klara klimatomställningen. LOs styrelse anser att det är nödvändigt att stärka branschens kompetens när det gäller nya material och arbetsmetoder som introduceras av klimatskäl.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.60 (att-sats 1), 15.60 (att-sats 2), 15.62 (att-sats 3), 15.62 (att-sats 5), 15.62 (att-sats 6), 15.62 (att-sats 10), 15.62 (att-sats 11), 15.62 (att-sats 13), 15.63 (att-sats 1), 15.66 (att-sats 2), 15.66 (att-sats 3), 15.66 (att-sats 4),

att anse motionen 15.62 (att-sats 4) besvarad samt

att avslå motionerna 15.60 (att-sats 3), 15.61, 15.62 (att-sats 1), 15.62 (att-sats 7), 15.62 (att-sats 8), 15.62 (att-sats 9), 15.62 (att-sats 12), 15.62 (att-sats 14), 15.62 (att-sats 15), 15.63 (att-sats 2), 15.64, 15.65, 15.66 (att-sats 1), 15.67.

15.f.2 Arbetslivskriminalitet

15.68

Arbetslivskriminalitet

Byggnadsarbetareförbundet

Vi har i dag en situation där många arbetstagare utnyttjas på svensk arbetsmarknad i allmänhet och i byggbranschen i synnerhet. Den exploatering av människor som sker utan uppenbar risk för att ertappas måste upphöra. Den samlade bilden från samhällets alla aktörer måste vara att arbetsmarknaden inte får vara en bankomat där multikriminella skor sig på vår bekostnad.

Under det senaste året har både myndigheter, arbetsmarknadens parter och media rapporterat om utländska arbetare som luras till Sverige av oseriösa arbetsgivare och som sedan tvingas att arbeta under fruktansvärda förhållanden. Detta har vi hört under många år, det tog fart efter Vaxholm 2004.

Därefter följde en borgerlig regering upp med en liberalisering av arbetskraftsinvandringen tillsammans med Miljöpartiet. Behovsprövningen mot branschen togs bort och krav på nivåer enligt kollektivavtal likaså. Människor blir lurade och får i värsta fall köpa arbetstillstånd och det med löner och arbetsvillkor som i verkligheten är långt under det utlovade. I vissa fall får de ut löner enligt avtal, men får sedan betala tillbaka netto som sedan kan användas för att betala svarta löner till papperslösa.

Vi måste skapa system som gör det svårt och dyrt att inte ha arbetskraft med schysta villkor och kollektivavtalsenliga löner. Vi ska ha ett system som underlättar för arbetsgivare som vill göra rätt för sig och som står upp för den svenska modellen.

De senaste åren har det vidtagits en rad åtgärder för att bekämpa arbetslivskriminalitet och arbetskraftsexploatering. Myndighetsgemensamma insatser mot osund konkurrens har genomfört oannonserade kontroller mot arbetsgivare som misstänks för bland annat fusk med arbetstillstånd, människohandel och arbetskraftsexploatering. Polisen har fått större befogenheter att kontrollera arbetsgivare i branscher där problemen med illegal arbetskraft och utnyttjande av arbetstagare är stora. Sanktionsavgifterna för arbetsgivare som utnyttjar illegal arbetskraft har fördubblats. Riksdagen har höjt straffen för företag som begår allvarliga arbetsmiljöbrott. För att stärka det straffrättsliga skyddet mot exploatering av personer i arbete infördes 2018 ett nytt brott i brottsbalken, människoexploatering. Men det räcker inte, det behövs göras mer.

Myndigheter och arbetsmarknadens parter är till exempel i Stora branschgruppen överens om att sekretesshindren mellan myndigheterna behöver ses över då de i dag möjliggör för kriminella aktörer att utnyttja systemen. Man är vidare överens om att den digitala tillgången till myndigheternas information måste vara lätt att söka upp under en gemensam portal. Det måste vara lätt att göra rätt. De uppgifter som skulle behöva finnas med är F-skatt, återkallelse av F-skatt, skulduppgift hos Kronofogden, domar om ekonomiska brott, företag i utstationeringsregistret, A1-intyg med mera. Det man också är överens om är att alla företag verksamma i Sverige måste synliggöras, detta ska också gälla utländska företag med så kallad F-skatt.

I dag ställs det krav på att företag som utför arbeten i Sverige som berättigar till rotavdrag, ska ha F-skatt. Detta gäller dock inte eventuella underentreprenörer som anlitas för att

faktiskt utföra arbetet med rot, vilket kan tyckas vara anmärkningsvärt. Kravet borde rimligtvis vara att även underentreprenörer ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas.

I dag är bland annat byggbranschen som riskbransch skyldig att föra personalliggare vid varje arbetsplats. Byggherren ska bland annat anmäla byggarbetsplatsen till Skatteverket och se till att det finns nödvändig utrustning för att den som driver byggverksamheten löpande ska kunna föra en elektronisk personalliggare på arbetsplatsen. Detta skulle behöva kompletteras med att uppgifterna ska föras över till Skatteverket elektroniskt och att Skatteverket ska få rätt att samköra information i företagens personalliggare mot företagets redovisning av arbetsgivaravgifter. Det bör också framgå av personalliggaren om det är fråga om inhyrd personal och vem som är deras arbetsgivare.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att tydliggöra huvudentreprenörsansvaret för samtliga underentreprenörer på en arbetsplats (behandlas under dagordningspunkt 14.a),
- 02 att LO verkar för att höja sanktionsavgifterna för företag som begår arbetslivskriminalitet markant,
- 03 att LO verkar för att skärpa kraven vid arbetskraftsinvandring genom att återinföra behovsprövning (behandlas under dagordningspunkt 15.g),
- 04 att LO verkar för att se över befintlig sekretesslagstiftning mellan huvudmän och myndigheter,
- 05 att LO verkar för att skapa en digital portal med tillgång till information från myndigheter och huvudmän,
- 06 att LO verkar för att alla företag verksamma i Sverige måste registreras hos bolagsverket, detta ska också gälla utländska företag med så kallad F-skatt,
- 07 att LO verkar för att utveckla personalliggare-systemet så att uppgifterna ska föras över till Skatteverket elektroniskt,
- 08 att LO verkar för att Skatteverket ska få rätt att samköra elektronisk information i företagens personalliggare mot företagets redovisning av arbetsgivaravgifter på individnivå samt
- 09 att LO verkar för att underentreprenörer som anlitas för att utföra arbetet med rot ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas.

15.69

Effektivisering av centren mot arbetslivskriminalitet

Transportarbetareförbundet

LO har under lång tid arbetat med frågor som rör arbetslivskriminalitet. Sedan en tid tillbaka leder LOs tidigare chefsekonom Ola Pettersson regeringens delegation mot arbetslivskriminalitet och tillsammans med medlemsförbunden har man varit drivande i att centren mot arbetslivskriminalitet kom tillstånd.

Det här är bra, rätt i tid och uppskattat på flera punkter.

Tillsättandet och implementeringen av de så kallade "a-krimcentren" har dock gått långsamt. Det finns en risk att arbetet mot arbetslivskriminalitet bromsas och att man lutar sig tillbaka i och med tillsättandet av centren. Det är till exempel än i dag otydligt hur parterna i allmänhet och fackförbunden i synnerhet ska arbeta, samt samarbeta med de olika centren. Det råder stora frågetecken kring kontaktvägar, tipsfunktioner med mera. Något som riskerar att hämma förbundens eget arbete mot arbetslivskriminalitet. Vi uppmanas fortfarande att använda oss av befintliga och redan upparbetade kontakter på de olika myndigheterna, i stället för att direkt kontakta de olika centren. Ett annat problem är att det i dag finns flera olika myndighetsägda tipsingångar, vilket skapar förvirring. De regionala samordnarna som Arbetsmiljöverket tillsatt agerar dessutom inte som kontaktnoder för fackförbunden, utan deras funktion och arbetsbeskrivningar är fortfarande högst oklara för oss.

Samtidigt har vi fått till oss att arbetssättet i de olika centren kommer att vara olika över riket. Vår farhåga är att centren kommer att vara ineffektiva och ett sätt för regeringen att bara flytta på pengar från de olika myndigheterna, utan att få en rejäl avkastning på dem.

Allt som allt kräver rådande situation att fackförbunden behöver avsätta tid och resurser för att på egen hand dels klura ut hur centren fungerar, dels ta fram arbetssätt som fungerar ihop med de olika centren.

Svenska Transportarbetareförbundet anser därför att LO behöver bli än mer drivande i effektiviseringen och implementeringen av centren mot arbetslivskriminalitet. Därtill behöver LO fortsatt uppmanas de olika centren och myndigheterna att ta kontakt med oss fackförbund för lärande, kunskapsspridning och nätverkande. På så vis kan vi på ett effektivt sätt ta fram nya arbetssätt och processer med myndigheterna i vårt arbete med att bekämpa arbetslivskriminalitet.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO redan nu arbetar för en utvärdering av arbetet som hittills skett i centren mot arbetslivskriminalitet samt
- 02 att LO verkar för att tillgängligheten blir bättre för parterna, både informationsmässigt och sett utifrån hur det är tänkt att allt ska fungera och gå till.

15.70

Stoppa arbetslivskriminaliteten

Byggnadsarbetareförbundet region Stockholm-Gotland

Det är inte okänt för oss som är fackligt intresserade eller aktiva hur det ser ut på arbetsmarknaden. Det som för två decennier sedan var marginella problem i några branscher har vuxit ut till systemhotande kriminalitet på höga nivåer och också spritt sig till många branscher och orter.

Många fack har kämpat hårt för att upprätthålla de kollektivavtal och de villkor som ska gälla och i några fall också lyckats vinna delsegrar men de alltmer kriminaliserade verksamheterna har utvecklats snabbare och kan använda sig av våldsmetoder och hot som vare sig enskilda medlemmar, fackligt förtroendevalda eller ombudsmän kan klara av att hantera.

De polisiära uppgifterna att möta en kriminalitet som inte drar sig för grovt våld eller trafficking kan inte hanteras av enskilda medlemmar eller facket det är polisens och rättsvårdande myndigheters roll.

I släptåg under den rent våldsamma verksamheten står de kriminella företagen för en stor mängd skattebrott och direkta lurendrejerier mot vår samhällsmodell. Fair Play Bygg som bildades som ett gemensamt projekt mellan Byggnads region Stockholm-Gotland och Stockholms Byggmästareförening för sju år sedan, för att upptäcka kartlägga och sen tipsa myndigheterna om de värsta kriminella företagen har under åren som varit, kunnat hjälpa, till exempel Ekobrott, Migrationsverket, Skatteverket och polisen i många, många ärenden. Bara under de första sex månaderna 2023 hade Fair Play Bygg 119 registrerade fall i Stockholm.

Det Fair Play Bygg gör och har gjort är väldigt, väldigt bra, ja faktiskt nödvändigt eftersom de gör och har gjort delar av det jobb som faktiskt myndigheterna borde ha anslag till att göra och också ha som uppdrag att göra. Över tid måste politiken ta sitt ansvar och beordra verk och myndigheter att göra hela det jobb de ansvarar för.

Vi behöver ha ett mycket bättre skydd mot kriminaliteten som växer på arbetsmarknaden och myndigheter som kan, får och har resurser att göra sitt jobb om inte arbetsmarknaden ska krackelera under trycket av brott och utnyttjande av människor.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar politiskt för att anslagen till de rättsvårdande myndigheterna som ska bevaka lagar och regler också inom arbetsmarknaden höjs,
- 02 att LO kräver utökade resurser för de rättsvårdande myndigheterna för att minska välfärdsbrott och brott mot arbetsmarknadens lagar,
- 03 att LO jobbar politiskt och skyndsamt för att myndigheterna ska kunna ha ett utökat samarbete mellan till exempel Ekobrottsmyndigheten, polisen, Skattemyndigheten, Migrations- och Arbetsmiljöverket,
- 04 att LO för fram krav på att de a-krimcenter som nu byggs upp blir permanenta och väl fungerande enheter i kampen mot arbetslivskriminalitet samt
- 05 att LO jobbar aktivt för att landets fackföreningar ska få reella möjligheter till insyn i och vara medhjälpiga till a-krimns arbete för schysta villkor och sund konkurrens på arbetsmarknaden.

Utlåtande motionerna 15.68 (att-sats 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9), 15.69, 15.70 och 13.18 (att-sats 3)

15.68

- 02 att** LO verkar för att höja sanktionsavgifterna för företag som begår arbetslivskriminalitet markant,
- 04 att** LO verkar för att se över befintlig sekretesslagstiftning mellan huvudmän och myndigheter,
- 05 att** LO verkar för att skapa en digital portal med tillgång till information från myndigheter och huvudmän,
- 06 att** LO verkar för att alla företag verksamma i Sverige måste registreras hos bolagsverket, detta ska också gälla utländska företag med så kallad F-skatt,
- 07 att** LO verkar för att utveckla personalliggare-systemet så att uppgifterna ska föras över till Skatteverket elektroniskt,
- 08 att** LO verkar för att Skatteverket ska få rätt att samköra elektronisk information i företagens personalliggare mot företagens redovisning av arbetsgivaravgifter på individnivå samt
- 09 att** LO verkar för att underentreprenörer som anlitas för att utföra arbetet med rot ska ha giltig F-skatt för att rotavdrag ska utbetalas.

15.69

- 01 att** LO redan nu arbetar för en utvärdering av arbetet som hittills skett i centren mot arbetslivskriminalitet samt
- 02 att** LO verkar för att tillgängligheten blir bättre för parterna, både informationsmässigt och sett utifrån hur det är tänkt att allt ska fungera och gå till.

15.70

- 01 att** LO verkar politiskt för att anslagen till de rättsvårdande myndigheterna som ska bevaka lagar och regler också inom arbetsmarknaden höjs,
- 02 att** LO kräver utökade resurser för de rättsvårdande myndigheterna för att minska välfärdsbrott och brott mot arbetsmarknadens lagar,
- 03 att** LO jobbar politiskt och skyndsamt för att myndigheterna ska kunna ha ett utökat samarbete mellan till exempel Ekobrottsmyndigheten, polisen, Skattemyndigheten, Migrations- och Arbetsmiljöverket,
- 04 att** LO för fram krav på att de a-krimcenter som nu byggs upp blir permanenta och välfungerande enheter i kampen mot arbetslivskriminalitet samt
- 05 att** LO jobbar aktivt för att landets fackföreningar ska få reella möjligheter till insyn i och vara medhjälpliga till a-krimns arbete för schysta villkor och sund konkurrens på arbetsmarknaden.

13.18

- 03 att** LO verkar för att tillsammans med lagstiftare och berörda myndigheter skapa en gemensam organisation för hantering av arbetslivskriminaliteten (behandlas under dagordningspunkt 15.f.2).

LOs styrelse anser att den växande arbetslivskriminalitet är ett systemhot mot den svenska modellen. Välfärdens resurser urholkas och hamnar i fickorna på kriminella aktörer. Tilliten mellan människor undergrävs. Seriösa företag som vill göra rätt för sig riskeras att konkurreras ut. Men den största smällen tar arbetstagarna. Arbetslivskriminaliteten leder till ett stort mänskligt lidande. Dåliga arbetsvillkor, trakasserier,

låga löner och undermålig arbetsmiljö. Det handlar inte bara om den enskilde arbetstagaren som drabbas utan det sprids även till ett kollektiv av arbetare. Så kan vi inte ha det. Mer behöver göras av arbetsmarknadsparter, myndigheter, arbetsgivare, politiken och samhället för att vända utvecklingen.

I motion 15.69 och motion 15.70 föreslås åtgärder för att effektivisera de regionala centren mot arbetslivskriminalitet (AKC). I december 2023 öppnades det sista av de sju planerade AKC i Malmö. LOs styrelse är mycket positiv till införandet av regionala center mot arbetslivskriminalitet. Det är ett viktigt steg i rätt riktning för att bekämpa arbetslivskriminaliteten och har stor potential att kunna bli verkningsfull.

I motion 15.69 och 15.70 beskrivs vikten av samverka med fackliga organisationer. Styrelsen är enig med motionärerna, för att AKC ska bli effektiva och ändamålsenliga är kontakten med fackliga organisationer helt central. Det är arbetare som framför allt är drabbade av arbetslivskriminaliteten och det är därför helt nödvändigt att parterna får insyn och har en strategisk roll i relation till centren. LO har innan, under och efter centrens etablering aktivt arbetat för att påverka centrens utformning och tillgänglighet för arbetsmarknadsparter. Detta har skett både inom det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet där LO deltar, genom politiskt påverkansarbete samt genom Delegationen mot arbetslivskriminalitet där LO och LO-förbund deltar.

LOs styrelse delar motion 15.69s uppfattning att de är ett ineffektivt sätt med flera olika parallella myndighetsägda tipsgångar. Därför har LO aktivt drivit på för en myndighetsgemensam tipsfunktion. Påverkansarbetet har resulterat i att regeringen i augusti 2022 gav Delegationen mot arbetslivskriminalitet ett tilläggsuppdrag att komma med förslag på utformningen av en myndighetsgemensam tipsfunktion. Delegationen kommer i sitt delbetänkande i februari 2024 presentera en sådan. LO kommer under kommande kongressperiod fortsätta sitt arbete för att den blir verklighet. I samma motions första att-sats yrkar motionären på en utvärdering av AKC. Delegationen mot arbetslivskriminalitet kommer i samma delbetänkande som den myndighetsgemensamma tipsfunktionen också lägga fram skarpa förslag för att öka träffsäkerheten och effektiviteten på centren. LOs styrelse välkomnar detta och anser att det är viktigt att arbetet i AKC fortsätter att utvärderas även framgent för att kunna bli ännu bättre.

I motion 15.70 understryks vikten av att politiken och myndigheterna behöver ta sitt ansvar för att få bort kriminaliteten på arbetsmarknaden. LO-styrelsen delar denna syn. LO och LOs förbund ska vara behjälpliga för att bekämpa arbetslivskriminaliteten men att motverka och lagföra brott såsom ekonomisk brottslighet är i grunden myndigheternas ansvarsområde. LO förbundens förtroendevalda kan aldrig ersätta poliser. Myndigheterna måste ta sitt ansvar. Rättsvårdande myndigheterna bör därmed ges ökade resurser. Arbetsmiljöverket behöver även fler arbetsmiljöinspektörer med bransch- och specialistkunskaper. Hög sakkunskap i kombination med branschkunskap gör att inspektörer kan läsa av arbetsplatsens situation och avslöja oegentligheter. Det behövs även kunskapshöjande insatser för alla anställda inom polismyndigheten som utreder arbetsmiljöbrott. Det är en förutsättning för att fler ska åtalas och dömas för arbetsmiljöbrott.

I motion 15.69 beskrivs att myndigheterna måste bli mer effektiva och i motion 15.70 och 15.68 att myndigheter måste kunna samarbeta bättre. LO-styrelsen delar denna bild och myndigheterna behöver bättre möjligheter att utbyta relevant information med varandra. Detta kräver lättad sekretess, inte minst mellan och inom de nio myndigheter som samverkar mot arbetslivskriminaliteten. Flera utredningar har tillsatts för att se över sekretessen och stärka informationsdelningen inom och mellan myndigheter. Exempelvis *Utredningen om dataskydd och kontroll hos Skatteverket, Tullverket och Kronofogden* Dir. 2023:24, *Skolsäkerhetsutredningen* 2023:120, *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen* 2023:52, *Utökat informationsutbyte* DS 2022:13, *Kompletterande författningsförslag avseende Utbetalningsmyndigheten* Fi 2023: 00880. Vissa utredningar är på gång och andra bereds på Regeringskansliet. Här har LO och LOs förbund varit en aktiv påverkanspart. För

LO-styrelsen är det välkommet att frågan om sekretesslättnader nu utreds på flera håll men det viktigaste är att förändringar skyndsamt kommer på plats och det är också angeläget att förslagen blir utformade på ett sådant sätt att de får reell effekt i det brottsbekämpande arbetet. Styrelsen har stor förståelse för resonemanget i motion 15.68 men anser att det inte är lämpligt att ta fokus från att lätta på sekretessen mellan och inom myndigheter till att fokusera på mellan myndigheter och företag som föreslås i fjärde att-satsen i motion 15.68. LOs styrelse anser vidare att fokus nu bör vara på att förändringar ska till och inte en ny översyn.

I motion 15.68 föreslås flera förslag för att skapa mer ordning och reda på arbetsmarknaden. LOs styrelse anser att det är mycket brådskande att de kryphål som i dag finns täcks igen. Det är mycket viktigt att myndigheterna får bättre verktyg för att bekämpa arbetslivskriminalitet och att lagstiftningens konstruktion främjar en sund konkurrens. Alla företag som är i Sverige ska kunna granskas oavsett om de är utländska eller svenska. Det måste vara en sund konkurrens på lika villkor.

Välfärdsbrottsligheten är en del av arbetslivskriminaliteten som måste bekämpas. Kontrollen och uppföljningen av privata företag i välfärden behöver förstärkas. Det är en förutsättning för vi ska ha en fungerande välfärdsmodell med folklig acceptans. Samtidigt är det viktigt att resurserna som var tillsatta att gå till välfärden inte flyttas till kontroll och uppföljning. Den svällande välfärdsbyråkratin bör aldrig gå ut över välfärdens löntagare eller en sviktande kvalitet.

LOs styrelse ställer därmed sig bakom att-satserna i motion 15.68 om att alla verksamma företag ska registreras hos Bolagsverket och att en digital portal bör skapas med tillgång till information från myndigheter och privata företag, något som LO också drivit i Stora Branschgruppen, där en lång rad rättsvårdande myndigheter tillsammans med arbetsmarknadens parter samverkat under Skatteverkets ledning. Styrelsen anser även som motionären föreslår i att-sats sex till åtta, att om rotavdrag ska utbetalas bör en giltig F-skatt vara en förutsättning, likaså bör personalliggare systemet utvecklas och Skatteverket få de verktyg som krävs för en effektiv kontroll.

Även i motion 15.68 yrkas på att LO ska verka för att höja sanktionsavgifterna för företag som begår arbetslivskriminalitet markant. LOs styrelse delar denna syn och har både i LOs rapport om arbetslivskriminalitet påpekat detta samt i SOU 2022:45 *Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus* drivit på för skarpare sanktioner och i Myndigheten för arbetsmiljö uppdrag att se över sanktionsavgifterna påverkat i denna riktning.

LO har de senaste åren intensifierat sitt arbete mot arbetslivskriminalitet. Påverkansarbetet har bland annat skett genom regelbundna möten med berörda departement, riksdagsutskott och myndigheter samt via den så kallade Stora branschgruppen. Arbetslivskriminalitet var också en av LOs prioriterade valfrågor till riksdagsvalet 2022 och till Europaparlamentsvalet 2024. LO har även i LOs förbundsgemensamma grupp mot arbetslivskriminalitet samordnat sig, haft kunskapsutbyte och strategiska diskussioner om hur arbetslivskriminaliteten bör bekämpas. LO har också genom sin Miljö- och arbetslivskommitté arbetat med frågan och haft arbetslivskriminalitet som en stående punkt på dagordningen. Remissvarandet har även varit omfattande och LO styrelsen har yttrat sig över en lång rad offentliga utredningar i ämnet. Det är en realitet att olika branscher behöver specifika stöd. Samtidigt är det också viktigt att LO fortsätter att arbeta för att ändra de systemfel som ger oseriösa aktörer tillträde till marknader. Exempelvis den ökade marknadiseringen i vård, skola och omsorg som möjliggjort en ökad välfärdsbrottslighet. LO har även tagit fram en rapport om arbetslivskriminalitet som belyser en rad av olika typer av övergripande åtgärder som krävs för att vända utvecklingen samt en guide om hur offentlig upphandling kan användas för att bekämpa arbetslivskriminalitet. LO och LOs förbunds påverkansarbete har gett resultat. Regeringen antog exempelvis i juli 2022 en nationell strategi mot arbetslivskriminalitet. Den rymmer flera utredningar och initiativ för att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

LO har en viktig roll för att bekämpa arbetslivskriminaliteten som slår hårt mot LO-förbundens medlem-

mar. LO och dess förbund har länge drivit på för att bekämpa arbetslivskriminaliteten och måste fortsätta att göra så. I dag finns en struktur där LO verkar tillsammans med arbetsgivarorganisationer och berörda myndigheter för att bekämpa arbetslivskriminaliteten. LO deltar i den myndighetsgemensamma satsningen mot osund konkurrens, som nu heter formellt Arbetslivskriminalitet som pågått sen 2018. Myndigheterna stärker även sitt samarbete genom AKC som också har i uppdrag att samverka med arbetsmarknadens parter, där Arbetsmiljöverket är samordnande myndighet. På central nivå deltar LO också i styrgruppen för partssamråd om detta. Det pågår även två branschspecifika insatser inom bygg- och städbranschen tillsammans med myndigheter och arbetsmarknadensparter. Något LO även driver på för att det ska utökas till fler branscher. Delegationen mot arbetslivskriminalitet som regeringen tillsatte 2021 har i uppdrag att kartlägga, främja samverkan och sprida kunskap om arbetslivskriminaliteten. I den deltar LO-förbund, arbetsgivarorganisationer, myndigheter och LO centralt. Sedan 2018 finns även ett statsbidrag mot arbetslivskriminalitet som arbetsmarknadens parter kan söka som siktar på att främja kunskapsutbyte mellan parterna och myndigheter. Styrelsen anser att statsbidraget behöver bli mer lättillgängligt och förutsägbart. Den strukturen som beskrivits ovan som finns i dag mellan parterna och myndigheterna behöver enligt LO-styrelsen stärkas och utvecklas. Att utöver detta skapa en ny organisation för hanteringen av arbetslivskriminalitet ser inte LO-styrelsen som ändamålsenligt.

LO kommer även fortsättningsvis att bevaka och bedriva aktivt påverkansarbete för att motverka alla former av arbetslivskriminalitet. Det gäller både inom ramen för de nyligen aviserade och/eller genomförda initiativen och i alla de frågor som än så länge inte tas om hand på ett tillfredsställande sätt.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.68 (att-sats 2), 15.68 (att-sats 5), 15.68 (att-sats 6), 15.68 (att-sats 7), 15.68 (att-sats 8), 15.68 (att-sats 9), 15.69, 15.70 samt
att avslå motionerna 15.68 (att-sats 4), 13.18 (att-sats 3).

15.g Migration

15.71

Arbetsmarknadsprövning

Byggnadsarbetareförbundet

Lagen om arbetskraftsinvandring kom till genom en överenskommelse mellan MP och alliansregeringen 2008. Den tog bort reglerna för arbetskraftsinvandring för personer utanför EU och gav arbetsgivarna trumf på hand. De fick bedöma behovet av arbetskraft till villkor långt under kollektivavtalens nivåer.

Vi ser nu hur löne- och villkorsdumpning och ren förslumning växer på arbetsmarknaden. Kriminella ligor drar nytta av det kaos som uppstått. Situationen är ohållbar, både för den utländska arbetskraften och för LO-förbundens medlemmar. Vi hotas av undanträngning och arbetslöshet och branschen av dålig återväxt. Seriösa företag konkurreras ut.

Det uppstår också ett moment 22 då vi utbildar personer med rätt kompetens för arbetsmarknaden rakt ut till arbetslöshet då deras pris enligt kollektivet kan uppfattas för dyrt och de väljs bort till förmån för billigare personal och tvivelaktiga villkor.

Lagen om arbetskraftsinvandring måste rivas upp! Alla som arbetar i Sverige ska ha samma villkor!

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att återinföra behovsprövning vid arbetskraftsinvandring samt
- 02 att LO verkar för att införa fackligt veto vid arbetskraftsinvandring.

15.72

En fungerande arbetskraftsinvandring

Industrifacket Metall avd 3 Norra Västerbotten

För att få en väl fungerande arbetskraftsinvandring som gynnar den svenska arbetsmarknaden, utan de begränsningar som en lagstadgad lönenivå skulle innebära.

Vi föreslår att kongressen beslutar

- 01 att LO verkar för att arbetsmarknadens parter ska komma överens om villkoren för arbetskraftsinvandring samt
- 02 att LO verkar för att arbetsmarknadsprövningen återinförs.

Utlåtande motionerna 15.71 och 15.72 samt 15.68 (att-sats 3)

15.71

01 att LO verkar för att återinföra behovsprövning vid arbetskraftsinvandring samt

02 att LO verkar för att införa fackligt veto vid arbetskraftsinvandring.

15.72

01 att LO verkar för att arbetsmarknadens parter ska komma överens om villkoren för arbetskraftsinvandring samt

02 att LO verkar för att arbetsmarknadsprövningen återinförs.

15.68

03 att LO verkar för att skärpa kraven vid arbetskraftsinvandring genom att återinföra behovsprövning (behandlas under dagordningspunkt 15.g).

LOs styrelse anser i likhet med motionären i 15.71 att dagens system för arbetskraftsinvandring från tredje land ska reformeras. Dagens regler för arbetskraftsinvandring har skapat en oacceptabel situation på svensk arbetsmarknad. Regelverket har öppnat upp för oseriösa och kriminella aktörer att exploatera arbetskraftsinvandrare från tredje land. Resultatet har blivit löne- och villkorsdumpning. LOs styrelse delar motionärens syn i 15.71 om att detta är ohållbart. Styrelsens utgångspunkt är att vi behöver en rörlighet på arbetsmarknaden och över landsgränserna, men det får aldrig ske till priset av dumpade löne- och arbetsvillkor, usel arbetsmiljö eller att människor lever under slavliknande förhållande. Arbetskraftsinvandringen ska inte bidra till att pressa ner löner och villkor för arbetare i Sverige. Ett system utan ordning och reda är skadligt både för arbetskraftsinvandraren själv och för kollektivet av arbetare. LO ska alltid stå på arbetstagarens sida, oavsett varifrån personen kommer.

LO arbetar för en kontrollerad och reglerad arbetskraftsinvandring till Sverige. LO verkar på flera sätt för att förbättra arbetskraftsinvandrades villkor och förändra reglerna för arbetskraftsinvandring, bland annat inom ramen för den statliga utredningen *En behovsprövad arbetskraftsinvandring*, men även genom annat påverkansarbete. LO har drivit kravet på att den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen ska återinföras. En arbetsmarknadsprövning där arbetsmarknadens parter ska delta i bedömningen om i vilka yrken det råder brist. Den utredning som skulle utreda och lämna förslag på detta fick nya direktiv efter regerings-skiftet 2022 och utredningsarbetet om behovsprövad arbetskraftsinvandring slängdes i papperskorgen av Tidöregeringen. Utredningen fick i stället direktivet att ta fram förslag på ett lönegolv i nivå med medianlön i Sverige. Utredningens förslag har i skrivande stund ännu inte remitterats av regeringen.

LO har ställt sig bakom att höja det tidigare försörjningskrav som låg på 13 000 kronor per månad. Skälen till detta är att LO ansåg att det var helt oacceptabelt att arbetsgivare kunde anställa arbetskraft från tredje land på deltid ner till en månadslön på 13 000 kronor per månad. Med det nya försörjningskravet på 80 procent av medianlönen 27 360 kronor (från och med 20 juni 2023) försvåras ett lagligt utnyttjande och lönedumpning av arbetskraft från tredje land.

LO anser att arbetstagare i Sverige ska arbeta för villkor i enlighet med svenska kollektivavtal.

Styrelsen vill dock understryka att ett höjt försörjningskrav inte per automatik kommer motverka otillbörlig konkurrens med låga löner samt utnyttjande av arbetskraftsinvandrare. Det höjda försörjningskravet

måste även följas upp och kontrolleras av Migrationsverket. Skälet till detta är att risken för utnyttjande ej försvinner med ett höjt försörjningskrav. Oseriösa och kriminella arbetsgivare kommer inte upphöra med att utnyttja systemet för sina egna syften om de inte riskerar att bli åtalade och dömda för brott gentemot de exploaterade arbetskraftsinvandarna. Det finns ett otal rapporter från LOs medlemsförbund, men även från media och andra utredningar, att fusk och utnyttjande oftast är både avancerade och svåra att upptäcka.

LO driver även kravet att Migrationsverket ska behöva ta större hänsyn till de fackliga yttrandena och samverka med de fackliga organisationerna. LO arbetar ständigt med krav på att sanktioner mot arbetsgivare som inte uppfyller de villkor som legat till grund för arbetstillståndet skärps samt krav på en bredare och noggrannare kontroll av arbetsgivarna från Migrationsverkets sida.

LOs styrelse delar synen i första att-satsen i motion 15.71, andra att-satsen i motion 15.72 och tredje att-satsen i motion 15.68 att arbetsmarknadsprövningen bör återinföras. LO har som påpekats, under lång tid drivit kravet på en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning för arbetstagare från tredje land. Det ska vara behovet av arbetskraft, med andra ord, bristen på arbetskraft, som ska styra vilka yrkesgrupper som får komma och arbeta i Sverige. Styrelsen anser att arbetsmarknadens parter ska delta i bedömningen. Det är dock ansvarig myndighet som fattar beslutet. Den fackliga organisationen ska aldrig vara den aktör som i slutändan ensidigt bedömer om en arbetstagare ska komma till Sverige eller inte. Den uppgiften ska tillfalla ansvariga myndigheter. Staten måste sätta upp ramarna för ett rättssäkert system som främjar en arbetskraftsinvandring utan exploatering. Det är därför inte önskvärt att arbetsmarknadensparterna själva bestämmer över villkoren för arbetskraftsinvandringen eller att ett fackligt veto införs. Det fackliga yttrandet som i dag ges för arbetstillståndet gällande arbetsvillkor är viktigt och bör framgent ge än mer tyngd i myndigheternas bedömning.

Styrelsen föreslår att kongressen beslutar

att bifalla motionerna 15.71 (att-sats 1), 15.72 (att-sats 2), 15.68 (att-sats 3) samt

att avslå motionerna 15.71 (att-sats 2), 15.72 (att-sats 1).

Vi får Sverige att fungera

– det är temat för LOs 30:e ordinarie kongress.

Vi arbetar över hela landet. Vi arbetar alla tider på dygnet, alla dagar om året. I fabriker, skolor och affärer. På järnvägar, hotell och sjukhus. På bruk, boenden och bagerier. Överallt arbetar vi och får Sverige att fungera.

Men Sverige skulle kunna fungera bättre för oss. Vara jämlikare och rättvisare. Därför samlar LO Sveriges arbetare och driver på för högre löner, tryggare jobb och bättre liv. Ensam är aldrig stark. Det är tillsammans vår röst blir stark, både som part på arbetsmarknaden och som aktör i samhället. Det är facklig styrka.

Hela 280 motioner ska kongressen behandla. Här finns kloka, modiga och nytänkande förslag på hur LO kan bidra till ett rättvist Sverige där arbetare kan leva ett gott liv. Självklart ska LO vara med och forma framtidens arbetsmarknad och samhälle. Det är ju vi som får Sverige att fungera.